

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2025
<i>Egzamin:</i>	Egzamin ósmoklasisty
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Termin egzaminu:</i>	13 maja 2025 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2025 r.

Sprawozdanie zostało opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie)

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie (województwo śląskie)

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 784 16 00
www.oke.jaworzno.pl sekretariat@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie (województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie)

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży (województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie)

Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi (województwa: łódzkie, świętokrzyskie)

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 664 80 50
lodz.oke.gov.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu (województwa: lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie)

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie (województwo mazowieckie)

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu (województwa: dolnośląskie, opolskie)

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1. Opis arkusza standardowego	5
2. Dane dotyczące populacji uczniów	5
3. Przebieg egzaminu	7
4. Podstawowe dane statystyczne	8
 Komentarz	 19
Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych	72

1. Opis arkusza standardowego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin ósmoklasisty z języka polskiego został przeprowadzony na podstawie wymagań podstawy programowej określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Uczniowie bez dysfunkcji oraz uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu standardowym. Arkusz standardowy zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferenc Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Czym jesteś przyjacielem?* Anny Vivarelli). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych oraz umiejętność interpretacji tekstu kultury – kart do gry, a także umiejętność zredagowania ogłoszenia. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: przemówienie albo opowiadanie.

2. Dane dotyczące populacji uczniów

TABELA 1. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM

Liczba uczniów		327 403
Uczniowie	bez dysleksji rozwojowej	272 570
	z dysleksją rozwojową	54 833
	dziewczęta	158 982
	chłopcy	168 421
	ze szkół na wsi	121 405
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	60 877
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	65 217
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	79 904
	ze szkół publicznych	310 162
	ze szkół niepublicznych	17 241

Z egzaminu zwolniono 721 uczniów – laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. poz. 996).

TABELA 2. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Uczniowie	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	7423
	słabowidzący i niewidomi	924
	słabosłyszący i niesłyszący	1309
	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	5721
	z afazją	1241
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	131
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	370
	o których mowa w art. 165 ust. 1 ustawy ² (cudzoziemcy)	4421
	obywatele Ukrainy ^{3, 4, 5}	5384
	z zaburzeniem widzenia barw	90
	Ogółem	27 014

² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).

³ Dz.U. z 2025 r. poz. 337, z późn. zm.

⁴ Uczniowie – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty na podstawie § 2c oraz § 2d rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094, z późn. zm.).

⁵ W 2025 r. uczniowie – obywatele Ukrainy byli zwolnieni z obowiązku przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego (na podstawie art. 58b ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa [Dz.U. z 2025 r. poz. 337]), jednak – jeżeli zadeklarowali taką wolę – mogli do tego egzaminu przystąpić. Wolę przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego zadeklarowało 5 422 uczniów – obywateli Ukrainy spośród ponad 13 280 przystępujących do tego egzaminu, a ostatecznie przystąpiło do tego egzaminu 5 384 uczniów – obywateli Ukrainy.

3. Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			13 maja 2025 r.
Czas trwania egzaminu			150 minut dla uczniów rozwiązujących zadania w arkuszu standardowym lub czas przedłużony zgodnie z przyznanym dostosowaniem
Liczba szkół			11 710
Liczba zespołów egzaminatorów			253
Liczba egzaminatorów			3848
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			311
Liczba obserwatorów ⁶ (§ 7 ust. 1)			630
Liczba unieważnień ⁷	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	1
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez ucznia w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	2
	art. 44zzv pkt 3	zakłócania przez ucznia prawidłowego przebiegu egzaminu ósmoklasisty	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty	20
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
	inne (np. złe samopoczucie ucznia)		3
	Liczba wglądów ⁶ (art. 44zzz ust. 1)		

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 2 sierpnia 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2022 r. poz. 1636, z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750, z późn. zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki uczniów

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

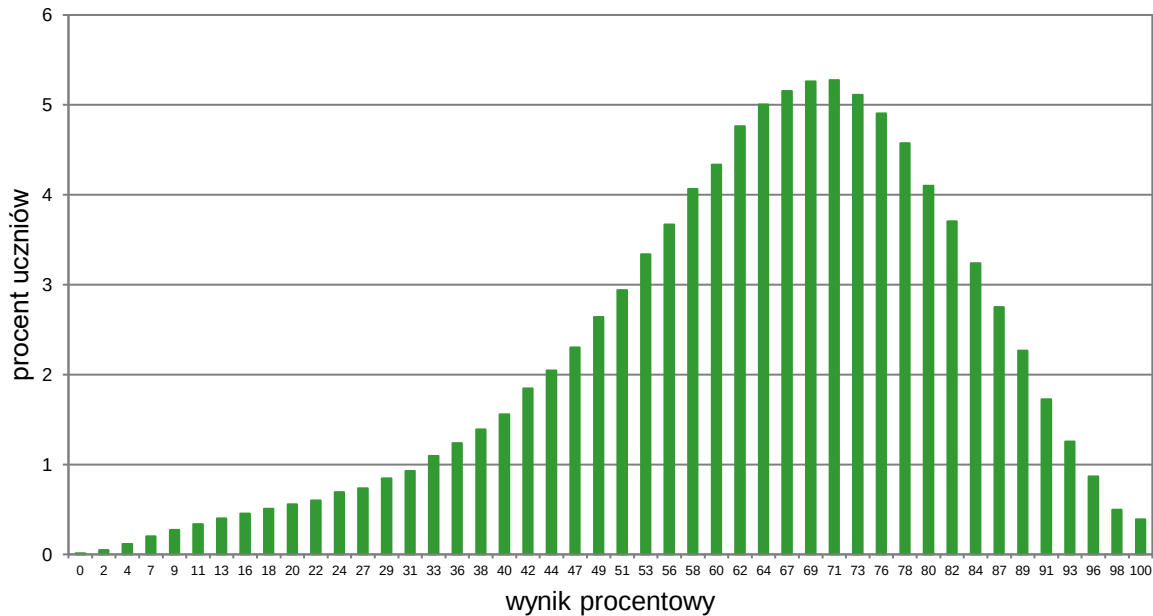

TABELA 4. WYNIKI UCZNIÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
327 403	0	100	67	71	64	18

Wyniki uczniów w procentach, odpowiadające im wartości centyli i wyniki na skali staninowej

TABELA 5. WYNIKI UCZNIÓW W PROCENTACH, ODPOWIAJĄCE IM WARTOŚCI CENTYLI I WYNIKI NA SKALI STANINOWEJ

wynik procentowy	wartość centyla	stanin	wynik procentowy	wartość centyla	stanin
0	1	1	53	29	4
2	1		56	32	
4	1		58	36	
7	1		60	41	
9	1		62	46	5
11	2		64	50	
13	2		67	56	
16	3		69	61	
18	3		71	66	6
20	4		73	71	
22	5		76	76	7
24	5		78	80	
27	6	2	80	84	8
29	7		82	88	
31	8		84	91	9
33	9		87	94	
36	11		89	96	9
38	12		91	98	
40	14	3	93	99	
42	15		96	100	
44	18		98	100	
47	20		100	100	
49	23				
51	25				

W tabeli 5. przedstawiono wyniki procentowe uczniów i odniesiono je do wartości centyla i odpowiadającego im stanina. Wyniki w skali centylowej i staninowej umożliwiają porównanie wyniku ucznia z wynikami uczniów w całym kraju. Na przykład, jeśli uczeń z języka polskiego uzyskał 76% punktów możliwych do zdobycia (wynik procentowy), to oznacza, że jego wynik jest taki sam lub wyższy od wyniku 76% wszystkich zdających (wynik centylowy), a niższy od wyniku 24% zdających i znajduje się on w 6. staninie.

Średnie wyniki szkół⁸ na skali staninowej

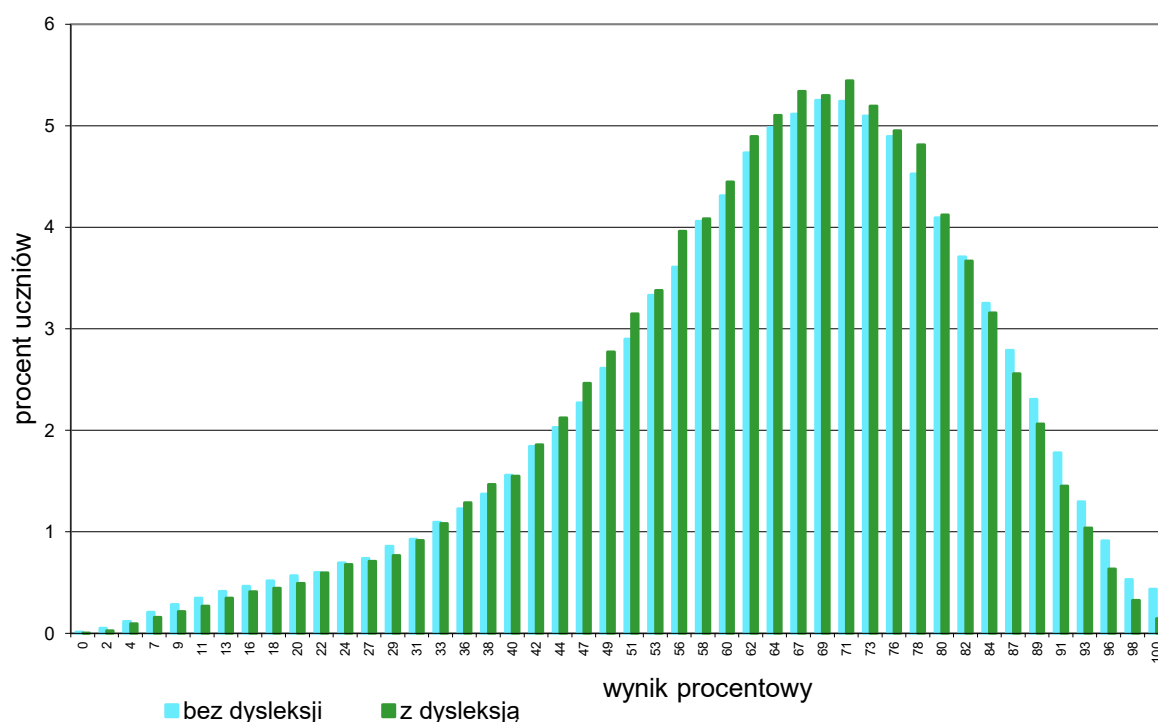
TABELA 6. WYNIKI SZKÓŁ NA SKALI STANINOWEJ

Stanin	Przedział wyników (w %)
1	10–45
2	46–52
3	53–57
4	58–61
5	62–65
6	66–69
7	70–73
8	74–78
9	79–94

Skala staninowa umożliwia porównywanie średnich wyników szkół w poszczególnych latach. Uzyskanie w kolejnych latach takiego samego średniego wyniku w procentach nie oznacza tego samego poziomu osiągnięć.

Wyniki uczniów bez dysleksji oraz uczniów z dysleksją rozwojową

WYKRES 2. ROZKŁADY WYNIKÓW UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ

⁸ Ilekcioć w niniejszym sprawozdaniu jest mowa o wynikach szkół w 2025 roku, przez szkołę należy rozumieć każdą placówkę, w której liczba uczniów przystępujących do egzaminu była nie mniejsza niż 5. Wyniki szkół obliczono na podstawie wyników uczniów, którzy wykonywali zadania z arkusza OPOP-100-2505.

TABELA 7. WYNIKI UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Uczniowie bez dysleksji	272 570	0	100	67	69	64	19
Uczniowie z dysleksją rozwojową	54 833	0	100	67	71	63	18

Wyniki dziewcząt i chłopców

WYKRES 3. ROZKŁADY WYNIKÓW DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

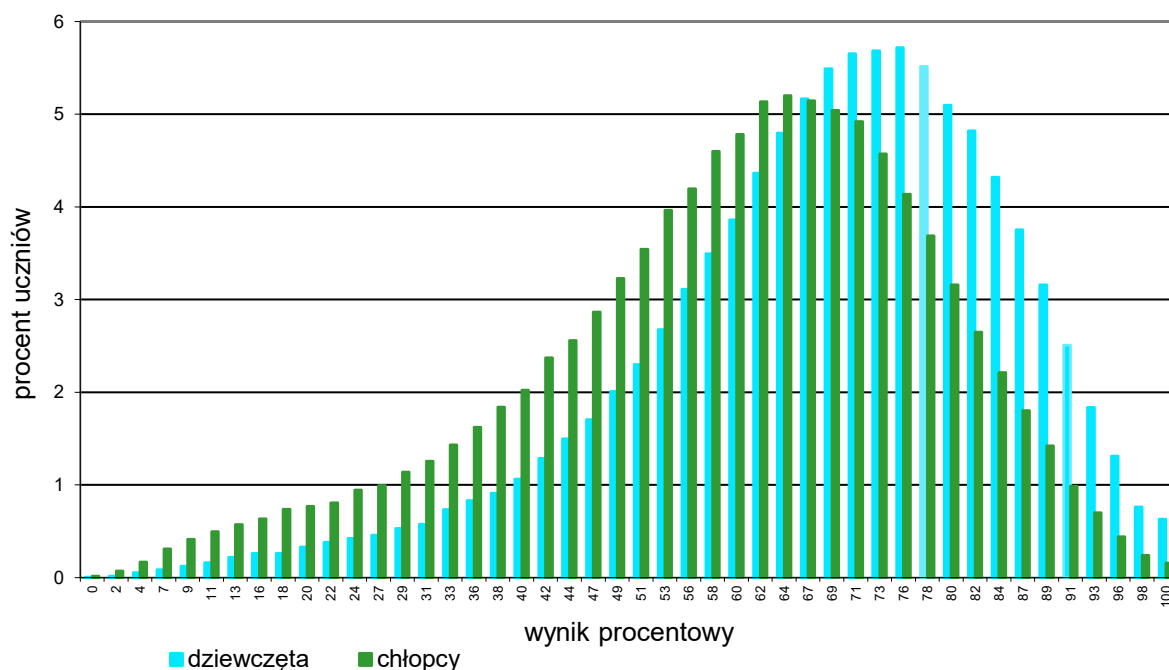

TABELA 8. WYNIKI DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Płeć	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Dziewczęta	158 982	0	100	71	76	68	17
Chłopcy	168 421	0	100	62	64	59	19

Wyniki uczniów a wielkość miejscowości**TABELA 9.** WYNIKI UCZNIÓW W ZALEŻNOŚCI OD LOKALIZACJI SZKOŁY – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Wieś	121 405	0	100	64	69	63	18
Miasto do 20 tys. mieszkańców	60 877	0	100	64	69	61	19
Miasto od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	65 217	0	100	67	71	63	18
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	79 904	0	100	69	76	67	18

Wyniki uczniów szkół publicznych i szkół niepublicznych**TABELA 10.** WYNIKI UCZNIÓW SZKÓŁ PUBLICZNYCH I SZKÓŁ NIEPUBLICZNYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Szkoła publiczna	310 162	0	100	67	69	63	18
Szkoła niepubliczna	17 241	0	100	71	73	66	21

Poziom wykonania zadań

TABELA 11. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Numer zadania	Wymagania podstawy programowej		Poziom wykonania zadania (%)
	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	
1.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy VII i VIII 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Klasy IV–VI Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	68
2.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy VII i VIII 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Klasy IV–VI Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	72
3.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy IV–VI 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach. Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	92
4.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy VII i VIII 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Klasy IV–VI Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	82
5.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy IV–VI 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach. Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	85
6.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].	Klasy IV–VI 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach. Lektura obowiązkowa: Ferenc Molnár, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> .	64
7.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...].	Lektury obowiązkowe.	81
	III. Tworzenie wypowiedzi. 5. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	Klasy VII i VIII 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów przy tworzeniu [...] innych tekstów argumentacyjnych.	

8.	IV. Samokształcenie. 3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy [...].	Klasy IV–VI IV. Samokształcenie. Uczeń: 5) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego [...].	51
9.	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].	Klasy IV–VI 1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 3) [...] rozpoznaje bezosobowe formy czasownika [...]; 4) rozpoznaje formy [...] osoby [...] czasownika [...].	39
10.	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...]. 5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.	Klasy IV–VI 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: [...] przecinka [...].	23
11.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...].	Klasy IV–VI 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 12) dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny [...]. Lektury obowiązkowe.	74
12.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.	Klasy IV–VI 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) określa temat i główną myśl tekstu.	67
	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.	Klasy VII i VIII 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym [...] streszcza [...].	
13.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.	Klasy IV–VI 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.	81
14.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.	Klasy VII i VIII 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].	75
15.1.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].	Klasy IV–VI 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 7) opowiada o wydarzeniach fabuły [...]. Lektura obowiązkowa: Antoine de Saint-Exupéry, <i>Mały Księżę</i> .	93
15.2.	2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej [...].		59
16.	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].	Klasy VII i VIII 1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone.	45
17.	II. Kształcenie językowe. 3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.	Klasy IV–VI 2. Zróżnicowanie języka. Uczeń: 5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach.	94

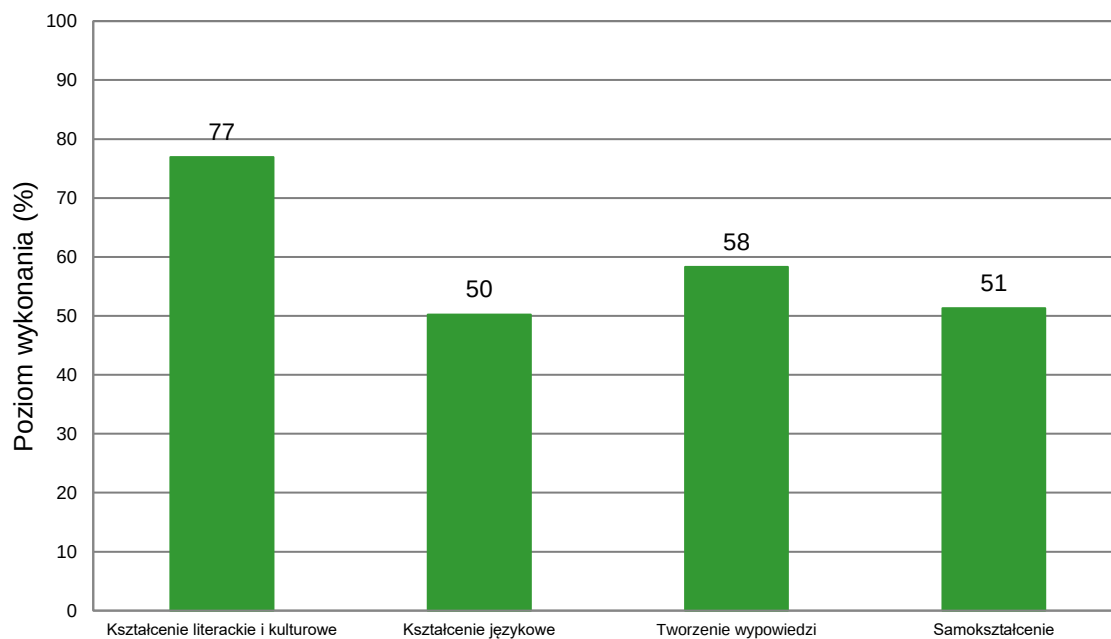
18.	Treść i forma	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.	Klasy IV–VI 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] ogłoszenie [...].	45	38
	Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna	II. Kształcenie językowe. 5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.	Klasy IV–VI 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym [...]; 2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	26	
19.	Realizacja tematu wypowiedzi	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.	Klasy VII i VIII 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi; 10) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. Zna lektury obowiązkowe. Klasy IV–VI 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] opowiadanie (twórcze [...]) [...]; 6) tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji. Klasy VII i VIII 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] przemówienie [...].	82	60

	Elementy retoryczne / Elementy twórcze		Klasy VII i VIII 1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych; 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.	66	
	Kompetencje literackie i kulturowe	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...].	Klasy VII i VIII 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi; 10) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. Zna lektury obowiązkowe.	74	
	Kompozycja tekstu	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych. 4. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu. 5. Poznajowanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	Klasy IV–VI 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] opowiadanie (twórcze [...]) [...]; 6) tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji. Klasy VII i VIII 1. Elementy retoryki. Uczeń: 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych; 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych; 5) odróżnia przykład od argumentu;	79	

			6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] przemówienie [...].		
	Styl	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych. 4. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.	Klasy IV–VI 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] opowiadanie (twórcze [...]) [...]; 6) tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji. Klasy VII i VIII 1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych; 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: [...] przemówienie [...].	89	
	Język	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	Klasy VII i VIII 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń: 2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich.	35	
	Ortografia	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	Klasy IV–VI 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym [...].	30	
	Interpunkcja	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	Klasy IV–VI 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	32	

Poziom wykonania zadań w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności

WYKRES 4. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW UMIEJĘTNOŚCI

Komentarz

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte obejmujące treści zapisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych. Zadania sprawdzały stopień opanowania umiejętności zawartych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza zawierała 2 wiązki zadań – łącznie 18 zadań – skupionych wokół tekstów zamieszczonych w arkuszu – tekstu literackiego oraz tekstu nieliterackiego. Druga część to wypracowanie.

Pierwsza wiązka (zadania 1.–6., 9. oraz 10.) odnosiła się do fragmentu utworu Ferenc Molnára pt. *Chłopcy z Placu Broni*. Zadania sprawdzały stopień opanowania umiejętności z zakresu czytania utworów literackich, odbioru tekstów kultury oraz kształcenia językowego.

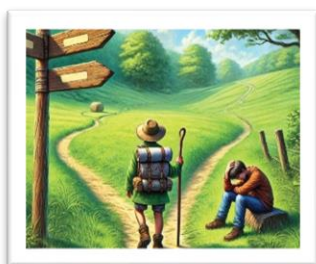
Druga wiązka (zadania 12.–14. oraz 16. i 17.) odnosiła się do tekstu *Czym jesteś przyjacielem?* Anny Vivarelli. Zadania sprawdzały umiejętność odbioru tekstów kultury, umiejętność wnioskowania i argumentowania oraz kompetencje z zakresu kształcenia językowego.

W arkuszu znalazły się również zadania sprawdzające znajomość lektur obowiązkowych (zadania: 7., 11., 15.) oraz umiejętność tworzenia formy użytkowej – ogłoszenia (zadanie 18.).

Zadania w obu wiązках sprawdzały umiejętności zapisane przede wszystkim w trzech obszarach podstawy programowej: *Kształcenie literackie i kulturowe*, *Kształcenie językowe*, *Tworzenie wypowiedzi*.

W arkuszu znalazło się również zadanie z obszaru *Samokształcenie*, sprawdzające umiejętność korzystania ze słowników języka polskiego (zadanie 8.).

W drugiej części arkusza zadaniem ucznia było napisanie wypracowania liczącego co najmniej 200 wyrazów. Uczeń wybierał jeden z dwóch tematów i tworzył wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – *Napisz przemówienie, w którym przekonasz rówieśników, że „przyjaźń między dwiema osobami to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery”. W argumentacji odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego albo wypowiedź o charakterze twórczym – Wyobraź sobie, że spotkałeś bohatera jednej z lektur obowiązkowych. Podczas Waszej wspólnej przygody dokonał on czynu godnego podziwu. Napisz o tym opowiadanie. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybranego bohatera. Elementem fabuły opowiadania uczynić sytuację przedstawioną na jednej z poniższych ilustracji.*

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego była sprawdzana za pomocą zadań zamkniętych różnego typu oraz zadań otwartych krótkiej i rozszerzonej odpowiedzi. Zadania dotyczące tego obszaru umiejętności odnosiły się zarówno do fragmentu lektury obowiązkowej, jak i tekstu nieliterackiego. Zadania omówione poniżej zostały przygotowane do fragmentu utworu *Chłopcy z Placu Broni* Ferencza Molnára.

Zadanie 1. badało umiejętność wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji. Zdający określali postawę Nemeczka oraz zachowanie Acza w sytuacji opisanej we fragmencie lektury obowiązkowej przytoczonym w arkuszu. Na podstawie wyszukanych informacji decydowali, czy postawa Nemeczka świadczy o tym, że dochowanie wierności przyjaciołom wymaga odwagi oraz czy zachowanie Acza wobec Nemeczka jest wyrazem lekceważenia przeciwnika. Za rozwiązanie tego zadania 1 punkt uzyskało 68% tegorocznych ósmoklasistów.

Zadanie 2. również badało umiejętność wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji. Dla zdających zadanie to okazało się łatwe. Na podstawie wyszukanych w tekście informacji 72% uczniów poprawnie określiło wpływ postawy Nemeczka na zachowania jego przeciwników oraz ich reakcję na słowa wypowiedziane przez bohatera.

W zadaniu 3. należało wybrać spośród czterech podanych cech jedną cechę, która charakteryzuje postawę Nemeczka uwidocznioną w przytoczonym w arkuszu fragmencie *Chłopców z Placu Broni*. Umiejętnością charakteryzowania bohatera wykazało się 92% uczniów.

Zadanie 4. badało umiejętność wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji. Zdający wskazywali pytanie, na które nie można znaleźć odpowiedzi w przytoczonym fragmencie lektury obowiązkowej. Za rozwiązanie tego zadania 1 punkt otrzymało 82% ósmoklasistów. Zadanie okazało się łatwe dla uczniów.

W zadaniu 5. badano umiejętność charakteryzowania bohaterów. Zadanie polegało na sformułowaniu uzasadnienia do stwierdzenia, że Nemeczek – w sytuacji opisanej w przytoczonym fragmencie utworu – okazał się psychicznie silniejszy od swoich przeciwników, mimo że fizycznie był od nich słabszy. Zdający mieli zatem odczytać niedosłowne znaczenie słowa *silniejszy*. Uczniowie, charakteryzując bohatera, w uzasadnieniu najczęściej wskazywali takie wartości, jak honor, odwaga, lojalność, wierność. Podkreślali również, że Nemeczek działał sam przeciwko liczniejszej grupie wroga.

Oto przykłady takich rozwiązań¹.

Przykład 1.

Mimo że Nemeczek był sam przeciwko silniejszym od niego chłopcom, poprzez swoje zachowanie pełne lojalności i honoru, pokazał siłę charakteru i umysłową wyższość nad przeciwnikiem. Erno był słabszy fizycznie, ale potrafił przez swoją nieugiętość zyskać szacunek przeciwnika, co pokazuje postawa Acza wobec niego.

Przykład 2.

Siła to nie tylko sprawność fizyczna czy liczebność. Siła to też postawa mentalna, psychiczna, a także mądrość. Właśnie tym cechuje się Nemeczek kiedy przemawia w opisaney sytuacji. Mimo że jest sam, a jego przeciwnicy są starsi i silniejsi, nie poddaje się i stawia im czoła.

Przykład 3.

Nemeczek okazał się silniejszy, ponieważ mimo tego, że nie był w stanie pokonać wrogów, był na tyle odważny, aby sam się udać na ich teren. Został upokorzony, ale nadal miał siłę, żeby się im przeciwstawić i powiedzieć prosto w twarz co o nich myśli.

Przykład 4.

Nemeczek okazał się silniejszy, ponieważ nie bał się czerwonych koszul, wołał siedzieć przemoczony w stawie niż stać się jednym z nich i zdradzić swoich przyjaciół.

Przykład 5.

Nemeczek okazał się silniejszy, kiedy przemówił do przeciwników, bo nie bał się przeciwstawić silniejszym od siebie, pokazał odwagę i oddanie.

Przykład 6.

W tej sytuacji Nemeczek okazał się silniejszy, ponieważ pomimo przewagi liczebnej wroga nie bał się wyrazić swojego zdania oraz został lojalny wobec swoich przyjaciół.

W rozwiązaniach tego zadania, uznanych za niepoprawne, uczniowie najczęściej pomijali wymagane w poleceniu odwołanie do przytoczonego fragmentu bądź popełniali błąd rzeczowy. Czasem odpowiadali niezgodnie z poleceniem, czasem zbyt ogólnie, bez powiązania z sytuacją ukazaną we fragmencie (jak w przykładzie 7. – nie wiadomo, wobec czego Nemeczek okazał *nieuległość i wytrzymałość*, nie wiadomo również, na czym polegała trudność sytuacji, w której znalazł się ten bohater), a czasem nielogicznie (co ilustruje przykład 9. z uzasadnieniem zaprzeczającym tezie wpisanej w polecenie). Za błędne uznano m.in. następujące rozwiązania.

Przykład 7.

Bohater w przytoczonym fragmencie pokazał, że jest silniejszy poprzez nieuległość i wytrzymałość. Tę cechę jest ciężko zachować w takiej sytuacji.

¹ Prezentowane w sprawozdaniu przykładowe rozwiązania do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz wypracowania są oryginalnymi pracami uczniowskimi.

Przykład 8.

Nemeczek podniósł swoje niebieskie oczy – stwierdził, że odpuści, odparł, że jest mu niezręcznie miło, gdy chłopiec odpuścił bo czuł się za słabszego.

Przykład 9.

Stwierdzenie Nemeczka, że silniejszy zawsze wygrywa nie jest prawdziwe, co pokazuje nam sam Nemeczek, który nie był silniejszy, a jednak wygrał ten pojedynek szacunkiem, odwagą i swoją lojalnością.

Przykład 10.

Nemeczek wygrał, ponieważ żaden z chłopców nie był w stanie nic zrobić. W ten sposób pokazał, czym jest siła i w jakiej postaci może się przejawiać.

Przykład 11.

Moim zdaniem Nemeczek okazał się silniejszy, ponieważ nie knuł z wrogami swoich przyjaciół tak jak Gereb.

Poprawnych odpowiedzi w zadaniu 5. udzieliło 85% zdających. Zadanie okazało się łatwe dla uczniów.

Zadanie 6. polegało na wyjaśnieniu – na podstawie fragmentu podanego w arkuszu – dlaczego Gereb najpierw *szczyrzył zęby w uśmiechu*, a następnie *śmiech uwiązał mu w gardle*. Udzielenie poprawnej odpowiedzi wymagało uwzględnienia znaczenia obu sformułowań z polecenia w odniesieniu do przytoczonego fragmentu. Zadanie sprawdzało umiejętność charakteryzowania bohaterów w czytanych utworach. Ósmoklasiści najczęściej wskazywali, że najpierw Gereb szydził z Nemeczka, czuł się od niego silniejszy, a potem został przez niego zawstydzony. Wykazywali zmianę w zachowaniu Gereba i jej przyczyny. Poniżej zaprezentowano przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt.

Przykład 12.

Według mnie Gereb najpierw „szczyrzył zęby w uśmiechu”, ponieważ czuł się lepszy od upokorzonego Nemeczka. Śmiał się, by chłopiec poczuł się jeszcze gorzej. Potem „śmiech uwiązał mu w gardle”, bo Nemeczek nie tylko się nie ugiął, ale też wyrzucił mu prosto w twarz zdradę. Gereb zawstydził się tym, że oszukał chłopca i jego przyjaciół.

Przykład 13.

Gereb początkowo zachowywał się lekceważąco wobec Nemeczka. Uśmiechał się, ponieważ był przekonany o słabości przeciwnika, gdyż udało się go upokorzyć – wrzucić do wody. Potem jednak Nemeczek uświadomił mu, że postawa Gereba – zdrada – jest haniebna i o wiele lepiej jest zostać upokorzonym i zachować godność, niż zdradzić przyjaciół. Dlatego Gereb przestał się uśmiechać.

Przykład 14.

Gereb podczas spotkania z Nemeczkiem najpierw szczyrzył zęby w uśmiechu, ponieważ cieszył się, że chłopiec został upokorzony i wrzucony do stawu. Natomiast potem śmiech uwiązał mu w gardle, ponieważ zrobiło mu się głupio, gdy Nemeczek przypomniał mu, że aktualnie knuje z wrogami dawnych przyjaciół.

Przykład 15.

Gereb na samym początku szczyrzył zęby, ponieważ wiedział, że Nemeczek nic mu nie zrobi i wiedział, że ma swoich kolegów obok, lecz gdy Nemeczek nazwał go zwykłym zdrajcą, który szczydzi z niego, bo jest w większej grupie, to Gereb zamilkł z zawstydy.

Przykład 16.

Gereb na początku był dumny z tego, że jest ze starszymi. Uważał, że jest silniejszy i w lepszej pozycji, dlatego śmiał się z Nemeczka ze wszystkimi. Potem usłyszał, że tak naprawdę to on jest najsłabszy, bo zdradził swoich. Wiara w siebie i odwaga Nemeczka były dla niego przytłaczające.

Przykład 17.

Trzeba wspomnieć, że Gereb zdradził swoich kolegów, w tym też Nemeczka i przeszedł na stronę przeciwnika. Początkowo, kiedy widzi Nemeczka kąpanego w stawie, czuje się od niego silniejszy. Kiedy jednak chłopiec wspomina mu, że zdradził przyjaciół, Gereb czuje się nieswojo.

Za nieprawidłowe rozwiązania najczęściej uznawano te, w których uczniowie nie wyjaśniali przyczyn reakcji Gereba, odnosili się tylko do jednego sformułowania z polecenia lub nie wyjaśniali żadnego z nich.

Oto przykłady takich rozwiązań.

Przykład 18.

Ponieważ słowa Nemeczka tak na niego wpłynęły że z uśmiechniętej miny po tych słowach śmiech uwiązał mu w gardle.

Przykład 19.

Gerebowi śmiech uwiązał w gardle, ponieważ Nemeczek mu pokazał, czym jest siła nie tylko fizyczna. Pomimo topienia chłopca on zachował godną postawę.

Przykład 20.

Słowa Nemeczka dotknęły Gereba. Zaczął źle się czuć z tym, w jaki sposób postępował i było mu wstyd.

Maksymalną liczbę punktów (1 punkt) za zadanie 6. uzyskało 64% zdających. Spełnienie wymagań wpisanych w polecenie okazało się dla tegorocznych ósmoklasistów umiarkowanie trudne.

Zadaniem, za pomocą którego sprawdzano w tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym umiejętność streszczania tekstu nieliterackiego, było zadanie 12. Należało w nim tak dokończyć podane zdania, aby zbudowana w ten sposób wypowiedź stanowiła streszczenie tekstu *Czym jesteś przyjacielem?* autorstwa Anny Vivarelli.

Maksymalną liczbę punktów (2 punkty) mógł otrzymać uczeń, który poprawnie określił temat tekstu przytoczonego w arkuszu i to, co na ten temat powiedziano w tekście. Należało przy tym zachować właściwy poziom uogólnienia. Umiejętność dokonywania przekształceń na tekście cudzym – jego streszczanie – okazała się umiarkowanie trudna dla ósmoklasistów

(poziom wykonania zadania to 67%), przy czym w pełni wszystkim wymaganiom stawianym w poleceniu sprostało 47% uczniów.

Oto przykłady rozwiązań zadania 12. ocenione na 2 punkty.

Przykład 21.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *postrzeganie przyjaźni*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego tak wielu uczonych chciało zdefiniować pojęcie przyjaźni*.

W kolejnych akapitach *przybliża nam trzy rodzaje przyjaźni i wyjaśnia, na czym one polegają*.

W zakończeniu *zauważa, że rzadko doświadczamy prawdziwej przyjaźni*.

Przykład 22.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *to, czym jest przyjaźń*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego pojęcie przyjaźni jest trudne do zrozumienia*.

W kolejnych akapitach *zauważa, że są trzy rodzaje przyjaźni. Ta, z której czerpiemy korzyści, ta, z której czerpiemy tylko przyjemność, i trzecia – prawdziwa*.

W zakończeniu *mówi, że przyjaźń doskonała jest najrzadsza*.

Przykład 23.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *przyjaźń*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego filozofowie poświęcili wiele czasu na zdefiniowanie pojęcia „przyjaźń”*.

W kolejnych akapitach *autorka opisuje rodzaje przyjaźni na podstawie słów Arystotelesa*.

W zakończeniu *stwierdza, że prawdziwa przyjaźń jest rzadko spotykana*.

Przykład 24.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *przyjaźń*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego tak trudno jest określić, czym jest przyjaźń*.

W kolejnych akapitach *wskazuje na typy przyjaźni wskazane przez Arystotelesa*.

W zakończeniu *stwierdza, że przyjaźń to wyjątkowe uczucie i nie każdy może go doświadczyć*.

Poniżej zamieszczono przykłady rozwiązania zadania ocenione na 1 punkt. Powodem przyznania niepełnej punktacji najczęściej było – przy jednocześnie poprawnie określonym temacie tekstu – sporadyczne posługiwanie się cytatem albo zaburzenie poziomu uogólnienia. Najczęściej uczniowie wpisywali w ostatnią lukę zbyt obszerne treści. Taką sytuację ilustruje zamieszczony poniżej przykład.

Przykład 25.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *przyjaźń i jej odcienie*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego przyjaźń fascynuje tak wielu filozofów*.

W kolejnych akapitach *przedstawia dwa typy przyjaźni, która jest wadliwa i krucha, opisaną kiedyś przez Arystotelesa*.

W zakończeniu *skupia się na opisie trzeciego rodzaju przyjaźni – przyjaźni trwałej, stałej i bardzo rzadkiej*.

W kolejnym rozwiązaniu poziom uogólnienia został zaburzony w uzupełnieniu trzeciej i czwartej luki. Treści obu sformułowań są zbyt ogólne.

Przykład 26.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *przyjaźń*.

Na początku autorka zastanawia się, czy *przyjaźń jest prosta*.

W kolejnych akapitach *przedstawia punkty widzenia dwóch filozofów*.

W zakończeniu autorka *popiera zdanie filozofa Arystotelesa*.

Natomiast w rozwiązaniu zamieszczonym poniżej z uzupełnienia ostatniej luki nie wynika, o jakim uczuciu mowa i czym się ono charakteryzuje.

Przykład 27.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *przyjaźń*.

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego wielu filozofów poświęciło dużo czasu, aby zdefiniować pojęcie przyjaźni*.

W kolejnych akapitach *są przedstawione trzy rodzaje przyjaźni, które wyróżnił Arystoteles*.

W zakończeniu *napisała o tym, jakie to uczucie*.

Jeśli uczeń niepoprawnie określił temat i to, co na ten temat powiedziano w tekście, otrzymywał 0 punktów za rozwiązanie zadania. Taki wynik uzyskało 14% zdających. Przykłady prac ocenionych na 0 punktów zamieszczono poniżej.

Przykład 28.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *rozważanie na temat czym jesteś przyjacielem*

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego filozofowie mają tyle rozważań na dany temat, skoro to niby proste*.

W kolejnych akapitach *jest mowa o tym, jakie rodzaje przyjaźni podkreślił Arystoteles, między innymi przyjaźń oparta na użyteczności, przyjemności i prawdziwa doskonała relacja*.

W zakończeniu *podsumowuje, że taka prawdziwa bezwarunkowa przyjaźń jest mało spotykana, a Arystoteles zdawał sobie z tego sprawę*.

W zamieszczonym powyżej rozwiązaniu niepoprawnie określono temat i niezgodnie z tekstem uzupełniono drugą lukę.

Przykład 29.

Tematem tekstu Anny Vivarelli jest *czym jesteś przyjacielem?*

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego tak wielu filozofów bada, czym jest tak naprawdę przyjaźń i dlaczego jest tak dużo badań na temat przyjaźni*.

W kolejnych akapitach Anna Vivarelli opowiada o wybitnym filozofie Arystotelesie, który bliżej się przyjrzał przyjaźni i wyróżnił trzy rodzaje przyjaźni. Pierwszą była ta, która opierała się na użyteczności, czyli dwie osoby przyjaźnią się, ponieważ obie mają z tego korzyści, lecz ta przyjaźń szybko się kończy.

W zakończeniu Anna Vivarelli opowiada o pozostałych dwóch rodzajach przyjaźni, które czerpią radość z samego towarzystwa innej osoby.

W zamieszczonym powyżej przykładzie nie określono tematu, ponieważ w uzupełnieniu pierwszej luki przepisano tytuł artykułu Anny Vivarelli.

W rozwiązaniu zamieszczonym poniżej nie tylko błędnie określono temat, ale także niezgodnie z tekstem uzupełniono trzecią i czwartą lukę.

Przykład 30.

Tematem tekstu *Anny Vivarelli* jest *czym jest przyjaciel*.

Na początku autorka zastanawia się, *czym jest przyjaźń*.

W kolejnych akapitach *że przyjaźń jest potrzebna każdemu człowiekowi*.

W zakończeniu *że przyjaźń musi spełniać niektóre warunki aby była udana*.

Na 0 punktów oceniano również wypowiedzi, które nie były samodzielne, tj. w całości składały się z fragmentów przepisanych z tekstu *Czym jesteś przyjacielem?*. Oto przykład takiego rozwiązania.

Przykład 31.

Tematem tekstu *Anny Vivarelli* jest *czym jesteś przyjacielem?*

Na początku autorka zastanawia się, *dlaczego zatem tak wielu filozofów poświęciło tyle czasu i trudu, aby zdefiniować pojęcie przyjaźni*.

W kolejnych akapitach *Arystoteles wyróżnił trzy rodzaje przyjaźni. Pierwszy to ten, który opiera się na użyteczności. Dwie osoby zostają przyjaciółmi, ponieważ czerpią z tej relacji wspólne korzyści*.

W zakończeniu *drugi rodzaj przyjaźni jest z pewnością bardziej wartościowy. Spędzać razem czas. Przyjaźń zawsze w końcu wygra*.

W przytoczonym powyżej rozwiązaniu – poza ostatnim zdaniem (którego treść jest niezgodna z tekstem zamieszczonym w arkuszu) całe streszczenie składa się z fragmentów przepisanych z tekstu *Czym jesteś przyjacielem?*.

Rozwiązując dwa kolejne zadania zamknięte: zadanie 13. i zadanie 14., uczniowie musieli wykazać się umiejętnością wyszukiwania potrzebnych informacji w tekście nieliterackim. Dla sprawdzenia tych umiejętności wybrano zadania zamknięte typu: prawda-falsz oraz zadanie wielokrotnego wyboru.

W zadaniu 13. zdający mieli wskazać, czy zaprezentowane dwa zdania są prawdziwe czy fałszywe. Zdania te dotyczyły przywołanych w tekście poglądów filozofów – Empedoklesa i Arystotelesa – na temat przyjaźni. Najpierw uczniowie mieli ocenić prawdziwość stwierdzenia, że według Empedoklesa przyjaźń pozwala na harmonijne współistnienie przeciwieństw, a następnie prawdziwość poglądu Arystotelesa, że przyjaźń zobowiązuje do przemilczenia błędów popełnionych przez przyjaciela. Zadanie to okazało się łatwe – 81% uczniów uzyskało 1 punkt za jego rozwiązanie.

Z kolei w zadaniu 14. należało spośród czterech podanych zdań wybrać i wskazać zdanie niezgodne z treścią tekstu *Czym jesteś przyjacielem?*. Zadanie również okazało się łatwe, 75% tegorocznych ósmoklasistów wskazało poprawną odpowiedź, czyli zdanie *Radość z przebywania z przyjacielem wystarczy, aby taka relacja nie wygasła*.

Umiejętności językowe

Umiejętności z zakresu kształcenia językowego oraz z zakresu samokształcenia ósmoklasistów badano w arkuszu egzaminacyjnym między innymi za pomocą zadań: 8., 9., 10., 16. oraz 17.

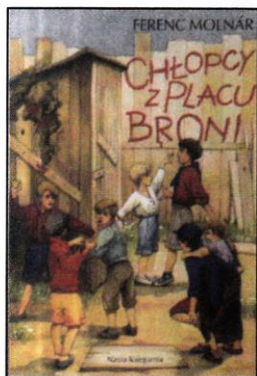
Zadaniem, za pomocą którego sprawdzano umiejętność korzystania ze słowników języka polskiego, było zadanie 8. W zadaniu tym uczniowie – mając do wyboru słownik języka polskiego albo słownik frazeologiczny – musieli wskazać ten, w którym można odnaleźć znaczenie wyrazu *szyderstwo*. Następnie należało wybrać wyraz, którym można zastąpić słowo *szyderstwo* i jednocześnie zachować pierwotny sens zdania. Zadanie to poprawnie wykonało 51% ósmoklasistów.

Zadanie 9. sprawdzało wiedzę i umiejętności z zakresu części mowy. W zadaniu tym uczniowie musieli wskazać formę czasownika, w której wystąpił czasownik *przystać* w zdaniu *Wystarczyłoby przystać do was* (prawidłowa odpowiedź to forma nieosobowa). Następnie zadaniem ucznia było wskazanie, jaką formę gramatyczną przyjmuje ten czasownik w trzeciej osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego. Zadanie to poprawnie wykonało 39% ósmoklasistów, wskazując poprawną formę *przystał*.

W zadaniu 10. badano znajomość zasad interpunkcyjnych. Zadanie to poprawnie rozwiązało 23% ósmoklasistów. Uczniowie ci wykazali się znajomością zasad użycia przecinków w przypadku wtrąceń oraz zdań złożonych współrzędnie lub podrzędnie. Z analizy uczniowskich rozwiązań wynika, że najwięcej trudności sprawiło uczniom wydzielenie przecinkiem końcowej granicy wtrącenia. Częstym błędem było też wstawianie przecinka w miejscu, w którym ten znak interpunkcyjny był zbędny.

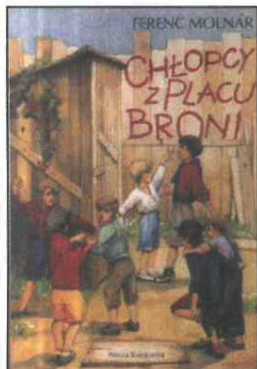
Poniżej zamieszczono przykłady rozwiązań, za które uczniowie nie uzyskali punktu.

Przykład 30. (brak uzasadnienia dla przecinka w pierwszym zdaniu tekstu)

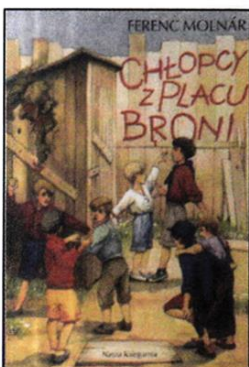
W 1906 r. profesor Kornel Rupp, poprosił Ferenc Molnára, który był już wtedy znanym dziennikarzem, o pomoc. Chodziło o wsparcie szkolnego tygodnika, którego Rupp był redaktorem. Wspólnie wpadli na pomysł, aby w czasopiśmie publikować w odcinkach powieść dla młodzieży. Rok później ukazało się pierwsze wydanie „Chłopców z Placu Broni”, książki, która przyniosła autorowi sławę. Utwór został przetłumaczony na ponad 40 języków, co przyczyniło się do jego popularności na świecie.

Przykład 31. (brak uzasadnienia dla przecinka w czwartym zdaniu tekstu)

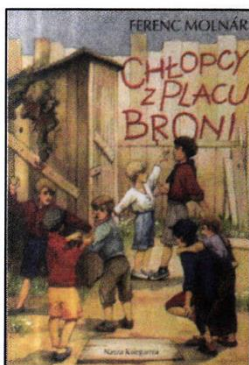
W 1906 r. profesor Kornel Rupp poprosił Ferenc Molnára, który był już wtedy znanym dziennikarzem o pomoc. Chodziło o wsparcie szkolnego tygodnika, którego Rupp był redaktorem. Wspólnie wpadli na pomysł, aby w czasopiśmie publikować w odcinkach powieść dla młodzieży. Rok później ukazało się pierwsze wydanie „Chłopców z Placu Broni”, książki, która przyniosła autorowi sławę. Utwór został przetłumaczony na ponad 40 języków, co przyczyniło się do jego popularności na świecie.

Przykład 32. (brak uzasadnienia dla drugiego przecinka w ostatnim zdaniu tekstu)

W 1906 r. profesor Kornel Rupp poprosił Ferenc Molnára, który był już wtedy znanym dziennikarzem o pomoc. Chodziło o wsparcie szkolnego tygodnika, którego Rupp był redaktorem. Wspólnie wpadli na pomysł, aby w czasopiśmie publikować w odcinkach powieść dla młodzieży. Rok później ukazało się pierwsze wydanie „Chłopców z Placu Broni”, książki, która przyniosła autorowi sławę. Utwór został przetłumaczony na ponad 40 języków, co przyczyniło się do jego popularności na świecie.

Przykład 33. (brak uzasadnienia dla przecinka w drugim zdaniu tekstu)

W 1906 r. profesor Kornel Rupp poprosił Ferenc Molnára, który był już wtedy znanym dziennikarzem, o pomoc. Chodziło, o wsparcie szkolnego tygodnika, którego Rupp był redaktorem. Wspólnie wpadli na pomysł, aby w czasopiśmie publikować w odcinkach powieść dla młodzieży. Rok później ukazało się pierwsze wydanie „Chłopców z Placu Broni”, książki, która przyniosła autorowi sławę. Utwór został przetłumaczony na ponad 40 języków co przyczyniło się do jego popularności na świecie.

W zadaniu 16. sprawdzana była wiedza z zakresu składni języka polskiego. Zadaniem ucznia było określenie, jakim rodzajem zdania jest wypowiedzenie *Kiedy dwóch idzie razem, każdy z nich lepiej działa i myśli*. Z poprawną odpowiedzią trudności nie miało 45% ósmoklasistów, którzy wskazali, że jest to zdanie wielokrotnie złożone

Zadanie 17. sprawdzało natomiast umiejętności rozpoznawania w wypowiedziach związków frazeologicznych i rozumienia ich znaczenia. Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, należało wskazać związek frazeologiczny, który wyraża podobną myśl co słowa Arystotelesa *Kiedy dwóch idzie razem, każdy z nich lepiej działa i myśli*. Ósmoklasiści bardzo dobrze poradzili sobie z tym zadaniem – 94% uczniów wybrało odpowiedź *Co dwie głowy, to nie jedna* i otrzymało punkt za poprawne rozwiązanie zadania.

Umiejętności argumentacyjne; odwoływanie się do lektur

Znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych oraz umiejętność formułowania wypowiedzi argumentacyjnej sprawdzana jest na egzaminie ósmoklasisty zarówno w zadaniach krótkiej odpowiedzi, jak i w wypracowaniu.

Poziom opanowania kluczowych umiejętności retorycznych oraz umiejętność funkcjonalnego odwołania się do treści lektur przez uczniów kończących drugi etap edukacyjny badano na tegorocznym egzaminie za pomocą zadania 7. Od ósmoklasistów oczekiwano przedstawienia własnego stanowiska w określonej sprawie oraz podania jego przekonującego uzasadnienia.

W swoich odpowiedziach uczniowie mieli za zadanie wykorzystać znajomość treści lektur obowiązkowych, podając przykłady bohaterów, którzy w sytuacji zagrożenia zachowali godną postawę. Dla zilustrowania swojej argumentacji ósmoklasiści powinni przywołać odpowiednią sytuację z utworu. Uczniowie samodzielnie wybierali właściwy tytuł z listy lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej, z wyłączeniem utworu *Chłopcy z Placu Broni*.

Uczniowie, którzy poprawnie podali tytuł lektury, wskazali jej bohatera, a następnie prawidłowo uzasadnili swój wybór i zilustrowali argumentację odpowiednim przykładem z lektury, otrzymali za swoją odpowiedź 2 punkty. Poprawne uzasadnienie stanowiska bez przywołania sytuacji z lektury skutkowało przyznaniem 1 punktu.

Zadanie 7. okazało się dla ósmoklasistów łatwe – poziom wykonania to 81%. Trzy czwarte uczniów (76%) dokonało prawidłowego wyboru bohatera, poprawnie uzasadniło swoje stanowisko i zilustrowało je sytuacją z lektury. Za taką odpowiedź otrzymali oni 2 punkty.

Poniżej zaprezentowano przykłady takich odpowiedzi.

Przykład 36.

Tytuł lektury: „*Kamienie na szaniec*”

Bohater lektury: *Rudy*

Uzasadnienie wyboru: *Jan Bytnar był przesłuchiwany przez Gestapo, aby zdradził imiona przyjaciół. Nie zrobił tego, był nieugięty, pomimo wielu tortur psychicznych i fizycznych. Pokazuje to, że zachował godną postawę wobec swoich przyjaciół i nigdy ich nie wydał, pomimo tak wielkiego cierpienia wywołanego przez Schulza i Langego.*

Przykład 37.

Tytuł lektury: „*Kamienie na szaniec*”

Bohater lektury: *Jan „Rudy” Bytnar*

Uzasadnienie wyboru: *Gdy Rudy został aresztowany, przesłuchiwano go, aby wydał informacje, które mogłyby zagrażać jego kolegom. Rudy jednak się nie ugiął i mimo wielu godzin bolesnych tortur nie wydał informacji. Rudy – podobnie jak Nemeczek – zachował w sytuacji zagrożenia odwagę, nieugiętość i wierność wobec kolegów.*

Przykład 38.

Tytuł lektury: „*Pan Tadeusz*” Adama Mickiewicza

Bohater lektury: *Jacek Soplica*

Uzasadnienie wyboru: *Podczas bitwy Jacek Soplica zakrył swoim ciałem ciało Hrabiego. W ten sposób poświęcił swoje życie za ostatniego z rodziny Stolnika. Odpracował swoje winy za zabicie Horeszki.*

Przykład 39.

Tytuł lektury: „*Quo vadis*”

Bohater lektury: *Marek Winicjusz*

Uzasadnienie wyboru: *Podczas pożaru w Rzymie Winicjusz postanowił uratować swoją wybrankę Ligę. Wymagało to dużej odwagi i szybkiej reakcji. Kiedy dowiedział się, że Rzym płonie, natychmiast tam wyruszył. Gdy dowiedział się, że Liga jest w więzieniu, próbował ją stamtąd wydostać. Jak przystało na kochającego mężczyznę.*

Przykład 40.

Tytuł lektury: „*Quo vadis*”

Bohater lektury: *Ursus*

Uzasadnienie wyboru: *Gdy przyszedł moment, w którym Liga Kallina została przywiązana do rogów byka wypuszczonego na arenę, Ursus okazał się odważny i, łapiąc byka za rogi, uratował Ligę od śmierci. Wykazał tym samym godną postawę.*

Przykład 41.

Tytuł lektury: „*Hobbit, czyli tam i z powrotem*”

Bohater lektury: *Bilbo Baggins*

Uzasadnienie wyboru: *Bilbo Baggins zachował godną postawę podczas swojej wędrówki z krasnoludami. Kiedy zgraja weszła do mrocznego lasu, po chwili zostali zaatakowani przez olbrzymie pająki. Głównemu bohaterowi udało się uniknąć złapania, ponieważ znajdował się na wysokim drzewie. Bohater, wykazując się odwagą, pobiegł na ratunek przyjaciołom, uwalniając ich z rąk bestii.*

Przykład 42.

Tytuł lektury: „*Opowieści z Narnii. Lew, Czarownica i stara szafa*”

Bohater lektury: *Aslan*

Uzasadnienie wyboru: *Kiedy zła czarownica przybyła po Edmunda, bo należał do niej jako zdrajca i zamierzała go zabić, Aslan zachował zimną krew, porozmawiał z nią i dał swe życie za chłopca na kamiennym stole. Aslan zachował godną postawę.*

Około 9% uczniów częściowo poprawnie rozwiązało zadanie. Ich odpowiedzi były najczęściej niepełne – nie zawierały przykładu sytuacji, która ilustrowałaby argumentację.

Poniżej przytoczono przykłady uczniowskich rozwiązań ocenionych na 1 punkt.

Przykład 43.

Tytuł lektury: „*Kamienie na szaniec*”

Bohater lektury: *Rudy*

Uzasadnienie wyboru: *Bez wątpienia postawa Rudego była przykładem lojalności wobec Alka, Zośki, a także innych osób działających w Szarych Szeregach.*

Przykład 44.

Tytuł lektury: „*Kamienie na szaniec*”

Bohater lektury: *Zośka*

Uzasadnienie wyboru: *Gdy wybuchła wojna, Zośka wraz ze swoimi kolegami chcieli pomagać ludziom i walczył za Polskę mimo sytuacji tak groźnej jak wojna. Zośka wiedział jakie wartości sobie cenił i kierował się zasadami moralnymi, które sam sobie wyznaczył. Nie zapomniał o cechach, jakie były dla niego ważne i robił to, co uważał za słuszne.*

Przykład 45.

Tytuł lektury: „*W pustyni i w puszczy*”

Bohater lektury: *Staś*

Uzasadnienie wyboru: *Według mnie Staś zachował godną postawę w czasie zagrożenia, gdyż pomimo niepewności i strachu opiekował się Nel.*

Około 15% uczniów za rozwiązanie zadania 7. otrzymało 0 punktów. W tak ocenionych rozwiązaniach ósmoklasiści nietrafnie wybierali postać z lektury, nie wskazywali na sytuację zagrożenia, niepoprawnie interpretowali postawę bohatera lub błędnie uzasadniali swój wybór. W odpowiedziach uczniów pojawiły się także błędy rzeczowe świadczące o nieznanomości treści lektur. Niektórzy zdający nie podjęli próby rozwiązania zadania. Poniżej przedstawiono przykłady odpowiedzi na 0 punktów.

Przykład 46. (błąd rzeczowy w odpowiedzi)

Tytuł lektury: „*Reduta Ordona*”

Bohater lektury: *Ordon*

Uzasadnienie wyboru: *Wybrałam lekturę „Reduta Ordona”, ponieważ uważam, że Ordon również zachował odważną postawę, godną pochwały. W momencie, kiedy dziesiątki ludzi mogło umrzeć przez wybuch, bohater poświęcił się i uratował ojczyznę, ginąc sam.*

Przykład 47. (brak sytuacji zagrożenia)

Tytuł lektury: „*Katarynka*”

Bohater lektury: *Pan Tomasz*

Uzasadnienie wyboru: *Pan Tomasz zachował godną postawę wobec niewidomej dziewczynki. Gdy zobaczył, jak dziecko się ucieszyło, gdy usłyszało katarynkę, pozwolił wpuszczać kataryniarzy na podwórko i zrobił listę lekarzy, którzy mogliby pomóc dziewczynce.*

Przykład 48. (brak godnej postawy)

Tytuł lektury: „*Quo vadis*”

Bohater lektury: *Chilon Chilonides*

Uzasadnienie wyboru: *Kiedy Chilon staje przed obliczem Nerona, mówi mu, że Ligia jest wyznawczynią wiary chrześcijańskiej. Przekazał tę informację Cezarowi, gdyż Petroniusz i Winicjusz przestali korzystać z jego usług, a Neron zapłacił mu za tą wiadomość.*

Kolejnym zadaniem sprawdzającym znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych oraz umiejętność odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny było zadanie 11. W arkuszu zaprezentowano sześć kart do gry inspirowanych treścią lektur obowiązkowych. Na każdej karcie umieszczono elementy graficzne nawiązujące do treści danej lektury. Zadaniem uczniów było wybranie dwóch kart nawiązujących tematycznie do jednego utworu, a następnie wyjaśnienie ich związku z treścią tej lektury.

Za prawidłowe dobranie dwóch kart nawiązujących do jednej lektury obowiązkowej, podanie jej tytułu oraz poprawne wyjaśnienie związku elementów graficznych przedstawionych na każdej z kart z treścią tej lektury zdający otrzymywali 3 punkty. Za trafne dobranie dwóch kart, podanie tytułu utworu oraz właściwe wyjaśnienie związku jednej z kart z treścią wybranej lektury przyznawano 2 punkty. Natomiast 1 punkt otrzymywali ósmoklasiści, którzy trafnie dobrali dwie karty nawiązujące do tematyki jednej lektury i podali jej tytuł, ale nie wyjaśnili poprawnie związku żadnej z kart z treścią lektury.

Zadanie okazało się dla uczniów umiarkowanie trudne – poziom wykonania to 74%. Maksymalną liczbę punktów za odpowiedź, zawierającą właściwe oznaczenia dwóch kart, tytuł lektury oraz trafne wyjaśnienie, otrzymało 65% ósmoklasistów. Poniżej zaprezentowano odpowiedzi ocenione na 3 punkty.

Przykład 49.

Wybieram karty oznaczone literami *A* oraz *F*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Mały Książę*”

Wyjaśnienie: *Karta oznaczona literą A przedstawia pustynię, która była miejscem akcji. Widać także na niej samolot, którym podróżował narrator, który był pilotem. Karta oznaczona literą F przedstawia natomiast Króla, którego Mały Książę spotkał na jednej z planet, podczas swojej podróży. Król opowiedział zaciekawionemu Małemu Księżciu, na czym polega bycie królem oraz odpowiedział na pytania chłopca.*

Przykład 50.

Wybieram karty oznaczone literami *D* oraz *E*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Opowieść wigilijna*”

Wyjaśnienie: *Na jednej z tych kart widać zjawę zaplątaną w gruby, ciężki łańcuch. Jest to duch wspólnika Ebenezera Scrooge’a – Marleya. Pokazał się u Ebenezera, aby ostrzec go, że jeśli Scrooge nie zmieni się na lepsze, to skończy po śmierci podobnie jak on. Na drugiej ilustracji znajduje się cmentarz. Scrooge podczas podróży z duchem przyszłych Świąt Bożego Narodzenia zobaczył grób, na którym wisało jego imię. Przeraził się tym widokiem ponieważ o jego grób nikt się nie troszczył.*

Przykład 51.

Wybieram karty oznaczone literami *B* oraz *C*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Pan Tadeusz*”

Wyjaśnienie: *W „Panu Tadeuszu” mamy opisany spór o zamek Horeszków z Soplicami, a na pierwszej karcie widać ruiny tego zamku. W utworze mamy również opisane polowanie, podczas którego Ksiądz Robak ratuje Tadeusza i Hrabiego przed niedźwiedziem. Takiego niedźwiedzia w lesie mamy pokazanego na drugiej karcie.*

Około 12% uczniów udzieliło niepełnej odpowiedzi i otrzymało 2 punkty. Wyjaśnili oni poprawnie związek tylko jednej z kart z treścią lektury lub też prawidłowo dobrali karty, ale wyjaśniając związek jednej z nich z treścią utworu, popełnili błąd rzeczowy świadczący o nieznaomości lektury.

Poniżej zamieszczono przykłady odpowiedzi ocenionych na 2 punkty.

Przykład 52. (wyjaśnienie związku jednej karty z lekturą)

Wybieram karty oznaczone literami *D* oraz *E*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Opowieść wigilijna*”

Wyjaśnienie: *Ilustracja D nawiązuje do ducha Marleya, byłego współpracownika Scrooge’a, który jest głównym bohaterem tej książki. Postać kolegi Ebenezera nosiła łańcuch z kłódek. Były to jego wszystkie dobra materialne. Został on skazany na wieczną tułaczkę po świecie.*

Przykład 53. (błąd rzeczowy w odpowiedzi)

Wybieram karty oznaczone literami *B* oraz *C*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Pan Tadeusz*”

Wyjaśnienie: *Jeśli chodzi o kartę „B”, to w lekturze „Pan Tadeusz” Cześnik oraz Rejent mieli spór o mur.*

A jeśli chodzi o kartę „C”, to w owej lekturze było w lesie polowanie na niedźwiedzia.

Uczniowie, którzy trafnie dobrali dwie karty związane z treścią jednej lektury i podali jej tytuł, ale nie wyjaśnili związku wybranych kart z treścią utworu lub wyjaśnili go niepoprawnie, mogli otrzymać w zadaniu 11. tylko 1 punkt. Taki wynik uzyskało 4% zdających.

Poniżej zaprezentowano przykład takiej odpowiedzi.

Przykład 54.

Wybieram karty oznaczone literami *A* oraz *F*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Mały Książę*”

Wyjaśnienie: *Na kartach widać pustynię, studnię i samolot.*

Blisko 19% zdających nie udzieliło odpowiedzi lub też ich odpowiedź była niepełna albo błędna. Punktów nie otrzymali również zdający, którzy nie zrozumieli polecenia lub przeczytali je nieuważnie i odwołali się do treści dwóch lektur.

Poniżej zamieszczono przykłady takich odpowiedzi.

Przykład 55.

Wybieram karty oznaczone literami *B* oraz *E*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Zemsta*”, „*Dziady*” cz. II

Wyjaśnienie: *Na karcie B widzimy zamek ze zniszczonym murem, co nawiązuje do „Zemsty”, ponieważ głównym wątkiem był spór o mur pomiędzy Cześnikiem i Rejentem.*

Na karcie E widnieje cmentarz, który nawiązuje do „Dziadów” cz. II, ponieważ akcja utworu rozgrywa się w cmentarnej kaplicy w nocy.

Przykład 56.

Wybieram karty oznaczone literami *F* oraz *B*.

Tytuł lektury obowiązkowej: *F* – „*Mały Książę*”, *B* – „*Chłopcy z Placu Broni*”

Wyjaśnienie: *Na obrazku jest tło Ziemi, a Mały Książę siedzi na trawie, jest w kosmosie, uważam tak, bo Mały Książę podróżował po planetach.*

B – „Chłopcy z Placu Broni”, ponieważ na zdjęciu widać zniszczone mury budynku, a samo miejsce wygląda na to, gdzie toczyła się historia lektury.

Przykład 57.

Wybieram karty oznaczone literami *A* oraz *B*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Mały Książę*” i „*Zemsta*”

Wyjaśnienie: *Pierwszy obraz przedstawia samolot, studnię oraz pustynię, czyli elementy charakterystyczne dla lektury pod tytułem: „Mały Książę”. Za to na drugim obrazku możemy zauważyć zamek ze zniszczonym murem, czyli miejsce akcji książki napisanej przez Aleksandra Fredrę.*

Niektóre odpowiedzi uczniów świadczyły o tym, że zdający nie zrozumieli treści zadania albo nie wykazali się znajomością wybranej przez siebie lektury obowiązkowej.

Poniżej zamieszczono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 58.

Wybieram karty oznaczone literami *B* oraz *E*.

Tytuł lektury obowiązkowej: „*Kamienie na szaniec*”

Wyjaśnienie: *Karta oznaczona literką B oznacza bombardowanie budynku wybranego sojusznika podczas gry. Karta E to rzadka karta, uniemożliwia 2 postaci o imieniu Rudy i Alek – jedna taka karta na grę.*

Przykład 59.

Wybieram karty oznaczone literami *A* oraz *D*.

Tytuł lektury obowiązkowej: *Antoine de Saint Exupéry, „Mały Księżę”*

Wyjaśnienie: *Obrazek A, który pokazuje nam, jak kierowca samolotu się rozбивa, ponieważ leciał on na inną planetę i stracił kontrolę nad maszyną.*

Innym zadaniem sprawdzającym znajomość treści i problematyki lektur oraz umiejętność formułowania wypowiedzi argumentacyjnej było zadanie 15. Przytoczono w nim fragment utworu *Mały Księżę*. Zgodnie z poleceniem uczniowie mieli rozpoznać lekturę, z której pochodzi cytat (zadanie 15.1.). Za poprawną odpowiedź mogli otrzymać 1 punkt. Następnie na podstawie znajomości całego utworu ósmoklasiści powinni napisać, co jest niezbędne, aby zyskać przyjaciela oraz zilustrować swoją odpowiedź właściwym przykładem z lektury *Mały Księżę* (zadanie 15.2.). Uczniowie, którzy w swojej odpowiedzi uwzględnili te dwa elementy polecenia, otrzymali 1 punkt. Obydwie części zadania 15. były oceniane odrębnie. Błędne rozpoznanie tytułu lektury w zadaniu 15.1. nie wpływało na ocenę odpowiedzi w zadaniu 15.2.

Pierwsza część zadania (podanie tytułu lektury) okazała się dla uczniów bardzo łatwa – poziom wykonania to 93%. Ósmoklasiści, którzy podali tytuł *Mały Księżę*, otrzymali 1 punkt. Uczniom, którzy nie rozpoznali źródła cytatu, nie przyznano punktu za odpowiedź. Wśród błędnie wskazanych lektur znalazły się m.in. utwory: *O rybaku i złotej rybce* i *Opowieść wigilijna*.

Druga część zadania 15. okazała się dla uczniów umiarkowanie trudna. Tylko 59% ósmoklasistów udzieliło wyczerpującej odpowiedzi na pytanie wskazane w zadaniu i przywołało odpowiedni przykład z lektury.

Poniżej zostały zaprezentowane przykłady poprawnych rozwiązań zadania 15.2., za które uczniowie otrzymali 1 punkt.

Przykład 60.

Aby zyskać przyjaciela, potrzebujemy go poznać, spędzić z nim czas. Tak zrobili Księżę i Lis. Spotykali się, aż Lis się oswoił i zostali przyjaciółmi.

Przykład 61.

By zyskać przyjaciela, niezbędna jest cierpliwość. W lekturze „Mały Księżę” tytułowy bohater musiał jej mieć bardzo wiele, ponieważ Lis, zanim został oswojony przez chłopca, wymagał od niego, by przychodził codziennie i za każdym razem odrobinę bardziej się zbliżał.

Przykład 62.

Rzeczą niezbędną do zyskania przyjaciela jest czas. Aby komuś zaufać i się z kimś zaprzyjaźnić, musimy być cierpliwi, nie da się zdobyć prawdziwego przyjaciela w kilka chwil. O tym właśnie wiedział lis. Na początku był nieufny wobec Małego Księcia, lecz po dłuższym czasie mu zaufał i stał się jego przyjacielem.

Przykład 63.

Według utworu „Mały Książę”, aby zdobyć przyjaciela, trzeba go oswoić, do czego niezbędna jest cierpliwość. Mały Książę dowiedział się tego od Lisa, z którym chciał się zaprzyjaźnić, lecz aby to zrobić, musiał cierpliwie przychodzić się z nim spotkać każdego dnia, tak by wytworzyła się między nimi więź.

Przykład 64.

Aby zyskać przyjaciela trzeba najpierw go oswoić. Należy utworzyć silną więź, poznać go i pozwolić mu poznać siebie. W taki sposób Lis wyjaśnił Małemu Księciu przyjaźń.

Przykład 65.

Aby uzyskać przyjaciela, potrzebny jest czas. Widać to na przykładzie pilota i Małego Księcia. W ciągu tych paru dni spędzonych wspólnie na Saharze zdążyli się do siebie przywiązać.

Uczniowie, którzy w zadaniu 15.2. udzielili odpowiedzi na pytanie, ale nie zilustrowali jej odpowiednim przykładem z lektury świadczącym o znajomości całego utworu, otrzymali 0 punktów.

Poniżej zamieszczono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 66.

Żeby zdobyć przyjaciela potrzeba czasu i starań z obu stron. Zyskiwanie prawdziwego przyjaciela wymaga wielu rozmów i czasu.

Przykład 67.

Aby uzyskać przyjaciela, nie można podejść i powiedzieć: ty teraz będziesz moim przyjacielem. Trzeba zyskać zaufanie danej osoby, a także mieć radość z przebywania razem.

Tworzenie wypowiedzi i forma użytkowa – ogłoszenie

W arkuszu egzaminacyjnym – podobnie jak w poprzednich latach – sprawdzano również umiejętność redagowania tekstu użytkowego (zadanie 18.). W tym roku ósmoklasiści mieli za zadanie napisać ogłoszenie informujące o spotkaniu uczniów chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu pt. *Przyjaciół na zawsze*.

Ogłoszenie to tekst, który ma poinformować odbiorcę o jakimś wydarzeniu: spotkaniu, konkursie, zawodach, przedstawieniu, koncercie. W tej formie wypowiedzi obok podstawowych danych dotyczących okoliczności wydarzenia oraz nadawcy i adresata tekstu powinna pojawić się – zgodnie z poleceniem – zachęta wyrażona za pomocą dwóch argumentów.

Ogłoszenie było oceniane odrębnie w dwóch kryteriach: *Treść i forma* (2 punkty) oraz *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna* (1 punkt). Łącznie za to zadanie uczniowie mogli otrzymać 3 punkty.

W kryterium *Treść i forma* brano pod uwagę, czy uczeń napisał ogłoszenie o treści zgodnej z poleceniem i uwzględnił w nim 5 elementów formy, tzn. podał informacje kto i komu ogłasza, co ogłasza oraz kiedy i gdzie będzie miało miejsce wydarzenie. Ponadto zadaniem zdającego było zachęcić do udziału w spotkaniu za pomocą dwóch argumentów, z których przynajmniej jeden miał nawiązywać do tematyki spotkania.

Aby otrzymać 1 punkt w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*, uczniowie mogli popełnić łącznie nie więcej niż dwa błędy, niezależnie od ich kategorii.

Dla tegorocznych ósmoklasistów zadanie 18. okazało się trudne zarówno w zakresie realizacji formy, jak i poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej. Poziom wykonania całego zadania to 38%. Tylko około 36% uczniów zrehabilitowało ogłoszenie spełniające wszystkie wymogi formalne, natomiast 26% zdających zachowało reguły poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej.

Poniżej zaprezentowano odpowiedzi ocenione na 3 punkty. Podane rozwiązania spełniają wszystkie konieczne wymogi w zakresie treści i formy oraz poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej. Zawierają również odpowiednie argumenty, w tym jeden nawiązujący do tematyki spotkania.

Przykład 68.

*Drodzy Uczniowie,
informujemy, że dnia 27 maja 2025 r. o godzinie 17:00 w Szkole Podstawowej nr 56 w Krakowie odbędzie się spotkanie osób chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu, które nosi tytuł „Przyjaciół na zawsze”. Będzie to wspaniała okazja do prezentacji, a także nabycia nowych umiejętności aktorskich. Ponadto dla aktorów przewidziane są przygotowane przez dyrekcję szkoły specjalne nagrody nawiązujące do tematyki naszego przedstawienia.*

Samorząd Szkolny

Przykład 69.

Samorząd Szkolny pragnie poinformować, że 28.05.2025 r., o godzinie 18:00, na sali gimnastycznej, odbędzie się spotkanie uczniów chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu pt. „Przyjaciół na zawsze”. Dla osób, które zaszczycą nas swoją obecnością, przewidziana jest lepsza ocena z zachowania oraz możliwość odebrania książki napisanej przez słynną aktorkę, Janinę Nowak, w której będzie można znaleźć, m.in. rady, jak nie stresować się podczas występowania na scenie.

Samorząd Szkolny

Przykład 70.

Dnia 19.05.2025 r. o godzinie 17:25 w sali gimnastycznej Szkoły Podstawowej nr 2 przy ul. Zielonej 5 w Wilkowyjach odbędzie się spotkanie dla uczniów, którzy chcą uczestniczyć w szkolnym przedstawieniu pt. „Przyjaciół na zawsze” (data przedstawienia jeszcze nieustalona).

Na spotkaniu zostaną wyłonieni aktorzy do przedstawienia, będzie również możliwość zgłoszenia swojego projektu dekoracji.

Szkolne Koło Teatralne

Niektórzy ósmoklasiści wykazali się umiejętnością redagowania spójnej wypowiedzi w formie ogłoszenia, ale nie opanowali umiejętności pisania poprawnego pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym. Poniżej zamieszczono przykład ogłoszenia, za które uczeń otrzymał 2 punkty w kryterium *Treść i forma* oraz 0 punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykład 71.

Drodzy koledzy i koleżanki!

*Samorząd Szkolny ma przyjemność ogłosić, że 22 maja o godzinie 15.30 odbędzie się spotkanie dla osób chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu pt. **Przyjaciół na zawsze**. Uczestnicy spotkania będą mogli przymierzyć i zrobić zdjęcia w strojach specjalnie przygotowanych do przedstawienia. W spotkaniu udział będą brali profesjonalni aktorzy teatralni, którym można będzie zadawać pytania. Wydarzenie odbędzie się w sali nr. 15 na pierwszym piętrze.*

Samorząd Szkolny

W kryterium *Treść i forma* tylko 1 punkt otrzymało 18% uczniów. W ich wypowiedziach brakowało najczęściej jednego z elementów dotyczących formy albo jednego argumentu lub też żaden z argumentów nie nawiązywał do tematyki spotkania. Poniżej zaprezentowano przykłady takich rozwiązań.

Przykład 72. (brak jednego elementu formalnego – informacji o nadawcy)

*W imieniu naszego kółka teatralnego, informuję o spotkaniu uczniów chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu pt. **„Przyjaciół na zawsze”**. Odbędzie się w dniu, 26 kwietnia o godzinie 14:00 w pokoju nauczycielskim. Zgłoszeni przejdą najpierw próbę, a następnie zostaną przydzieleni do ról. Na spotkaniu pojawią się aktorzy z Teatru Ludowego w Krakowie i będzie można porozmawiać z nimi m.in. o tremie przed wyjściem na scenę. Przewidziany jest także pokaz, przygotowany przez naszych gości specjalnych. Zapisy można zgłaszać do 24 kwietnia u nauczycieli klas czwartych.*

Przykład 73. (brak jednego argumentu)

*Samorząd uczniowski informuje klasy od 6 do 8 o spotkaniu uczniów chętnych do udziału w szkolnym przedstawieniu pt. **„Przyjaciół na zawsze”**. Wydarzenie to odbędzie się 18.04.2025 r. o godzinie 9:30 w szkolnej hali. To wydarzenie może pomóc wam odnaleźć nową pasję, np. aktorstwo teatralne.*

Samorząd Szkolny

Przykład 74. (żaden z argumentów nie nawiązuje do tematyki spotkania)

*Ogłaszamy wszystkim spotkanie dla chętnych uczniów, którzy chcą wziąć udział w przedstawieniu pt. **„Przyjaciół na zawsze”**. Wydarzenie odbędzie się dnia 28.11.2025 r. o godz. 13.30 w naszej szkole. Za udział uczniowie dostaną trzy punkty do liceum oraz zostaną nagrodzeni nagrodami. Gorąco zachęcamy.*

Samorząd Szkolny

47% ósmoklasistów nie otrzymało ani jednego punktu w kryterium *Treść i forma*. Część zdających zrehabilitowała wypowiedź o treści niezgodnej z poleceniem. Były to ogłoszenia informujące o przedstawieniu, a nie o spotkaniu uczniów, którzy chcą wziąć udział w przedstawieniu. Autorzy niektórych wypowiedzi pominęli dwa elementy dotyczące formy lub nie sformułowali odpowiednich argumentów, aby zachęcić uczniów do udziału w spotkaniu. Punktów nie otrzymali również zdający, którzy napisali wypowiedź w formie zaproszenia.

Poniżej przedstawiono przykładowe rozwiązania ocenione na 0 punktów w kryterium *Treść i forma*.

Przykład 75. (treść niezgodna z poleceniem – ogłoszenie o przedstawieniu)

W szkole nr 64, 11.06 25 r o godz. 16:00 na sali gimnastycznej odbędzie się przedstawienie pt. „Przyjaciół na zawsze. Podczas spektaklu przewidziane będą różne przekąski.

Na przedstawienie koniecznie przyjdźcie ze swoim przyjacielem, bo każdy kto z nim przyjdzie dostanie odznakę „Przyjaciół na zawsze” oraz każdy uczeń, który pojawi się z naszej szkoły dostanie uwagę pozytywną i 6 z zachowania. Całe wydarzenie organizowane jest przez samorząd uczniowski. Zapraszamy.

Przykład 76. (forma niezgodna z poleceniem – zaproszenie zamiast ogłoszenia)

Zapraszamy serdecznie na spotkanie uczniów chętnych do udziału w przedstawieniu pod tytułem „Przyjaciół na zawsze”, które odbędzie się 23 czerwca 2025 r. o godzinie 14:30 w Szkole Podstawowej nr 82 na sali gimnastycznej. To spotkanie wyjaśni wam prawdziwą wartość przyjaźni oraz definicję słowa „przyjaciół”. Potem odbędzie się też drobny konkurs z nagrodami, które sprawdzi co zapamiętaliście. Zapraszamy wszystkich chętnych.

Samorząd Uczniowski

Przykład 77. (brak dwóch elementów formalnych – precyzyjnej informacji o dacie i miejscu)

W imieniu Szkolnego Koła Teatralnego pragnę poinformować wszystkich uczniów klas 4 – 8 o spotkaniu dla osób pragnących wziąć udział w naszym przedstawieniu pt. „Przyjaciół na zawsze”. Spotkanie odbędzie się w czwartek o godzinie 15.00. Na spotkaniu będzie można zdobyć doświadczenie aktorskie oraz zobaczyć kulisy przedstawienia.

Ania Walczak

W kryterium *Poprawność, językowa, ortograficzna i interpunkcyjna* w ogłoszeniu 74% uczniów nie otrzymało punktu. Popełnili oni co najmniej 3 błędy, naruszając obowiązujące zasady poprawnościowe.

W ogłoszeniach pojawiły się różne rodzaje błędów językowych. W zakresie składni najczęściej obserwowano niepoprawne wyznaczanie granicy zdania, nieuprawnione skróty składniowe i stosowanie niewłaściwych spójników w konstruowaniu zdań złożonych oraz błędy stylistyczne wynikające z ubóstwa językowego – przede wszystkim nieuzasadnione powtórzenia.

W zakresie poprawności ortograficznej uczniowie najczęściej nie przestrzegali zasad pisowni wyrazów z u – ó, ż – rz, h – ch oraz reguł dotyczących pisowni samogłosek nosowych w formach czasu przeszłego czasowników oraz w zakończeniach rzeczowników i czasowników.

Najczęściej obserwowane błędy interpunkcyjne dotyczyły stosowania przecinka. Ósmoklasiści naruszali przede wszystkim zasady rozdzielania przecinkiem zdań składowych w zdaniach złożonych. Często również w sposób nieuprawniony oddzielali przecinkiem różne rodzaje okoliczników. Ponadto nieumiejętnie stosowali kropkę w zapisie daty oraz bez potrzeby wstawiali kropkę po podpisie.

Prezentowane wyżej przykłady 71., 72. i 75. ocenione na 0 punktów w kryterium poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej stanowią ilustrację błędów popełnianych przez uczniów w zadaniu 18.

Tworzenie dłuższej formy wypowiedzi – wypracowanie

Umiejętność tworzenia dłuższej formy wypowiedzi – nie krótszej niż 200 wyrazów – sprawdzano w zadaniu 19. Ósmoklasiści mieli do wyboru dwie formy wypowiedzi: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – przemówienie (temat ten wybrało 42% zdających, którzy napisali wypracowanie) lub wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie (temat ten wybrało 56% zdających, którzy napisali wypracowanie). Oba tematy wymagały odwołania do lektury obowiązkowej.

Spośród wszystkich ósmoklasistów, którzy przystąpili do egzaminu, podobnie jak w roku ubiegłym, wypracowanie napisało ok. 96% zdających. Pozostali nie rozwiązyli zadania 19.

W kryterium *Realizacja tematu* 2 punkty otrzymało 68% zdających. W zakresie stosowania elementów retorycznych lub twórczych najwyższy wynik (5 punktów) uzyskało ok. 19% zdających, przy czym najczęściej – podobnie jak w roku ubiegłym – uczniowie otrzymywali 3 punkty (34% zdających). W zakresie kompetencji literackich i kulturowych maksymalną liczbę punktów (2 punkty) uzyskało około 60% spośród tych, którzy napisali wypracowanie.

Realizacja tematu, elementy retoryczne oraz kompetencje literackie i kulturowe w przemówieniu

Uczniowie, wybierając temat 1. w zadaniu 19., decydowali się na napisanie wypracowania o charakterze argumentacyjnym przeznaczonego do wygłoszenia. Mieli zredagować skierowane do rówieśników przemówienie, w którym przekonaliby słuchaczy, że *przyjaźń między dwiema osobami to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery*. W argumentacji należało odwołać się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego, zaprezentować wnikliwie omówione, odpowiednio uporządkowane argumenty, a do ich zilustrowania wykorzystać w sposób funkcjonalny przykłady z wybranych przez siebie utworów literackich. Za napisanie przemówienia w całości dotyczącego problemu określonego w poleceniu i uwzględnienie wszystkich wymagań wskazanych w kryteriach: *Realizacja tematu wypowiedzi, Elementy retoryczne oraz Kompetencje literackie i kulturowe*, zdający mógł uzyskać łącznie 9 punktów.

W swoich przemówieniach uczniowie sformułowali wiele argumentów potwierdzających słuszność podanej w temacie tezy. Najczęściej twierdzili, że *przyjaźń to harmonia, która łączy zupełnie różne charaktery*, ponieważ:

- przeciwieństwa się przyciągają,
- przyjaciele się uzupełniają, razem mogą lepiej, skuteczniej działać,
- jedni uczą się od drugich, poznają prawdy, których sami by nie odkryli,
- dzięki przyjaciółom ludzie się doskonalą, stają się coraz lepsi, odkrywają swoje zalety, uczą się pokonywać słabości i niwelować wady,
- osoby o odmiennych cechach charakteru budzą naszą ciekawość, chęć poznania drugiego człowieka,
- podobne cechy z kolei mogą prowadzić do wrogości (zwłaszcza gdy są to wady).

W argumentacji uczniowie odwoływali się również do takich wartości, jak otwartość, umiejętność zrozumienia drugiego człowieka, umiejętność wybaczenia, samodoskonalenie, poczucie odpowiedzialności za siebie i za przyjaciela, lojalność, solidarność, współpraca. Podkreślali też wagę przyjaźni w swoim życiu. Zwracali się do słuchaczy, odwołując się także do ich życiowych doświadczeń.

W wielu pracach w funkcji argumentów pojawiły się wnikliwie omówione, trafnie dobrane przykłady. Uczniowie najczęściej przywoływali bohaterów dwóch lektur obowiązkowych: *Małego Księcia* i *Kamieni na szaniec*. Wskazywali na różnice między Małym Księciem i Różą bądź Małym Księciem i Pilotem, albo Małym Księciem i Lisem. Podkreślali, że mimo odmiennych cech charakteru, temperamentów czy też doświadczeń życiowych wskazanym przez nich bohaterom udało się nawiązać głęboką, harmonijną relację. Ich życie zmieniło się na lepsze, mogli się lepiej poznać i zrozumieć to, co w życiu najważniejsze. Odwołując się do *Kamieni na szaniec*, ósmoklasiści najczęściej zwracali uwagę na różne zainteresowania i cechy charakteru głównych bohaterów. Wskazywali na refleksyjną, spokojną naturę Zośki, jego umiejętność planowania różnych akcji i emocjonalność, a także na gwałtowność reakcji Alka czy odwagę i pomysłowość Rudego. Podkreślali, że dzięki tym różnym cechom mogli lepiej współpracować, uzupełniali się w różnych akcjach, zawsze pozostawali lojalni względem siebie.

Inne lektury, do których nawiązywali uczniowie, to przede wszystkim:

- *Quo vadis*, Henryka Sienkiewicza
- *Syzyfowe prace*, Stefana Żeromskiego
- *Zemsta*, Aleksandra Fredry
- *Hobbit, czyli tam i z powrotem*, Johna R. R. Tolkiena
- *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*, Clive'a Staplesa Lewisa
- *Chłopcy z Placu Broni*, Ferenc Molnára
- *Kajko i Kokosz*, Janusza Christy.

Uczniowie odwoływali się również do innych tekstów literackich, takich jak:

- *Oskar i pani Róża*, Erica-Emmanuela Schmitta
- *Ania z Zielonego Wzgórza*, Lucy Maud Montgomery
- *Iliada*, Homera
- *Stary człowiek i morze*, Ernesta Hemingwaya.

Realizując tegoroczny temat przemówienia, uczniowie najczęściej we wstępie próbowali nawiązać kontakt ze słuchaczami i przedstawić własne refleksje na temat przyjaźni. Następnie odnosili się do tezy zawartej w poleceniu. Podkreślali przy tym uniwersalny wymiar przyjaźni. W kolejnej części wypracowania formułowali argumenty i ilustrowali je przykładami z utworów literackich. W zakończeniu podsumowywali wypowiedź wnioskami wynikającymi z prezentowanych wcześniej rozważań. W wielu wypracowaniach pojawiały się wnioski cząstkowe formułowane po omówieniu kolejnych przykładów. Były również takie prace, w których uczniowie skupili się na omówieniu przykładów wykorzystanych w funkcji argumentacyjnej.

Ósmoklasiści, którzy w pełni zrealizowali w swoich przemówieniach wymagania stawiane w trzech pierwszych kryteriach, przede wszystkim zadbali o to, by ich wypowiedź była logiczna oraz zawierała argumenty wnikliwe, pogłębione i uporządkowane. Każdy argument zilustrowali stosownym przykładem z wybranych przez siebie tekstów literackich (co najmniej jeden z nich to lektura obowiązkowa). Odwołanie do owych tekstów było funkcjonalne, tzn. uczniowie przywoływali takie wydarzenia albo omawiali takie wątki, które istotnie wspierały prezentowany tok rozumowania, przestrzegając przy tym poprawności rzeczowej. Oto przykłady takich prac.

Przykład 78.

Drogie Koleżanki! Drodzy Koledzy!

Czy zastanawialiście się kiedyś, jak to możliwe, że dwie osoby o zupełnie innych charakterach potrafią obdarzyć się uczuciem tak szlachetnym jak przyjaźń? Przyjaźń jest tematem, który w swoich rozważaniach podejmowali nie tylko filozofowie, ale także dziś podejmuje każdy z nas. Każda osoba chciałaby doświadczyć przyjaźni i nikt nie chciałby żyć samotnie, nie mając kogoś, z kim może dzielić radość, a także przeżywać smutek. Czy jednak nie rozważaliście czasem, jak trudne musi być zawarcie przyjaźni między dwiema zupełnie innymi istotami ludzkimi? Moim zdaniem, przyjaźń to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery.

Zauważcie, że Wy i Wasi przyjaciele różnicie się – macie inne zainteresowania, kierujecie się w życiu innymi wartościami – a jednak darzycie się prawdziwym uczuciem. Zachowania bohaterów lektur także potwierdzają to, że kiedy darzymy drugą osobę szczerym, bezinteresownym uczuciem, nie przeszkadzają nam jej wady ani odmienność. Kochamy albo lubimy tę osobę nie za coś, lecz pomimo czegoś. Przy takim twierdzeniu warto, abyśmy sobie przypomnieli lekturę „Mały Książę”. Doskonale ilustruje ona miłość pomimo różnic i wad. Mały Książę i Róża są zupełnie różni. Tytułowy bohater dba o swoją towarzyszkę, okazuje jej troskę, jest odpowiedzialny. Ona natomiast nie tylko nie dba o niego tak bardzo, jak on troszczy się o nią, ale także nie okazuje wdzięczności, jest kapryśna. Początkowo te różnice zdają się przeszkadzać bohaterom w nawiązaniu głębokiej relacji. Mały Książę ma dość zachowania niewdzięcznej Róży i opuszcza ją. Wiemy jednak, że później zdaje sobie sprawę ze swej miłości do niej (co ma miejsce za sprawą spotkania z Lisem i jego nauk). Uświadamia sobie, że pomimo jej kaprysów, niewdzięczności nie może bez niej żyć. Razem tworzą

bezpośredni zwrot
do adresatów

pytanie retoryczne

powtórzenie

pytanie retoryczne

TEZA

czasownik w trybie
rozkazującym,
zaimek w 2. os.
l.mn, słownictwo
wartościujące

1. ARGUMENT

1. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW

harmonię. Kocha ją pomimo czegoś, a to ukazuje, że różne charaktery mogą połączyć się za sprawą uczucia.

Zwróćcie uwagę na to, że harmonia we wszechświecie jest możliwa dzięki przeciwieństwom. Ogień i woda to dwa skrajnie różne żywioły. Ogień nas ogrzewa, woda daje nam życie. Czasem woda jest potrzebna, aby ugasić ogień. Każdy z żywiołów ma inne właściwości, ale się uzupełniają. Tak więc możemy stwierdzić, że przeciwieństwa się przyciągają i uzupełniają – tworzą spójną całość, harmonię. Warto wspomnieć o dziele Aleksandra Kamińskiego pod tytułem „Kamienie na szaniec”. Trzej główni bohaterowie mimo różnic potrafili wspólnie działać i odnosić sukcesy. Tak było na przykład, kiedy obchodzono rocznicę uchwalenia konstytucji 3 maja. Rudy i Alek mieli różne pomysły tego, w jaki sposób można by było rozwieszać polskie flagi. Rywalizowali ze sobą, mimo że byli przyjaciółmi, ale dzięki temu stworzyli spójną całość. Zośka zgodził się, aby każdy z nich wykonał zadanie na swój sposób, a dzięki różnym pomysłom wykonali akcję szybciej i skuteczniej. Łącząc swoje różnice w przyjaźni, stawali się bardziej efektywni jako sabotażyści.

Mam nadzieję, że udało mi się udowodnić słuszność mojej tezy, a także, że moje rozmyślenia skłonią Was do refleksji. Już od dawna ludzie zdawali sobie sprawę, że każdy człowiek jest inny, a mimo tego nawiązywali przyjaźnie. Możemy, jak wcześniej wspomniałam, przyjaźnić się pomimo czegoś, pomimo różnic w naszych charakterach, ale możemy też połączyć swoje osobowości. Pamiętajcie, że harmonia w przyjaźni jest bardzo ważna, ponieważ to ona buduje świat, i nie rezygnujcie z drugiej osoby ze względu na dzielące Was różnice!

PRZYJAŹŃ
(MIŁOŚĆ) =
HARMONIA
WNIOSEK
CZĄSTKOWY

2. ARGUMENT

2. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW

WNIOSKI
KOŃCOWE

Autorka powyższego przemówienia rozpoczęła swoją wypowiedź od ogólnych refleksji na temat przyjaźni, jej uniwersalnego charakteru, a następnie przytoczyła podaną w poleceniu tezę: *przyjaźń to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery*. W dalszej części przemówienia sformułowała dwa argumenty, które zilustrowała odpowiednimi przykładami z lektur obowiązkowych. Przywołała takie wydarzenia, sytuacje, które istotnie wspierały jej tok rozumowania. Po każdym przykładzie umieściła wniosek częściowy. Podsumowanie zakończyła nie tylko wnioskami odnoszącymi się do całej argumentacji, ale również zaapelowała do słuchaczy, by nie rezygnowali z przyjaźni.

Szczególnie ciekawe wydaje się odwołanie do treści *Kamieni na szaniec*. Zdająca wskazała scenę, która pokazuje odmienne pomysły bohaterów oraz ich rywalizację, ale uczyniła to w kontekście płynących z tego korzyści i dla nich, i dla ważnej sprawy.

Na uwagę zasługuje również obrazowy, plastyczny sposób argumentowania. Autorka wykorzystała w nim typowe dla przemówienia środki retoryczne, takie jak pytanie retoryczne czy słownictwo wartościujące. Dzięki temu przemówienie jest bardziej przekonujące i przede wszystkim bliższe słuchaczom (zgodnie z poleceniem są to rówieśnicy ósmoklasistki).

Poniżej zamieszczono przykłady prac, których autorzy również na bardzo wysokim lub wysokim poziomie opanowali kluczowe umiejętności z zakresu tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej. Wykazali się umiejętnościami takimi, jak: wnikliwa, pogłębiona argumentacja, wnioskowanie, ilustrowanie argumentów odpowiednio dobranymi przykładami z tekstów literackich. Równocześnie zachowali wszystkie charakterystyczne elementy przemówienia.

Przykład 79.

Drodzy Koledzy i Koleżanki!

Czy przyjaźń między dwiema osobami to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie inne charaktery? Czy kompletnie różni od siebie ludzie mogą żyć w zgodzie dzięki przyjaźni? Na pewno nieraz zadawaliście sobie te pytania. Przyjaźń to wartościowa relacja, dzięki której darzymy kogoś bezinteresownym uczuciem. Może ona istnieć mimo różnic w temperamentach. Uważam, że przyjaźń to rodzaj harmonii łączącej różne charaktery i jestem przekonany, że przekonam Was do mojego zdania.

Mimo różnych temperamentów ludzie mogą żyć w głębokiej przyjaźni i dobrze ze sobą współgrać. Doskonałym przykładem są losy bohaterów książki Aleksandra Kamińskiego pod tytułem „Kamienie na szaniec”. Alek, Zośka i Rudy to młodzi mężczyźni z ambicjami na przyszłość. Mimo różnicy charakterów, jaką stanowi przebojowość i porywczosć Alka, oraz spokój i opanowanie Zośki, cała trójka darzy się przyjaźnią i zaufaniem. Napaść Niemiec na Polskę uniemożliwia spełnienie ich planów. Oni jednak, dzięki przyjaźni i zaufaniu, podejmują decyzję o walce przeciw okupantowi. Początkowo biorą udział w akcjach sabotażowych. Malują na murach żółwie, rysują kotwice, aby okupant wiedział, że nie zastraszył polskiego społeczeństwa. Następnie biorą udział w akcjach dywersyjnych. Odbijają pociągi z więźniami i wysadzają tory kolejowe, aby zablokować dostawy niemieckiego sprzętu na front. Mimo różnic w temperamentach chłopcy doskonale się porozumiewają, trwają w głębokiej przyjaźni, wspierają we wszystkich akcjach. Ten przykład pięknie pokazuje, że przyjaźń utrzymuje harmonię i łączy różne charaktery, dzięki czemu mogą one współpracować.

Również mimo różnic, jakie początkowo widać między dwiema osobami, mogą one się zaprzyjaźnić i nauczyć się czegoś od siebie oraz lepiej się zrozumieć. Fantastycznym przykładem są losy bohaterów książki pt. „Mały Książę”. Główny bohater utworu początkowo nie rozumiał zachowania Róży. Była ona kapryśna, egoistyczna, on zaś bardzo wrażliwy i pomocny. Postanowił wyruszyć w podróż, w której odwiedzi kilka planet. Po poznaniu różnych dziwnych dorosłych wylądował na Ziemi. Tu odkrył, że jego Róża nie jest jedyna we wszechświecie. Później spotkał Lisa, który go ośwoił. Dzięki temu zaprzyjaźnił się z nim. Zwierzę wytłumaczyło mu, że to jego emocje definiują wyjątkowość Róży i że jest za nią odpowiedzialny. Mały Książę zrozumiał dzięki niemu, jak ważna jest dla niego jego przyjaciółka. Ten przykład pokazuje, że nawet mimo różnic charakteru przyjaciele mogą się zrozumieć.

bezpośredni zwrot
do adresatów

pytania retoryczne

TEZA

zaimek w 2. os.
l.mn.

1. ARGUMENT

1. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW

PRZYJAŹŃ

WNIOSEK
CZĄSTKOWY

2. ARGUMENT

2. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW

PRZYJAŹŃ

WNIOSEK
CZĄSTKOWY

Jestem przekonany, iż przedstawione przeze mnie argumenty przekonały Was, że przyjaźń to rodzaj harmonii, która może połączyć zupełnie różne charaktery. Mimo różnych temperamentów ludzie mogą świetnie współpracować. Mogą oni także zrozumieć swoje potrzeby i zachowanie.

WNIOSKI
KOŃCOWE
zaimek w 2. os.
l.mn

Przykład 80.

Drogie Koleżanki! Drodzy Koledzy!

Zapewne każdy z Was ma przyjaciela. Lecz czy wiecie, czym tak naprawdę jest przyjaźń? Przyjaźń to specyficzna więź. Przyjaciół to osoba, na której zawsze możemy polegać, to osoba, która zrobi dla nas wszystko. Z naszymi przyjaciółmi często łączą nas podobne zainteresowania czy pasje. Nie jest to jednak konieczne. Przyjaźń może pojawić się między dwoma bardzo różnymi osobami. Ważne, by była obustronna i oparta na zaufaniu. Dzisiaj spróbuję Was przekonać, że przyjaźń to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery.

bezpośredni zwrot
do adresatów,
zaimek w 2. os.
l.mn, pytanie
retoryczne,
powtórzenia

TEZA

Jako pierwszy argument podam to, że z przyjacielem nawzajem się uzupełniamy. W przyjaźni często bywa tak, że jedna osoba jest bardziej porywcza, ma szalone pomysły, a druga – raczej spokojna i opanowana. W takich przypadkach te dwie osoby nawzajem się uzupełniają. Tak było w przyjaźni Achillesa i Patroklosa z „Iliady” Homera. Achilles zawsze był bardzo porywczy i wybuchowy. Natomiast Patroklos – spokojny, racjonalnie myślący. Ich przyjaźń pozwoliła łatwiej znieść trudy wojny trojańskiej i dłużej utrzymać się przy życiu. Gdy Patroklos zginął, Achilles całkowicie się załamał i przestał myśleć logicznie. Pomimo ciężkiej nad nim przepowiedni zabił Hektora, co przyczyniło się do jego śmierci.

1. ARGUMENT

1. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW

PRZYJAŹŃ

Jako drugi argument podam to, że przyjaciel może pomóc nam dowiedzieć się czegoś nowego, na co sami nigdy byśmy nie wpadli. Każdy człowiek jest zamknięty w jakiejś bańce, dotyczy to zarówno Was, jak i mnie. Przyjaciel może pomóc nam choć na chwilę się z tej bańki wydostać. Uświadomić nam coś, czego bez jego pomocy nigdy byśmy nie zrozumieli. Tak właśnie było w przypadku Małego Księcia. Podróżując po planetach, wyrabiał on sobie zdanie na temat każdego z mieszkańców. Miał określony sposób patrzenia na świat. Po spotkaniu z Lisem chłopczyk spojrzał na świat i na swoją Różę trochę inaczej. Lis nauczył go, czym jest przyjaźń i miłość. Gdyby nie on, Mały Książę może nie dostrzegłby wyjątkowości swojej Róży. Gdyby Lis był taki sam jak chłopiec, sam nie wiedziałby za dużo o przyjaźni. Gdy przyjaciele się od siebie różnią, mogą się wiele od siebie nauczyć.

2. ARGUMENT

zaimek w 2. os.
l.mn

2. PRZYKŁAD

RÓŻNICA
CHARAKTERÓW
PRZYJAŹŃ
WNIOSEK
CZĄSTKOWY
zaimek w 2. os.
l.mn
WNIOSKI
KOŃCOWE

Mam nadzieję, że udało mi się przekonać Was, że przyjaźń to rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery. Dowodzi tego zarówno przyjaźń różniących się od siebie Achillesa i Patroklosa, jak i relacja Małego Księcia z Lisem.

W obu powyższych przemówieniach autorzy podali argumenty zilustrowane przykładami odnoszącymi się do tekstów literackich, sformułowali wnioski cząstkowe i końcowe. Warto zwrócić uwagę na to, że odnieśli się oni do wszystkich elementów polecenia, pisali o przyjaźni jako harmonii, która łączy zupełnie inne charaktery. Pokazali, na czym polegały różnice między wskazanymi przez nich bohaterami i w jaki sposób bohaterowie ci tworzyli wspólnotę, harmonię: współpracowali, walczyli we wspólnej sprawie, uczyli się od siebie, okazywali sobie zrozumienie i wsparcie.

Nie zawsze jednak zdający wybrali z utworów te informacje, które w istotny sposób wspierały ich tok rozumowania. Niekiedy kierowali się słowami-kluczami z polecenia, nie dbając o to, aby argumentacja przedstawiała problem w sposób pogłębiony. Poniżej zaprezentowano przykłady wypracowań, w których argumentacja nie była zbyt wnikliwa, a przykłady zostały omówione w sposób powierzchowny.

Przykład 81.

Drodzy Koledzy i Koleżanki!

Wiele z Was myśli, że zdobycie prawdziwego przyjaciela jest trudne, ponieważ musicie mieć takie same zainteresowania, tematy do rozmowy itp. Nic bardziej mylnego! To przyjaźń łączy zupełnie inne charaktery. Nie liczą się podobieństwa, tylko to, jak się dopełniacie. Dzisiaj Wam to udowodnię.

Warto sobie przypomnieć znane dzieło Ferencza Molnára „Chłopcy z Placu Broni”. Bohaterowie, jakimi są Nemeczek i Boka, bardzo się różnili. Jeden był niskim blondynem o drobnej budowie ciała, szeregowcem i według większości słabą osobą. Natomiast drugi reprezentował całą grupę jako przywódca, wzbudzał podziw swoją odwagą i spokojnym sposobem bycia. Mimo tego dopełniali swoje charaktery i potrafili dowieść, że są sobie bliscy. Kiedy Nemeczek był ciężko chory i leżał z gorączką, to Boka jako jeden z nielicznych, regularnie go odwiedzał i się o niego troszczył. Tak wygląda relacja na złoty medal!

Jednak nie tylko oni pokazują prawdziwą przyjaźń. Kajko i Kokosz ze znanego komiksu Janusza Christy również tego dowodzą. Kokosz był tchórzliwym egoistą, zawsze łasym na jedzenia, a Kajko zawsze myślał o innych i imponował swoją odwagą. W sytuacji, gdy płynęli skrzynią, okazało się, że pod nimi był wodospad. Na szczęście rozsądny brunet wziął trochę maści do latania na zapas, co uratowało ich przed upadkiem. To jest ta harmonia! Kokosz nigdy sam z siebie nie zachowałby czegoś na czarną godzinę. Dzięki przyjaźni uniknęli katastrofy.

Pamiętajcie, w relacjach międzyludzkich przede wszystkim liczy się szczerłość. Bądźcie sobą, a pewnego dnia poznacie osobę, która będzie dla Was idealna. Nie udawajcie kogoś, kim nie jesteście. Nie kłamcie na temat Waszych zainteresowań. Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie. Dziękuję za wysłuchanie!

Przykład 82.

Drodzy Rówieśnicy!

W dzisiejszych czasach przyjaźń jest bardzo ważna. W przyjaźni mogą się spotkać ludzie, którzy są do siebie bardzo podobni, ale także zupełnie różni. Uważam, że przyjaźń między dwoma osobami to w pewnym sensie rodzaj harmonii łączącej zupełnie różne charaktery. Nie wierzycie? To posłuchajcie!

Zacznijmy od tego, że przyjaźń może doprowadzić do silnych relacji mimo różnic. Zdecydowanie warto wspomnieć o dziele A. Saint- Exupery'ego „Mały Książę”. Pewnie wszyscy znacie ten utwór, ale czy wiecie, jak piękna przyjaźń została w nim opisana? Pokazuje on, w jaki sposób powstaje przyjaźń i co ją cechuje. Relacja Małego Księcia z Różą jest idealnym przykładem przyjaźni między dwiema zupełnie różnymi postaciami. Chłopiec, czyli bohater ciekawy świata o niesamowitym sposobie odbierania rzeczywistości, oraz Róża, czyli przekonana o swej piękności, pewna siebie i chwilami denerwująca postać. Uważam, że mimo różnic charakteru stworzyli relację opartą na harmonii.

Warto wspomnieć także, że różnica charakterów w przyjaźni może budować wielką siłę i potrzebę dbania o siebie nawzajem. Idealnym przykładem jest Rudy oraz Zośka z dzieła Aleksandra Kamińskiego „Kamienie na szaniec”. Zośka, czyli bohater z zasadami, który bardzo dużą uwagę zwraca na punktualność i dokładność, oraz Rudy, który także próbuje być odpowiedzialny, ale nie w tak dużym stopniu. Dowodem ich przyjaźni jest moment, w którym Rudy zostaje aresztowany przez gestapo, a Zośka mimo dużego niebezpieczeństwa od razu próbuje zachęcić wszystkich do ratowania przyjaciela. Czy w dzisiejszych czasach bylibyście w stanie poświęcić się tak dla swojego przyjaciela? Dzięki wielkiemu poświęceniu udaje się odbić Rudego. Sądzę, że przyjaźń Rudego i Zośki jest bardzo ważnym przykładem, którym powinniśmy się kierować.

Postawa bohaterów „Kamieni na szaniec” oraz Róży i Małego Księcia pokazuje, że przyjaźń między osobami o różnych charakterach tworzy harmonię. Uważam, że jest ona bardzo wartościowa i warta uwagi. Mam nadzieję, że przekonałam Was do tego i życzę Wam znalezienia takiego przyjaciela. Dziękuję za uwagę.

W powyższych przemówieniach ósmoklasiści odnosili się do podanej w temacie tezy, przywołali również przykłady bohaterów o różnych charakterach. Nie we wszystkich przykładach jednak ukazali takie aspekty harmonijnej przyjaźni, jak wzajemne zrozumienie, wsparcie i współpraca. Nie wykazali, na czym polegało wzajemne uzupełnianie się wybranych postaci. Szczególnie powierzchowne wydaje się przywołanie sytuacji z *Kajka i Kokosza*. Pokazano zalety Kajka, wady Kokosza, ale w tej części przemówienia nie wskazano, na czym miałyby polegać harmonia w przyjaźni bohaterów. Jeden z nich korzysta tylko z wiedzy i umiejętności drugiego. Podobnie autor następnego z powyższych przykładów nie wskazał, w jaki sposób Róża i Małemu Księciu udało się stworzyć relację opartą na harmonii.

Jak widać we wszystkich zamieszczonych wcześniej przykładach, ósmoklasiści, aby wzmocnić siłę argumentacji, stosowali typowe dla przemówienia zabiegi retoryczne – najczęstsze z nich to apostrofy umieszczane nie tylko na początku przemówienia, apele do słuchaczy, powtórzenia, wyliczenia, słownictwo nacechowane emocjonalnie i wartościująco (np. *Drogie Koleżanki i Koledzy!, Drodzy Rówieśnicy!, Dziękuję Wam za przybycie i wysłuchanie mojego wystąpienia! Zachęcam Was do przemyślenia tego, co przed chwilą powiedziałam, Dziękuję za wysłuchanie mojego przemówienia i zachęcam do zaprzyjaźniania się z innymi ludźmi*). Inne środki retoryczne to zastosowanie czasowników w trybie rozkazującym i wykrzyknień (np. *Słuchajcie!, To posłuchajcie!*), a także zaimków właściwych dla 2. i 3. osoby liczby mnogiej (np. *wy, nas*). Aby uatrakcyjnić i wzmocnić lub uwypuklić przekaz, stosowali metafory, hiperbole i porównania, kontrasty. Często były również pytania retoryczne oraz odwołania do codziennych doświadczeń słuchaczy.

Poniżej zaprezentowano przykład wypracowania oraz fragmenty wypracowań, w których zastosowano wskazane środki. Warto zwrócić uwagę na sposoby skupiania uwagi słuchaczy, prowadzenie z nimi dialogu, zachęcanie do określonych reakcji, pokazywanie wspólnoty doświadczeń związanych z utrwalaniem przyjaźni.

Przykład 83.

Drogie Dziewczyny, drodzy Chłopcy!

Wielu z Was z pewnością zastanawiało się kiedyś, czy przyjaźń między dwoma osobami o różnych charakterach jest możliwa. Myślę jednak, że najpierw jeszcze trzeba powiedzieć o tym, że przyjaźń jest bardzo indywidualnym zjawiskiem. To znaczy, że każdy z Was może mieć inne doświadczenia. Jednakże dzisiaj skupię się na czymś innym. Jak sądzicie, czy przyjaźń jest swoistego rodzaju harmonią między ludźmi? Uważam, że przyjaźń między dwiema osobami to jest rodzaj harmonii, która potrafi połączyć nawet zupełnie różne charaktery.

Przyjaźń w moim odczuciu jest bardzo skomplikowanym zjawiskiem. A Wy co sądzicie? Czasem, kiedy spotykają się dwie osoby o różnych charakterach, to mimo różnic powstaje między nimi pewna harmonia. Dlaczego? Dlatego że w takiej relacji jedna ze stron równoważy drugą. Czasami jedna z osób dodaje drugiej odwagi, a czasami ta druga uspokaja tę pierwszą. W lekturze „Kamienie na szaniec” można było zaobserwować to zjawisko. Mianowicie po aresztowaniu Rudego przez Gestapo. Część jego przyjaciół wpadła w panikę. Jednak Zośka pozostał opanowany i skupiony. To z kolei pomogło reszcie jego przyjaciół. Można powiedzieć, że gdyby nie Zośka i jego wpływ na przyjaciół, to nie uratowaliby Rudego.

Jednak czasami zdarza się tak, że do przyjaźni trzeba dojrzeć. Niekiedy dwie osoby lub jedna nie zdają sobie sprawy z rodzącej się relacji. Rozumieją ją dopiero na skutek jakiego wydarzenia. Wtedy odnajdują pomiędzy sobą harmonię. W lekturze „Mały Książę” mamy podobną sytuację. Jest to moment, kiedy chłopiec trafia do ogrodu pełnego róż. Na początku jest zły i całkowicie skreśla swoją Różę. Jednak po rozmowie z Lisem zaczyna rozumieć, jak ważna jest ona dla niego. Zaczyna też widzieć, że mimo różnic przeżyli chwile, w których dobrze się porozumiewali.

Podsumowując moją dzisiejszą przemowę, możemy zauważyć, że i w lekturze „Kamienie na szaniec”, i w „Małym Księciu” różnice nie zaburzyły przyjaźni. Dochodzimy więc do wniosku, że przyjaźń między dwiema osobami to jak najbardziej rodzaj harmonii, która potrafi połączyć zupełnie różne charaktery. Dodatkowo uważam, że przyjaciel to skarb. Dlaczego? Ponieważ wyłącznie samą obecnością potrafi uspokoić. Taka umiejętność jest naprawdę rzadkością.

bezpośredni zwrot
do adresatów
zaimek w 2. os.
l.mn.

pytanie retoryczne

pytanie retoryczne

(dialog
z odbiorcami)

czasownik w 1. os.
l. mn.

czasownik w 1. os.
l. mn.

czasownik w 1. os.
l. mn.

określenie
wartościujące

Przykład 84.

Drodzy Rówieśnicy!

W dzisiejszych czasach przyjaźń jest bardzo ważna. W przyjaźni mogą się spotkać ludzie, którzy są do siebie bardzo podobni, ale także zupełnie różni. Uważam, że przyjaźń między dwoma osobami to w pewnym sensie rodzaj harmonii łączącej zupełnie różne charaktery. Nie wierzycie? To posłuchajcie!

bezpośredni zwrot do adresatów

zd. pytające z czasownikiem w 2. os. l.mn., zd. wykrzyknikowe

Przykład 85.

Może moje słowa wzbudziły w Was tęsknotę? Ta osoba, za którą tęsknicie, może być Waszym przyjacielem!

pytanie retoryczne, zaimki w 2. os. l. mn., zdanie wykrzyknikowe

Przykład 86.

To właśnie takich przyjaciół powinniśmy szukać w swoim życiu. Przyjaciół, którzy doradzą. Przyjaciół, którzy pomogą w trudnych chwilach. Przyjaciół, którzy zawsze będą przy nas. Przyjaciół, którzy wydobędą z nas to, co najlepsze. Znalezienie takiego człowieka jest bardzo ważne, bo przecież każdy potrzebuje bratniej duszy!

wielokrotne powtórzenie

zdanie wykrzyknikowe

Przykład 87.

Nawet to Was nie przekonuje? W takim razie zamknijcie oczy i pomyślcie o swoich kolegach i koleżankach. Czy wszystkie Wasze zainteresowania są takie same czy jednak różnicie się od siebie?

Zostawiam Was z tą myślą i bardzo dziękuję, że znaleźliście czas, aby mnie wysłuchać.

zaimki w 2. os. l. mn., czasownik w trybie rozkazującym, pytania retoryczne, zjednywanie przychylności odbiorców

W niektórych przemówieniach elementy typowe dla tej formy wypowiedzi pojawiały się tylko we wstępie i zakończeniu. Rozwinięcie przypominało rozprawkę. Najczęściej stosowanymi zabiegami były apostrofy oraz zaimki w 2. osobie liczby mnogiej i czasowniki w 1. osobie liczby mnogiej.

Przykład 88.

Drodzy Koledzy, Drogie Koleżanki!

Chciałabym powiedzieć Wam o przyjaźni. Jest ona bardzo powszechna w codziennym życiu i myślę, że nie istnieje osoba, która jej nigdy nie doświadczyła. Przyjaźń może połączyć nieskończenie wiele postaci. Niektórzy jednak myślą, że niezbędne jest, aby przyjaciele mieli ten sam charakter. Spróbuję Was przekonać, że wcale nie.

Po pierwsze, należy zauważyć, że wspólne cechy łatwiej prowadzą do wrogości niż do przyjaźni. W „Zemście” Aleksandra Fredry dwaj sąsiedzi, Rejent Milczek i Cześnik Raptusiewicz, prowadzą spór, który jest rozwiązany dopiero na końcu utworu i to za sprawą szczęśliwego zbiegu okoliczności. Mimo różnicy między nimi mają oni także ważne wspólne cechy: zawsze chcą mieć rację i są raczej skłonni do nieustającej kłótni niż do pogodzenia się i bycia zmuszonym coś do tej zgody oddać. Dwie osoby o tych samych cechach, zwłaszcza jeśli są one

bezpośredni zwrot do adresatów zaimek w 2. os. l.mn.

zaimek w 2. os. l.mn.

raczej złe, będą nieustannie się kłóciły i będzie to trudna przyjaźń. Oczywiście nie jest tak zawsze, jest to jednak prawdopodobne.

Po drugie, przyjaźń to nic zwyczajnego, co dałoby się tak po prostu opisać i łatwo wytłumaczyć. Przyjaźń to zbieg okoliczności – po prostu spotykamy kogoś, rozmawiamy, a za chwilę osoba ta jest naszym przyjacielem. Nie bierze pod uwagę tego, czy jesteśmy do siebie podobni czy nie. Oto, jak w „Małym Księciu” Antoine de Saint-Exupéry stwarza przyjaźń pomiędzy chłopcem z innej planety a ziemskim lisem – spotkali się, polubili, zostali przyjaciółmi. Nie można po prostu stwierdzić, że dane osoby są przyjaciółmi, bo mają podobny charakter, albo nie są przyjaciółmi, bo nie mają podobnego charakteru. Przyjaźń jest na to zbyt skomplikowana.

zaimek w 2. os.
l.mn., czasownik
w 1. os. l. mn.

Mam nadzieję, że udało mi się Was przekonać, że przyjaźń może połączyć zupełnie różnych ludzi z powodu swego działania, a także dlatego że dwie takie same osoby wcale nie porozumiałyby się łatwiej. Zachęcam Was do przemyślenia tego, co właśnie powiedziałam.

zaimek w 2. os.
l.mn.,

Na podstawie dotychczas omówionych przemówień można wnioskować, że opanowanie umiejętności z zakresu trzech kryteriów – *Realizacja tematu wypowiedzi*, *Elementy retoryczne* i *Kompetencje literackie i kulturowe* – jest kluczowe dla realizacji zadania polegającego na napisaniu wypracowania. Widać także, że opanowanie umiejętności wskazanych w tych kryteriach jest od siebie zależne – wnikliwą argumentację można zbudować jedynie wtedy, gdy dysponuje się wiedzą z lektury. Z kolei umiejętne selekcjonowanie tej wiedzy wpływa na poziom realizacji kryterium 3., czyli *Kompetencji literackich i kulturowych*.

Spośród uczniów, którzy na tegorocznym egzaminie wybrali przemówienie, wszystkie wymogi kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* spełniło ok. 71% zdających, a więc o około 10% mniej niż w roku ubiegłym, w którym ósmoklasiści pisali rozprawkę. Wydaje się zatem słuszne ćwiczenie przemówienia – formy wypowiedzi przeznaczonej do wygłoszenia – ze zwróceniem szczególnej uwagi na środki retoryczne. Uczniowie, którzy opanowali w pełni umiejętności z zakresu 1. kryterium otrzymali 2 punkty; ok. 25% uczniów, spośród tych, którzy wybrali przemówienie, otrzymało 1 punkt za realizację tego kryterium.

Wszystkie wymagania dotyczące *Elementów retorycznych* spełniło 19% piszących przemówienie. Uczniowie ci otrzymali w 2. kryterium maksymalną liczbę 5 punktów. Najliczniejsza była grupa uczniów (ok. 33%), która otrzymała w kryterium *Elementy retoryczne* 3 punkty, natomiast 1 punkt – otrzymało ok. 5% tegorocznych ósmoklasistów, którzy pisali przemówienie.

Znajomością lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego przy zachowaniu poprawności rzeczowej wykazało się prawie 59% z tej grupy zdających. Uczniowie ci otrzymali 2 punkty za pełną realizację kryterium 3. *Kompetencje literackie i kulturowe*. Częściowo zrealizowało to kryterium ok. 31% uczniów, uzyskując 1 punkt.

Tegoroczni ósmoklasiści – podobnie jak w roku ubiegłym – dobrze poradzi sobie z realizacją tematu 1. wypracowania. Spośród wszystkich, którzy napisali je w formie

argumentacyjnej około 3% otrzymało maksymalną punktację (łącznie 20 punktów ze wszystkich ośmiu kryteriów), po ok. 10% uczniów uzyskało 12,13 i 14 punktów.

Realizacja tematu, elementy twórcze oraz kompetencje literackie i kulturowe w opowiadaniu

Drugi temat wypracowania na tegorocznym egzaminie wybrało 56% zdających. Zgodnie z poleceniem mieli oni wykazać się umiejętnością redagowania opowiadania, które jest jedną z podstawowych form wypowiedzi pisemnej. Uczniowie poznają ją na początku edukacji szkolnej, a następnie doskonaliły swoje umiejętności redakcyjne w kolejnych latach nauki. Kończąc szkołę podstawową, ósmoklasista powinien tworzyć spójną wypowiedź o charakterze twórczym, łącząc nabyte umiejętności redakcyjne i językowe z funkcjonalnym wykorzystaniem znajomości treści i problematyki lektur wchodzących w skład szkolnego kanonu.

Realizacja tematu wypowiedzi

Zadaniem ósmoklasistów było napisanie opowiadania o spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej, który podczas wspólnej przygody miał dokonać czynu godnego podziwu. Jednocześnie po raz pierwszy na egzaminie ósmoklasisty uczniowie zostali poproszeni o wprowadzenie do fabuły dodatkowego elementu: sytuacji przedstawionej na jednej z dwóch ilustracji zamieszczonych w arkuszu pod tematem wypracowania. Wybraną lekturę należało wykorzystać w sposób twórczy, a cała wypowiedź powinna być związana z tematem zadania. Treść wypracowania powinna dowodzić, że uczeń dobrze zna wybranego przez siebie bohatera.

Postacią literacką najchętniej wybieraną przez autorów opowiadań był Mały Książę. Często przywoływano również bohaterów lektury *Kamienie na szaniec* (zwłaszcza Rudego), Ebenezera Scrooge’a z *Opowieści wigilijnej* oraz Jacka Soplicę z poematu *Pan Tadeusz*. Wielu ósmoklasistów sięgało również po przykłady postaci z lektur omawianych w klasach IV–VI. Czynów godnych podziwu dokonywali na przykład Aslan i Piotr z *Opowieści z Narnii*. Lew, Czarownica i stara szafa, Bilbo z utworu *Hobbit, czyli tam i z powrotem*, Staś Tarkowski z powieści *W pustyni i w puszczy*, Nemeczek z lektury *Chłopcy z Placu Broni*, a nawet pan Kleks z *Akademii Pana Kleksa* oraz Kajko i Kokosz z komiksu *Kajko i Kokosz. Szkoła latania*.

Akcja opowiadań toczyła się zwykle w świecie rzeczywistym, w którym niespodziewanie pojawiał się bohater literacki, i wiązała się z codziennymi życiowymi sytuacjami. Rzadziej narrator trafiał do świata przedstawionego lektury i stawał się jednym z uczestników zdarzeń, np. towarzyszył bohaterom lektury *Kamienie na szaniec* podczas akcji pod Arsenalem. Czynem godnym podziwu według ósmoklasistów był najczęściej akt odwagi i poświęcenia oraz szlachetna lub odpowiedzialna postawa, ale nierzadko również drobna przysługa, wybawienie z opresji czy pomoc w odzyskaniu przyjaciela.

Ilustracje zamieszczone pod tematem zostały wykorzystane w różny sposób. Niektórzy uczniowie potraktowali sytuację przedstawioną na wybranym rysunku jako inspirację do zbudowania całej fabuły opowiadania, inni wybraną sytuację uczynili epizodem, który wplekli w tok zbudowanej przez siebie fabuły. W niektórych wypracowaniach znalazły się odniesienia do obu ilustracji.

W kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* maksymalną liczbę – 2 punkty – otrzymało 68% zdających, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 2. Uczniowie ci napisali twórcze opowiadanie zawierające wspólną przygodę z bohaterem literackim i czyn godny podziwu oraz wykorzystali w fabule sytuację przedstawioną na jednej z dwóch ilustracji, a ponadto w odpowiedni sposób odwołali się do lektury.

Poniżej zamieszczono przykład opowiadania z pełną realizacją tematu, za którą uczeń otrzymał 2 punkty.

Przykład 89.

Kiedy ostatni raz spojrzałem na Ziemię z mojego balonu, byłem już zmęczony i znużony światem, w którym wartości gubią się między ekranami, a uczucia rdzewieją w milczeniu. „Ahoj, przygodo!” pomyślałem. Po chwili zasnąłem, a gdy się obudziłem, byłem w zupełnie innej przestrzeni.

Planeta była niewielka – ledwie kilka kroków wystarczyło, by ją obejść. Rosły na niej baobaby, które Mały Książę starannie wrywał. Obok znajdowały się trzy wulkany. Chłopiec codziennie czyścił ich kratery, „z przyzwyczajenia”, jak powiedział z uśmiechem. Ale najważniejsza była Róża. Piękna, dumna i delikatna. Chroniona pod szklaną kopułą, wiecznie obrażona, ale równie wiecznie kochana.

– Wiesz – powiedział mi pewnego dnia Mały Książę – miłość nie polega na tym, że ktoś jest idealny. Polega na tym, że mimo kolców chcesz zostać.

Usiedliśmy obok siebie. Spojrzałem w niebo, a w głowie zabrzmiały dawne rozmowy. Ludzie, których skrzywdziłem. Ci, których zostawiłem, bo myślałem, że mam ważniejsze sprawy.

– Myślałem, że muszę być silny – wyszeptalem.

– Czasem siłą jest zostanie przy kimś, kto płacze – odparł Mały Książę.

Tego wieczoru niebo nad planetą pociemniało. W oddali pojawiła się postać – z początku niewyraźna, lecz z każdą chwilą bardziej znajoma. Miała moją twarz, ale jej oczy były puste.

– Po co to wszystko? – zapytała z chłodnym uśmiechem. Różę wędzną, baranki giną, przyjaciele znikają.

Milczałem. W jej głosie słyszałem echo myśli, które kiedyś sam wypowiadałem. Mały Książę podszedł cicho i położył mi na dłoni szkiełko baranka.

– On wierzy, że ktoś się nim zaopiekuje – szepnął.

Patrzyłem na ten prosty rysunek, a w sercu coś pękło. Może i wszystko przemija, ale to, co oswojone, zostaje w nas na zawsze. Cień postaci rozplynął się bez słowa, jak kurz w promieniach słońca. Zostałem sam z chłopcem i jego planetą. Tak, on codziennie dokonywał czynów godnych podziwu, chociaż z pozoru w jego działaniu nie było nic szczególnego. Ten niepozorny chłopiec opiekował się Różą mimo jej kolców. Pomagałem mu wrywać baobaby, czyścić wulkany... Obserwowałem go i nabierałem przekonania, że życie Małego Księcia ma głęboki sens.

sceneria
nawiązująca do
lektury;
wprowadzenie
bohatera
literackiego

czyn bohatera
godny podziwu;
przetworzony
motyw osławiania

wprowadzenie alter
ego bohatera

przemiana
narratora jako
konsekwencja
czynu bohatera

czyn bohatera
godny podziwu;

Kiedy wracałem na Ziemię, zabrałem ze sobą coś więcej niż wspomnienie. Gotowy na nową przygodę, podziwiałem błękitne niebo podczas niezwykłego lotu balonem. Wyobrażałem sobie, że jest tu ze mną złotowłosy chłopiec, tak ciężko było mi się z nim rozstać. Wiedziałem, że on bardzo kocha swoją Różę i musi z nią zostać na swojej malutkiej planecie.

Dzięki Małemu Księżu zrozumiałem, że prawdziwa odpowiedzialność nie jest ciężarem – jest wyborem serca. Podziwiałem tego małego chłopca za odwagę. Wybrał on miłość, mimo że czasem bywa ona bardzo bolesna. Ta przygoda uświadomiła mi, że prawdziwe uczucie polega na codziennym, cichym dbaniu o coś, co mogłoby zginąć bez naszej troski. Nawet jeśli to róża na odległej planecie.

wykorzystanie ilustracji jako elementu fabuły zgodny z utworem rys psychologiczny bohatera – wykazanie się znajomością treści i problematyki lektury

W zaprezentowanym opowiadaniu uwzględniono wszystkie elementy tematu: spotkanie z postacią literacką, wspólną przygodę oraz godny podziwu czyn, którego dokonał bohater. Ponadto – zgodnie z poleceniem – jako element fabuły wykorzystano sytuację przedstawioną na ilustracji. Opowiadanie ma charakter twórczy. Piszący wykazał się bardzo dobrą znajomością treści lektury *Mały Książę*. Przytoczył istotne informacje na temat wybranego bohatera, umiejętnie wykorzystał stylistykę lektury w kreowaniu świata przedstawionego w opowiadaniu oraz wzbogacił swoją wypowiedź sentencjami inspirowanymi lekturą. Dodatkowym atutem pracy jest wprowadzenie alter ego narratora, które najpierw służyło zbudowaniu napięcia, a następnie uwydatniło wewnętrzną przemianę postaci.

Często wykorzystywanym przez uczniów pomysłem było osadzanie wydarzeń w świecie marzeń sennych. Taki zabieg umożliwiał piszącym niemal nieograniczone czerpanie z wyobraźni bez konieczności zachowania zasady prawdopodobieństwa zdarzeń.

Przykład 90.

Tej nocy moje życie miało zmienić się na zawsze, jednak jeszcze o tym nie wiedziałam.

Z rozmachem otworzyłam drzwi do swojego pokoju i rzuciłam plecak w kąt. Byłam wyczerpana, szkoła mnie dobijała. Na dodatek dowiedziałam się, że będę musiała wybierać, u którego rodzica zamieszkam podczas szybko zbliżających się wakacji. Nie miałam pojęcia, co mam wybrać, nie umiałam. Podeszłam do okna, aby uchylić je na noc, lecz kiedy spojrzałam na parapet, chaos w mojej głowie ucichł. Leżał na nim suchy piasek i klosz do przykrywania kwiatu. Postanowiłam to jednak zignorować i pogrążyć się w śnie, w którym wreszcie będzie mi dany spokój od tego chaosu. Ale dzięki tej nocy mój mętlik w głowie wyparował.

Zamknęłam oczy i niemal od razu pochłonął mnie sen. Nagle poczułam piasek pod stopami. Otworzyłam oczy i zobaczyłam, że jestem na pustyni. Wystawiłam twarz do promieni słońca i cieszyłam się spokojem. Kiedy otworzyłam oczy, zobaczyłam przed sobą małego chłopca. Miał złotawe włosy i żółty szaliczek. Bardzo mi kogoś przypominał, jednak nie wiedziałam kogo. Rozejrzałam się dookoła.

wykorzystanie szczegółów z lektury do zawiązania akcji – otwarcie klamry kompozycyjnej

wprowadzenie bohatera literackiego

Okazało się, że pustynia nie była tak wielka, jak się wydawała. Wtedy chłopiec przemówił:

– Cześć, nazywam się Mały Książę. A ty? – powiedział radośnie.

– Cześć, jestem Ania. Co robisz na tej pustyni? – zapytałam zaciekawiona.

– Cóż, kiedyś tu byłem i postanowiłem odwiedzić to miejsce.

Szukałem wtedy odpowiedzi na pytania. Poznałem tu na pustyni Pilota, który narysował mi baranka! – powiedział zadowolony. – Podczas podróży na Ziemię spotkałem też dorosłych. Wszyscy prezentowali się strasznie. Zero radości z życia – powiedział zmartwiony.

Pochłonięta rozmową nie zwróciłam uwagi, że się przemieszczamy. Szliśmy w stronę drzew, a chłopiec zawzięcie opowiadał o swojej róży i o tym, jak o nią dbał. Opowiadał o baobabach, których musiał się pozbywać. Jego planeta nazywała się B-612 i mieszkał na niej samotnie.

Bardzo ciekawiła mnie jego historia, jednak nagle przed nami pojawił się inny krajobraz. Dwie długie ścieżki rozpościerały się przed nami. Jedna piękniejsza od drugiej.

– No to chyba musimy wybrać! – mruknął chłopiec.

– Nie jestem w tym najlepsza – szepnęłam cicho, lekko załamana, że nawet we śnie muszę podejmować decyzje.

– Dlaczego? Przecież to bardzo proste! Wystarczy zawsze kierować się przy wyborach tym, co podpowiada nam serce – wypowiedział te słowa tak, jakby to było zupełnie oczywiste. – Nauczył mnie tego mój przyjaciel Lis, dlatego wróciłem do mojej Róży i opiekuję się nią najlepiej jak umiem. W życiu musisz kierować się wyborami serca i pozwolić, aby to ono nam pomagało! A teraz zaufaj swojemu sercu i wybierz. Ono cię poprowadzi! – Uśmiechnął się szeroko, a ja czułam w środku kołatanie mojego serca.

Z zamkniętymi oczami postawiłam pierwsze kroki dość niepewnie. Kolejne były już pewniejsze. Uśmiech sam cisnął mi się na twarz. Szłam ścieżką coraz pewniej, a w tle usłyszałam ostatnie słowa chłopca:

– Pamiętaj, że zawsze powinnaś słuchać serca.

I nagle wszystko się rozmyło. Przez jasne promienie powoli uchyliłam powieki. Niemal od razu przypomniałam sobie moją przygodę ze złotowłosym chłopcem. Wstałam i podeszłam do okna. Chwyciłam w dłoń piasek i uśmiechnęłam się szeroko.

– Już wiem, co zrobię – szepnęłam sama do siebie.

Dzięki tej przygodzie zrozumiałam, że czasem podczas różnych decyzji ryzykujemy, ale ważne, aby to serce podpowiadało nam drogę i prowadziło nas przez każdą pustynię. Bo dzięki sercu znajdziemy rozwiązanie każdego problemu. Uśmiechnęłam się szerzej i wychodząc z pokoju, krzyknęłam:

– Mamo, podjęłam decyzję! – Wesóło ruszyłam w stronę kuchni.

Dla mnie Mały Książę już zawsze będzie moim bohaterem, bo dokonał czegoś niezwykłego, czego nikt z dorosłych nie potrafił dokonać. Nauczył mnie widzieć sercem. Myślę, że to zdecydowanie czyn godny podziwu. Chwyciłam w dłoń piasek i uśmiechnęłam się szeroko.

– Już wiem, co zrobię – szepnęłam sama do siebie.

wykazanie się
znajomością treści
i problematyki
lektury
obowiązkowej

wykorzystanie
ilustracji jako
elementu fabuły

czyn bohatera godny
podziwu; twórcze
wykorzystanie treści
utworu literackiego;
metaforyczne ujęcie
wybranego elementu
ilustracji

rozwiązanie akcji
z wykorzystaniem
szczegółu
z lektury –
zamknięcie klamry
kompozycyjnej

refleksja wynikająca
ze spotkania
z bohaterem

podkreślenie wagi
czynu dokonanego
przez bohatera

W powyższym przykładzie uczeń wykorzystał konwencję snu, w którym poszczególne obrazy pojawiają się w sposób niespodziewany, ale ostatecznie łączą się w harmonijną całość, podkreśloną wyrazistą puentą. Dialog z bohaterem literackim przekształcił się w pouczającą życiową lekcję i doprowadził do przemiany charakterologicznej narratorki. W pracy odwołano się do pierwszej ilustracji, a następnie powiązano wybrany element (dwie ścieżki) z jego metaforycznym znaczeniem (wybór drogi postępowania).

Jeśli w opowiadaniu nie został uwzględniony jeden element polecenia (inny niż forma) lub też w wypowiedzi zauważono fragmenty niezwiązane z tematem, wówczas za taką częściową realizację przyznawano 1 punkt. Taki wynik uzyskało 30% ósmoklasistów spośród tych, którzy wybrali temat 2.

Najczęściej uczniowie zapominali o uwzględnieniu w fabule sytuacji przedstawionej na jednej z ilustracji (np. umieszczali akcję opowiadania w okupowanej Warszawie). Czasami dokonany przez wybraną postać literacką czyn godny podziwu w istocie nie zasługiwał na takie miano (np. bohater towarzyszył narratorowi w wędrówce). W wielu wypracowaniach szlachetny czyn nie został należycie uwypuklony i odgrywał marginalną rolę w fabule opowiadania. Z kolei inne wypowiedzi miały charakter odtwórczy i zawierały fragmenty streszczenia wybranej lektury obowiązkowej.

Poniżej zamieszczono przykłady opowiadań, w których za realizację tematu przyznano 1 punkt, ponieważ piszący nie uwzględnił w swojej wypowiedzi wszystkich koniecznych elementów polecenia.

Przykład 91.

Ciepłe promienie słońca muskały moją twarz delikatnie. Zefir wygładzający kosmyki moich włosów był jak ambrozja podczas leśnej wędrówki. Nagle kątem oka ujrzałam płaczącego chłopca na ławce obok. Zignorowałam go. Niespodziewanie pod moimi stopami zapadła się ziemia. Wpadłam do dziury bez uszczerbku na zdrowiu, lecz przede mną rozgrywała się scena jak z horroru.

nawiązanie do pierwszej ilustracji – otwarcie klamry kompozycyjnej

Znajdowałam się przed cmentarną kaplicą, z której dochodziły huczne dźwięki powtarzające: „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie! Co to będzie? Co to będzie?” oraz drażniący zapach palonej wódki. Na moje szczęście drzwi okazały się zakneblowane, co zmusiło mnie do pozostania na mrozie. Wokół mnie kłębiła się gęsta mgła, co dopełniło oniryczną atmosferę wydarzenia. Z mroku zaczęło wyłaniać się widmo z poszarpanymi włosami oraz oczami wyglądającymi jak dwa małe węgliki w świetle księżyca. Zjawa podeszła do kaplicy otoczona przez ptaki nocne, takie jak sowy, puchacze i kruki. Poprosiła zgromadzonych w kaplicy o miarkę wody oraz dwa ziarna pszenicy, lecz ptaki nie dopuszczały jej do pokarmu, opowiadając okrutne czyny ducha za życia. Patrząc w moją stronę z nadzieją w oczach, powiedział:

wykazanie się znajomością treści lektury obowiązkowej – odwzorowanie scenerii zdarzeń

nawiązanie do zdarzeń z lektury oraz wykazanie się wiedzą na temat bohatera

– Kto nie był ni razu człowiekiem, temu człowiek nic nie pomoże.

spotkanie z bohaterem literackim

A po chwili dodał:

– Pamiętaj o tym!

Po tych słowach trawa pode mną urosła, wyciągając mnie z zapadliska, do którego wpadłam. Spojrzałam na chłopca, którego

widziałam, zaczynając spacer i zrozumiałam przekaz mojej przygody. Muszę okazać dobre serce i pomóc człowiekowi w trudnej sytuacji. Bez wahania podeszłam do potrzebującego, wierząc, że nie podzielę losu Złego Pana, z którym przeżyłam przygodę.

przesłanie moralne utworu; nawiązanie do pierwszej ilustracji – zamknięcie klamry kompozycyjnej

W zaprezentowanym opowiadaniu narrator spotkał jednego z bohaterów dramatu *Dziady* cz. II Adama Mickiewicza – ducha Złego Pana. Odtwarzając scenę znaną z lektury i przekształcając ją twórczo, uczeń wykazał się znajomością treści i problematyki lektury obowiązkowej. Wspólną przygodą było samo zetknięcie się narratora z duchem dziedzica wioski podczas obrzędu dziadów. Jako element fabuły umiejętnie wykorzystano sytuację przedstawioną na pierwszej ilustracji – dwukrotne spotkanie płaczącego chłopca stanowi wyraźną klamrę kompozycyjną całej wypowiedzi. W pracy nie uwzględniono jednego elementu polecenia – wybrany bohater literacki nie dokonał żadnego czynu godnego podziwu.

W niektórych pracach zabrakło odwołania do ilustracji zamieszczonej pod tematem zadania. Poniżej zaprezentowano przykład takiej wypowiedzi.

Przykład 92.

Miał to być zwykły majowy poranek. Jak zawsze od razu po wstaniu przebrałam się i poszłam biegać. Miałam swoją ulubioną trasę nieopodal miejskiego jeziora. Kiedy biegłam, potknęłam się i uderzyłam się w głowę.

Budząc się, nie wiedziałam, gdzie jestem. Wokół mnie panowały egipskie ciemności. Nagle usłyszałam zbliżające się kroki. Szybko wstałam i ukryłam się za drzewem. Nie wierzyłam własnym oczom, kiedy ujrzałam Goplanę rozmawiającą ze Skierką i Chochlikiem.

wprowadzenie bohaterów literackich

– Ha! Czyli plan się udał, za niedługo siostry będą rywalizować o dzbanek malin – powiedziała z uśmiechem na twarzy nimfa.

– Tak, Królowo – odpowiedziały sługi.

Zrozumiałam wtedy, że muszę powstrzymać Balladynę przed tragedią, do której doprowadzi. Wyszłam z kryjówki i podeszłam do Goplany.

spotkanie jako wspólna przygoda

– Przez twoją ingerencję w świat ludzi umrze wiele niewinnych osób! – krzyknęłam.

wykazanie się znajomością treści i problematyki lektury obowiązkowej

Opowiedziałam jej całą historię Balladyny i to, ile osób przez nią zginie. Nimfa cała zbladła i zrobiło jej się słabo.

– Już jest za późno – wyszeptała.

– Jak to? Nie rozumiem! – zapytałam.

– Ciemnowłosa dziewczyna zabiła już Alinę i wraca teraz do chatki.

– Tylko nie to! – krzyknęłam na cały głos. – Musi być przecież jakieś rozwiązanie? Zginie Grabiec, Kirkor, Wdowa nawet Balladyna. – Zabrakło mi tchu, żeby mówić dalej.

– Jest jedno rozwiązanie – cichym głosem odezwała się Goplana.

Powiedziała mi, że jeśli wyrzeknie się swoich mocy, to wszystkie wcześniejsze jej działania przestaną istnieć, również z nią. Zrozumiałam wtedy, że chce się poświęcić dla innych, póki nie jest za późno. Nimfa stanęła na środku jeziora Gopło, zaczęła wymawiać zaklęcie i znikła.

czyn bohatera godny podziwu; twórcze wykorzystanie

Pobiegłam szybko do chaty wdowy i ujrzałam Alinę całą zdrową, która razem z siostrą i matką spędzała czas.

treści utworu
literackiego

Nagle pociemniało mi przed oczami.

– Halo! Proszę pani! Wszystko dobrze? – Klepała mnie po ramieniu obca kobieta.

– Udało się! – odpowiedziałam.

Zdziwiona kobieta odeszła. Zrozumiałam wtedy, że jestem już w swoim świecie, ale dalej nie mogłam uwierzyć w to, jak bohatersko postąpiła Goplana. Do dziś podziwiam ją za jej poświęcenie.

Powyższe opowiadanie zawiera odwołanie do lektury *Balladyna*, która nie była oczywistym wyborem w kontekście zaproponowanego tematu. Jednak piszący umiejętnie wykorzystał znajomość treści utworu i twórczo przekształcił wydarzenia, aby w konsekwencji zmienić kolejność życia bohaterów. Zabrakło jednak wyraźnego odwołania do jednej z ilustracji – tym samym piszący nie zrealizował w pełni tematu.

Uczeń, który napisał wypracowanie w innej formie niż wskazana w poleceniu lub też pominął co najmniej dwa inne elementy polecenia, otrzymywał 0 punktów w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi*. W takiej sytuacji egzaminator – zgodnie z kryteriami oceny wypracowania – przyznawał jednocześnie 0 punktów za całą wypowiedź.

Opowiadania ocenione na 0 punktów w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* stanowiły 2% wszystkich wypracowań. Najczęściej nie zawierały one odpowiedniego odwołania do lektury obowiązkowej. Posłużenie się imieniem z utworu (np. Mikołajek) nie jest wystarczającym nawiązaniem do treści lektury, jeśli nie przytoczono jednocześnie takich szczegółów świata przedstawionego, które pozwoliłyby utożsamić bohatera z konkretną postacią literacką.

Inne wypracowania ocenione na 0 punktów w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* zawierały odwołania do utworów spoza listy lektur obowiązkowych lub też składały się wyłącznie ze wstępu.

Elementy twórcze

Temat opowiadania, którego bohaterami mieli być sami uczniowie, sugerował konieczność zastosowania narracji w 1. osobie liczby pojedynczej.

Treść opowiadania miała koncentrować się na wspólnej przygodzie narratora i bohatera lektury obowiązkowej, w czasie której ten bohater dokonał czynu godnego podziwu. Ponadto wymagano od uczniów, aby istotnym elementem fabuły była sytuacja przedstawiona na jednej z dwóch ilustracji. Konieczność sprostania tym wymogom w istotny sposób wpłynęła na kreację świata przedstawionego w wypracowaniach ósmoklasistów. Zdarzenia sytuowane były zwykle w świecie realistycznym, w którym niespodziewanie pojawiał się bohater literacki.

W wypracowaniach, których autorzy inspirowali się pierwszą ilustracją, akcja toczyła się najczęściej w gęstym lesie lub na leśnej polanie, w górach, na szlaku turystycznym, na rozstaju dróg, w parku lub na łące. W wielu opowiadaniach przestrzeń ta prezentowana

była z dużą dokładnością, z zastosowaniem barwnych i plastycznych opisów, czasem jednak piszący poprzestawali na lakonicznym określeniu miejsca akcji i ograniczali się do jego schematycznego przedstawienia. Ci ósmoklasiści, którzy próbowali w swoich pracach wiernie odtworzyć sytuację ukazaną na ilustracji, utożsamiali siebie i wybranego bohatera literackiego z narysowanymi postaciami i rozpoczynali akcję opowiadania od spotkania na rozstaju dróg. Inni natomiast skupiali się na wybranych detalach ilustracji: osobie wędrowca, samotnej postaci siedzącej na przydrożnym kamieniu czy kłodzie drewna lub uwzględniali w treści opowiadania tylko drogowskaz.

Sytuacja przedstawiona na drugiej ilustracji znalazła swoje wierne odzwierciedlenie w fabule znacznie mniejszej liczby opowiadań. Piszący wykorzystali lot balonem jako element opowieści o podróży z bohaterem literackim lub relacji z zawodów balonowych. W niektórych wypracowaniach balon był miejscem dramatycznych wydarzeń, w innych służył bohaterom jako środek transportu, dzięki któremu mogli oni opuścić niebezpieczne miejsce. Prace, w których wykorzystano elementy drugiej ilustracji, były schematyczne i bardzo do siebie podobne, ponieważ piszący budowali fabułę, sugerując się sytuacją przedstawioną na rysunku i wprowadzając do świata przedstawionego następujące szczegóły: dwa balony, łączącą je linę, sylwetki dwóch postaci.

Piszący starali się zachować w opowiadaniu funkcjonalną narrację oraz ułożyć wydarzenia w logicznym porządku – odstępstwa w tym zakresie należały do rzadkości. Ósmoklasiści świadomie budowali fabułę urozmaiconą, wzbogaconą o różne elementy twórcze. Prace uczniowskie dowodzą, że forma opowiadania jest im dobrze znana i doskonała na lekcjach języka polskiego. Najczęściej wykorzystywanymi elementami twórczymi były czas i miejsce akcji, opis, dialog oraz puenta, natomiast stosunkowo rzadko wprowadzano monolog, punkt kulminacyjny oraz retrospekcję. Ósmoklasiści są świadomi konieczności zastosowania tych elementów, ale zdarza się, że nie potrafią tego zrobić we właściwy sposób. Warto też zwrócić uwagę na sposób wykorzystania treści wybranej lektury. Niezbyt często czytamy opowiadania, w których pomysły na wykorzystanie utworów byłyby ciekawe i twórcze. Najczęściej piszący odtwarzali wydarzenia ukazane w książkach. Nieliczni próbowali zmieniać losy bohaterów lub dopisywać dalszy ciąg zdarzeń.

Maksymalną liczbę punktów w kryterium *Elementy twórcze* (5 punktów) otrzymało 19% ósmoklasistów. Ich prace wyróżniały się konsekwentnie prowadzoną narracją oraz logicznym układem zdarzeń. Uczniowie ci zadbali o urozmaicenie fabuły, wprowadzając funkcjonalnie co najmniej 6 elementów twórczych. Ponadto ciekawie wykorzystali treść wybranej lektury obowiązkowej.

Poniżej zamieszczono przykłady dwóch opowiadań, które w całości spełniają wymagania określone w kryterium *Elementy twórcze*.

Przykład 93.

Słoneczne smugi światła lekko muskały mi twarz. Ciepły, lekki wiaterek błędził między drzewami, psotnie zaczepiając liście. Lipcowe popołudnie niczym nie różniło się od poprzednich. Leżąc na hamaku, rozmyślałam nad wyborem szkoły ponadpodstawowej. Mój czworonożny przyjaciel wylegiwał się w cieniu. Błogie uczucie i piękna pogoda pomogły moim powiekom opaść na oczy. Chciałam z tym walczyć, jednak tę bitwę przegrałam.

kreowanie nastroju;
czas akcji

Otwierając oczy, nie czułam już słońca i ciepłego wiatru, tylko mroźny wicher i siarczysty mróz.

– Nic z tego nie rozumiem – pomyślałam.

Wokół mnie rosły tylko wysokie sosny, pokryte ogromną warstwą białego puchu. Czułam się jak w bajce, tylko że to nie była jedna z tych o dobrym początku. Zaczęłam iść przed siebie i uważnie patrzeć na każdy cień ukazujący się za drzewem. Przytłaczała mnie majestatyczność tego miejsca, wygląd drzew i ilość śniegu pod moimi stopami.

Nagle usłyszałam trzask gałęzi. Szarpnęłam głową w bok i zobaczyłam człowieka. Był wysoki i dobrze zbudowany. Miał na sobie coś, co na pierwszy rzut oka wyglądało jak zbroja. Na napierśniku miał namalowany symbol potężnego lwa na czerwonym tle. Gdy zdjął kaptur, spod materiału wysypało się mnóstwo kruczoczarnych włosów. Wiedzioną ciekawością podeszłam do nieznanego. Przypatrywał się mi, jakbym miała zrobić coś niespodziewanego. Gdy stanęłam naprzeciw niego, przyjął do wiadomości, że jestem od niego o głowę niższa. Wzięłam się w garść i zapytałam:

– Mogę wiedzieć, kim jesteś i gdzie obecnie się znajdujemy?

– Nazywam się Edmund Pevensie. Jesteśmy w Narnii – odpowiedział tajemniczo.

– Przepraszam, gdzie? Nie znam takiego miejsca – wyjaśniłam.

– Ależ oczywiście, że nie znasz. Nie ma go na mapie, ponieważ jest mocno chronione... Magią – dodał.

– Jesteśmy w jakiejś magicznej krainie, która tak naprawdę nie istnieje. Ale mnie to cieszy – odparłam naburmuszona.

– Nie marudź, tylko chodź za mną. Może być tu niebezpiecznie. Mamy tu plagę zwolenników Czarownicy, którzy żądają jej powrotu – odrzekł.

– Jakiej Czarownicy? To dlatego jest ci potrzebny ten miecz – zrozumiałam po chwili.

– Biała Czarownica wprowadziła tu swój terror, jednak udało nam się ją pokonać. Nasz przewodnik, Aslan, dba o nas i stara się zapewnić nam bezpieczeństwo – opowiadał.

Znaleźliśmy się na zielonym rozdrożu, kiedy za nami nadal znajdowała się zaśnieżona puszcza. Wtem ujrzałam małego chłopca siedzącego na pieńku drzewa. Podeszłam do niego i spytałam, co się stało. Musiał być to faun, o którym wcześniej opowiadał mi Edmund. Miał kopytka zamiast nóg i uszy dłuższe i bardziej szpiczaste od moich.

– Z... z... zgubiłem moich rodziców – powiedział płaczącym głosem.

– Spokojnie, nie martw się. Znajdziemy ich – pocieszałam go.

– Nazywam się Raven. Byłem z rodzicami niedaleko w wiosce, gdy po prostu zgubiłem ich z oczu.

– Raven musisz być dzielny i pokazać nam miejsce, gdzie byli ostatnio – rozkazał Edmund.

– D... d... dobrze – zgodził się malec.

U celu naszej wędrówki dostrzegłam dwójkę faunów. Biegali zagubieni, cały czas podchodzili do innych, o coś pytając. Pokazałam ich

zwrot akcji
podkreślony zmianą
scenerii zdarzeń

wprowadzenie
bohatera
literackiego
połączone
z opisem postaci

budowanie napięcia

dialog

miejsce akcji

twórcze
wykorzystanie treści
lektury

wykorzystanie
sytuacji
z ilustracji

chłopcu, a Edmund już był w drodze do jego rodziców. Ukłonili się i zaczęli dziękować.

czyn godny
podziwu

– Królu, królu, dziękujemy ci za twoją dobroć. Nasz mały synek – wypowiadała słowa z prędkością światła.

– Jak to królu? – zdziwiłam się.

– To ty nie wiesz? Jest jednym z czwórki władców Narnii. Jego rodzeństwo: Piotr, Łucja i Zuzanna opiekują się nami – wyjaśnił ojciec Ravena.

– Dlaczego nie powiedziałeś? – zapytałam z oburzeniem.

– Bałam się twojej reakcji. Myślałam, że będziesz miała mnie za zadufanego w sobie gbura, który dba tylko o swoje interesy – wyjaśnił.

elementy
charakterystyki

Nie miałam mu tego za złe i cieszyłam się, że jego poddani mogą mieć kogoś takiego jak on. Podziwiałam go i widziałam, jak robią to jego podwładni.

W drodze powrotnej opowiadał mi o swym domu rodzinnym w Londynie. Coraz bardziej szanowałam go jako króla. Ta przygoda nauczyła mnie, żeby nie tylko nie oceniać ludzi po samym ich wizerunku, ale też dążyć do postawionego sobie celu. Gdy żegnałam się z Edmundem, widziałam wyraz wdzięczności w jego oczach.

Obudziwszy się na hamaku, przysięgałam sobie, że nie zapomnę tej przygody i będę inaczej patrzeć na świat, w którym żyję.

puenta

W zaprezentowanej pracy odwołano się do lektury omawianej w klasach IV–VI i twórczo wykorzystano jej treść. Fabuła została urozmaicona wieloma różnymi elementami twórczymi. Rozbudowane, funkcjonalne dialogi prowadzone przez wielu bohaterów posłużyły do zaprezentowania tła wydarzeń oraz wzbogacenia treści opowiadania o elementy opisu i charakterystyki postaci. Wypowiedź została zamknięta wyrazistą puentą.

Przykład 94.

Historia, którą wam dzisiaj opowiem, dzieła się na przełomie lata i jesieni podczas II wojny światowej. Zacznę jednak od samego początku. Jak codziennie rano obudziłam się o 6:30, zrobiłam sobie śniadanie, później zaczęłam przygotowywać się do wyjścia z domu. Lekcje w mojej szkole podstawowej zaczynały się codziennie o godzinie 8:00. Po skończonych lekcjach udałam się do domu, pamiętałam, że jutro mam pisać sprawdzian z lektury. Położywszy się w łóżku, wzięłam do ręki książkę A. Kamińskiego pt. „Kamienie na szaniec”. Nagle zobaczyłam, że okładka książki zaczyna się poruszać. Chwilę później poczułam ogromny ból, bowiem książka zaczęła „wciągać” mnie do środka.

Czas akcji

Po odzyskaniu przytomności otworzyłam oczy i ujrzałam przed sobą ogromny, zielony las. Nie miałam pojęcia, gdzie jestem. Po chwili rozmyślań stwierdziłam, że bez względu na moje mieszane uczucia muszę się z tego lasu szybko wydostać. Szłam prosto przed siebie dłuższą chwilę. Niespodziewanie moim oczom ukazało się zbombardowane miasto. Widząc to, wystraszyłam się, myślałam sobie

zaskakujący zwrot
akcji

nawiązanie do
ilustracji

elementy opisu
sytuacji oraz
przeżyć
wewnętrznych;
miejsce akcji

wtedy: „Kto może bombardować budynki, w których mieszkają niewinni ludzie?” Nie potrafiłam odpowiedzieć sobie na to pytanie. Odłożywszy na bok kolejne pytania, które przychodziły mi do głowy, podbiegłam do wysokiego blondyna, który mnie mijał.

- Cześć, czy możesz mi powiedzieć, który mamy rok? – zapytałam.
- 1942 – odpowiedział chłopak z zastanowieniem.

Po chwili kontaktu wzrokowego stwierdziłam, że kojarzę tego chłopaka. Eureka! Jest to Alek, jeden z trzech głównych bohaterów „Kamieni na szaniec”. Nie wierzyłam w moje domysły, musiałam dowiedzieć się prawdy.

- Jak się nazywasz? – zapytałam pośpiesznie chłopaka.
- Alek – odpowiedział z uśmiechem.
- Naprawdę...to ja cię znam w takim razie. Razem z przyjaciółmi

organizujecie akcje sabotażowe przeciwko hitlerowcom. Bardzo podziwiam to, co robicie, sądzę, że jesteście bardzo odważni.

– E tam – odpowiedział Dawidowski z czerwonym rumieńcem na twarzy.

– Ja ciebie nie kojarzę, w każdym razie, czy chcesz wziąć udział w akcji sabotażowej, która będzie polegać na wybijaniu szklanych witryn fotografom, którzy umieszczają za nimi zdjęcia żandarmów niemieckich?

- Jasne. Jak mogę ci pomóc? – odpowiedziałam z entuzjazmem.

– Będziesz stała na tak zwanych „czatach”. Musisz mnie ostrzec w razie zagrożenia. Jeżeli mnie złapią, wyślą mnie do obozu koncentracyjnego. Liczę na ciebie – mówił Aleksy z powagą.

- Dam radę – odpowiedziałam z pewnością.

– Teraz skręcimy w tę przecnicę, po lewej stronie ukaże się nasz cel – mówił, pokazując ręką.

Po przybyciu na miejsce stałam i obserwowałam okolicę. Widziałam Alka biegnącego z kamieniem w ręku. Byłam dumna z niego. Ja nigdy w życiu nie odważyłabym się na taki czyn. Wszystko przebiegało zgodnie z planem, ale to były tylko pozory. W pewnym momencie ujrzałam za Alkiem skradającego się w jego kierunku niemieckiego policjanta. Musiałam działać szybko i sprawnie.

- Glizda... Uciekaj, Glizda! – zaczęłam głośno krzyczeć.

Alek szybko, jak kamfora, zniknął pomiędzy dwoma kamienicami. Ja również zaczęłam uciekać, ale w inną stronę, aby mnie przypadkiem żaden Niemiec nie zastrzelił.

Tak kończy się moja historia z bohaterem utworu A. Kamińskiego. Już nigdy więcej go nie spotkałam, może, jak dokończę książkę, dowiem się, co się z nim stało. Jestem pełna podziwu, ponieważ to, co zrobił Alek, zasługuje na docenienie jego męstwa, odwagi oraz umiejętności zachowania zimnej krwi w sytuacjach kryzysowych.

funkcjonalne
wprowadzenie
dialogu

wykazanie się
znajomością lektury

punkt kulminacyjny

puenta

elementy
charakterystyki

Powyższe opowiadanie nawiązuje do wydarzeń z lektury *Kamienie na szaniec* omawianej w klasach VII i VIII. Piszący w ciekawy sposób przeniósł narratorkę do świata przedstawionego utworu. Jako element fabuły wybrał faktyczne, ale nie najważniejsze wydarzenie opisane przez Aleksandra Kamińskiego. Elementy twórcze, które urozmaicają treść opowiadania, zostały funkcjonalnie wykorzystane. Dialog służy nie tylko wymianie

myśli, ale jest także dopełnieniem akcji. Stopniowane napięcie prowadzi do punktu kulminacyjnego. Puenta została wzbogacona elementami charakterystyki postaci.

Kompetencje literackie i kulturowe

Temat opowiadania wymagał od uczniów wykazania się dobrą znajomością wybranej lektury obowiązkowej, a w szczególności losów jej bohatera. Oczekiwano, że ósmoklasiści wybiorą taką postać literacką, dzięki której będą mogli w pełni zrealizować temat. Za celowe, funkcjonalne oraz poprawne pod względem merytorycznym wykorzystanie znajomości utworu przyznawano 2 punkty. Jeśli w pracy tylko częściowo funkcjonalnie przywołano treści z lektury lub też najwyżej dwukrotnie nie zachowano poprawności rzeczowej, wówczas w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* uczeń mógł otrzymać tylko 1 punkt.

Umiejętnością w pełni funkcjonalnego wykorzystania znajomości treści utworu wykazało się około 60% uczniów spośród tych, którzy wybrali temat 2. Wybrali oni z lektury takie wydarzenia, które w istotny sposób wzbogaciły świat przedstawiony opowiadania, a jednocześnie zachowali w wypowiedzi poprawność rzeczową. Poniżej zamieszczono przykład takiego opowiadania.

Przykład 95.

Było ciepłe, słoneczne majowe popołudnie. Właśnie wracałem ze szkoły po trudnym dniu. Od samego rana czułem się trochę senny, więc postanowiłem, że gdy dojdę do domu, chwilę się zdrzemnę. Kiedy w końcu dotarłem, zdjąłem buty, umyłem ręce, po czym od razu udałem się do mojego pokoju. Położyłem się na wygodnym łóżku, a mój oddech stawał się coraz bardziej równomierny.

Kiedy się obudziłem, okazało się, że nie leżę już w swoim wygodnym łóżku, lecz na kłującej kupce siana. Z początku byłem zupełnie zdezorientowany, ale po chwili wstałem, otrząsałem się i rozejrzałem naokoło. Wyszedłem ze stodoły, w której się znajdowałem, a moim oczom ukazał się ogromny zamek. Postanowiłem, że podejść bliżej i może tam dowiem się, gdzie jestem. Kiedy w końcu znalazłem się bliżej zamku, spostrzegłem dwóch strażników broniących wejścia. Wchodząc do środka, starałem się nie zwracać na siebie uwagi, ale ku mojemu zaskoczeniu strażnicy nawet się mną nie przejęli. We wnętrzu budowli panował półmrok, a pomieszczenie oświetlało raptem kilka pochodni.

Nagle zauważyłem postać schodzącą po schodach. Był to mężczyzna ubrany w niebieski płaszcz i krótkie spodnie, a na głowie miał perukę. Kiedyś ten strój na pewno był modny, ale teraz wyglądał na nieco przestarzały. Wtem mężczyzna wyciągnął szablę i wtedy mnie olśniło. To był Papkin ze swoją Artemizą!

– Kogo przychodzi mi witać w moich skromnych progach? – zagadnął Józef.

– Właściwie nie wiem, jak się tu znalazłem, ale wiem, że jesteś Papkin – odpowiedział bohaterowi „Zemsty”.

– Ach, tak, to ja we własnej osobie – odpowiedział dumnie mężczyzna.

wykazanie się
znajomością lektury
– nawiązanie do
scenerii zdarzeń

wprowadzenie
bohatera
literackiego
połączone
z opisem postaci

wykazanie się
znajomością lektury
– nawiązanie do
zdarzeń z lektury

funkcjonalne
wykorzystanie
faktów z życia
bohatera

– Przecież ty nie rządzisz zamkiem. Jak to się stało, że jesteś tu sam? – zapytałem.

– Klara z Wacławem po ślubie wybrali się do miasta, a Milczek z Raptusiewiczem po pogodzeniu się wyjechali na tydzień z zamku – powiedział Papkin i posmutniał.

Widziałem, że mężczyzna potrzebuje rozmowy, więc zaproponowałem mu spacer. Józef się zgodził, więc wyruszyliśmy na wycieczkę do pobliskiego lasu.

Podczas naszej przechadzki Papkin opowiadał o swoich przygodach. Mówił, jak zabiegał o względy Klary, a ta odrzucała jego zaloty nierealnymi wymaganiami jak zdobycie dla niej krokodyla. Józef pokazał mi również swój testament, który zawsze nosił w kieszeni płaszcza. Czasami mężczyzna mnie rozśmieszał, mimo że wcale tego nie chciał. Najbardziej bawiło mnie, z jaką powagą i zaangażowaniem opowiadał absurdalne historie.

Kiedy spacerowaliśmy spokojnie po lesie, nagle stanęliśmy przed rozdrożem. Lew północy powiedział, że zupełnie zapomniał, którą drogą wraca się do zamku. Trochę spanikowałem, ale po krótkim namyśle Papkin stwierdził, że pójdziemy w lewo.

Nasza wycieczka trwała już bardzo długo, a my nawet nie widzieliśmy zamku. Zacząłem wątpić w to, że Papkin wybrał dobrą drogę. Nagle z krzaków wyskoczył na nas zbój z mieczem. Chwycił mnie za koszulkę i przyciągnął do siebie. Widziałem, że Józef wahał się przez chwilę, ale wyzbył się swojego lęku i tchórzostwa. Wyciągnął Artemizę i stanął do walki. Nieznajomy puścił mnie, a ja usłyszałem tylko szcęk broni. Papkinowi w pojedynku szło bardzo dobrze, a rywal zaskoczony umiejętnościami przeciwnika wystraszył się i uciekł.

– Dziękuję! Naprawdę ci dziękuję – krzyknąłem w stronę Papkina.

– Niesamowicie, uratowałem cię – odpowiedział zdumiony sytuacją mężczyzna.

– Może to dobrze, że pomyliłeś drogi. Dzięki temu dowiedziałeś się, że potrafisz pokonać swoje wady – powiedziałem szczęśliwy Józefowi.

Nagle moje ciało zaczęło się powoli rozpadać w proch. Zdążyłem tylko pomachać Papkinowi na pożegnanie i zamknąłem oczy.

Tym razem obudziłem się już w swoim wygodnym łóżku. Okazało się, że ta przygoda była jedynie snem, a ja na chwilę stałem się bohaterem „Zemsty”. Natomiast ta historia nauczyła mnie, że bardzo ważne jest, żeby człowiek umiał wyzbyć się swoich wad, aby pomóc drugiemu człowiekowi.

umiejętne
wprowadzenie
szczegółu z treści
z lektury

wykazanie się
znajomością lektury
– rys
psychologiczny
postaci literackiej

Powyższe wypracowanie jest przykładem twórczego wykorzystania lektury. Piszący wykazał się bardzo dobrą znajomością treści utworu. Celowo przywołał wybrane elementy akcji komedii, aby następnie wykorzystać je do realizacji własnego pomysłu – kontynuacji losów bohaterów. Uwydatnił cechy charakteru Papkina, a następnie ukazał przemianę tej postaci w toku zdarzeń. Uczeń umiejętnie wzbogacił świat przedstawiony w opowiadaniu wieloma szczegółami, unikając schematycznego wyliczania faktów bądź streszczania utworu.

W 31% prac nie zauważono jednak należytej dbałości o funkcjonalne wykorzystanie wątków z utworu. Ich autorzy przytaczali często pobieżne informacje na temat wyglądu zewnętrznego wybranego bohatera, czasem wyliczali wydarzenia, w których on uczestniczył, natomiast rzadko odwoływali się do problematyki lektury. W wielu opowiadaniach pojawiły się błędy i usterki rzeczowe świadczące o nieznajomości kluczowych wątków utworu. Poniżej zaprezentowano przykład opowiadania, w którym piszący tylko częściowo funkcjonalnie wykorzystał znajomość treści lektury.

Przykład 96.

Od zawsze lubiłam podróżować. To była moja pasja, lecz nigdy nie pomyślałabym, że spotka mnie taka wyjątkowa przygoda.

Pewnego dnia postanowiłam, że wybiorę się na wędrowkę przez las, aby obserwować przy tym różne dzikie zwierzęta i rośliny. Właśnie pakowałam plecak, kiedy usłyszałam głos mojej mamy.

– Uważaj na siebie – powiedziała. – To długa droga, więc weź tylko te najpotrzebniejsze rzeczy.

– Tak, wiem – odpowiedziałam.

Mama zawsze się o mnie troszczyła, jednak z czasem musi nauczyć się, że jestem w stanie o siebie zadbać.

Po zabranii wszystkiego, czego potrzebowałam, pożegnałam się z mamą i wyruszyłam. Nie bałam się podróżować sama, ponieważ od zawsze to robię. Uważałam, że lepiej jest przebywać samemu i się zrelaksować.

Po kilku godzinach byłam wyczerpana. Nagle zobaczyłam małą ławeczkę przy drodze, na którą właśnie weszłam. W oddali widać było duży las, a przed nim rozciągała się polana. Usiadłam na ławeczce i zdjęłam swój plecak, aby napić się i coś zjeść. Nie mogłam przestać się rozglądać.

Nagle się zdziwiłam. Droga, którą powinnam podążać, rozgałęziała się na dwie osobne. Byłam zdziwiona, ponieważ wcześniej nie miałam o tym pojęcia. Obok mnie stał kierunkowskaz, który był pusty. Chciałam wyciągnąć mapę, na której znajdę właściwą drogę, lecz nigdzie nie mogłam jej znaleźć. Spanikowałam, ale przypomniałam sobie, że czasem lepiej sprawdzić, co znajduje się przed tobą. Lewa droga prowadziła do lasu, a prawa szła przez polanę. Pomyślałam, że lepiej będzie pójść przez polanę, ponieważ będę na otwartej przestrzeni i ciężiej będzie mi się zgubić. Po chwili ruszyłam, rozglądając się za znajomymi rzeczami, które zobaczyłam na mapie, kiedy jeszcze byłam w domu, jednak nic nie wyglądało znajomo. Jakiś czas minął, zanim zobaczyłam jakiegoś człowieka. Był on niski, miał dwie stopy i brzusek oraz wyglądał znajomo.

– Przepraszam – powiedziałam – wie Pan może, gdzie znajdę stare miasteczko? Niestety nie pamiętam nazwy, ale wiem, że powinno gdzieś tutaj być.

I wtedy go rozpoznałam. To był Bilbo Baggins. Nic nie powiedziałam, nie chcąc pochopnie rzucać wniosków.

– Stare miasteczko, właśnie tam podążam.

– Chodź, zaprowadzę cię – uśmiechnął się do mnie.

wprowadzenie
bohatera
literackiego;
pobieżny opis
wyglądu postaci

Ruszyliśmy.

– Jak się Pan nazywa? Mieszka Pan w tej okolicy? Jestem tu pierwszy raz – powiedziałam.

– Nazywam się Bilbo Baggins i tak, mieszkam niedaleko.

– Nie mogę uwierzyć, że to naprawdę pan.

Niemal nie zemdlałam z ekscytacji. Nie mogłam uwierzyć, że to naprawdę on. Tak się ucieszyłam, że nie zauważyłam zbliżającego się osuwiska. Gdy poczułam, że grunt pod moimi stopami nie jest stabilny, nie zdążyłam się poruszyć. Zaczęłam nagle spadać w dół. Krzyknęłam, próbując złapać się czegośkolwiek. Bilbo popędził mi na ratunek, wyciągając dłoń. Złapałam ją, ale ciężar mojego plecaka mnie osłabiał. Przypomniałam sobie słowa mojej mamy, aby wziąć tylko najważniejsze rzeczy i od razu zaczęłam żałować.

– Nie dam rady, spadnę – krzyknęłam przerażona.

– Trzymaj się mojej ręki, nic ci się nie stanie – odpowiedział.

Popatrzyłam na niego i przypominałam sobie hobbita, który był nieustraszony i odważny, któremu można było zaufać. Lekko się uśmiechnęłam i skinęłam głową. Wspólnie udało nam się wrócić na ścieżkę. Byłam przerażona, lecz czułam wielką ulgę, że Bilbo mi pomógł i było już po wszystkim.

– Dziękuję ci, tak bardzo ci dziękuję – powiedziałam.

Bilbo uśmiechnął się i skinął głową.

– Nie przejmuj się, wypadki się zdarzają – powiedział.

Kiedy znów spojrzałam przed siebie, ujrzałam małe stare miasteczko.

– Czy to tutaj? Dziękuję – powiedziałam.

Ludzie wokół dziwnie się na mnie popatrzyli, a gdy spojrzałam, to hobbita już nie było. Przeprosiłam za swoje zachowanie i szybko weszłam do miasteczka. Wzrokiem próbowałam odnaleźć Bilba, lecz nic z tego. Było mi smutno, ale tego dnia dużo zrozumiałam. Hobbit pokazał mi, że dobrze jest mieć przyjaciela, który zawsze poda ci pomocną dłoń w razie niebezpieczeństwa. Od tamtego dnia zawsze kogoś ze sobą zabieram oraz pakuję tylko te potrzebne rzeczy.

elementy
charakterystyki
postaci

W zaprezentowanym opowiadaniu przywołano przykład głównego bohatera utworu *Hobbit*, czyli *tam i z powrotem*, jednak poza imieniem i nazwiskiem nie wskazano indywidualnych cech Bilba ani żadnych elementów świata przedstawionego lektury. Opis wyglądu postaci jest zbyt ogólny, zaś wymienione cechy charakteru Bagginsa można by przypisać wielu innym bohaterom książki. Ze względu na częściowo funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* zadanie zostało ocenione na 1 punkt.

Kompozycja tekstu

Formy gatunkowe przemówienia i opowiadania związane są nie tylko z określoną treścią wskazaną w temacie wypracowania, ale także z odpowiednią budową. Wypowiedzi te muszą zawierać wstęp, rozwinięcie i zakończenie, a między poszczególnymi częściami kompozycyjnymi należy zachować właściwe proporcje. Wypracowanie powinno być spójne, to znaczy uporządkowane w taki sposób, aby tworzyło wewnętrzną zorganizowaną

i zamkniętą całość. Poszczególne wypowiedzenia i akapity muszą być ze sobą logicznie powiązane. Ponadto od piszących wymaga się, aby właściwą kompozycję podkreślili graficznie wyodrębnionymi akapitami.

Jeśli budowa wypracowania była zgodna ze wskazaną w temacie formą, a sama wypowiedź logiczna i spójna, zaś akapity zostały odpowiednio wyodrębnione graficznie, w kryterium *Kompozycja tekstu* przyznawano 2 punkty. Dopuszczalna była jedna usterka w zakresie spójności, logiki wypowiedzi lub podziału tekstu na funkcjonalne akapity. Natomiast jeśli w pracy poprawnej pod względem kompozycyjnym dostrzeżono 2 lub 3 usterki naruszające spójność albo logikę wypowiedzi, wówczas piszący mógł otrzymać tylko 1 punkt.

Wypracowania, które nie spełniały co najmniej jednego wymagania określonego na 1 punkt w zakresie kompozycji tekstu, oceniano na 0 punktów.

79% uczniów spełniło wymagania dotyczące kompozycji wypracowania, co oznacza, że opanowali oni niezbędne umiejętności w zakresie organizacji tekstu i zadbali o estetykę zapisu. Należy jednak zauważyć, że aż 14% piszących nie otrzymało ani jednego punktu w kryterium *Kompozycja tekstu*. Najczęściej zapominali oni o graficznym wydzieleniu akapitów lub też naruszali spójność wypowiedzi.

Styl

Oceniając wypracowania w kryterium *Styl*, egzaminatorzy rozważali, czy styl wypowiedzi jest adekwatny do jej treści i formy, czyli odpowiedni dla przemówienia albo opowiadania.

Ósmoklasiści przystępujący w tym roku do egzaminu z języka polskiego w większości sprostali wymaganiom dotyczącym stylu wypowiedzi. W kryterium tym 93% uczniów otrzymało punkty, co dowodzi niewątpliwie, że uczniowie bardzo dobrze opanowali styl wypowiedzi charakterystyczny zarówno dla przemówienia, jak i opowiadania.

Warto podkreślić, że maksymalną liczbę punktów za to kryterium (2 punkty) otrzymało 85% uczniów. Zdający w swoich wypracowaniach poprawnie posługiwali się zwrotami i wyrażeniami charakterystycznymi dla leksyki i składni wypowiedzi argumentacyjnej (przemówienie) albo wypowiedzi twórczej (opowiadanie). W kryterium tym żadnego punktu nie otrzymało 7% zdających.

Język

Sprawdzając język wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym i twórczym, egzaminatorzy rozstrzygali na początku, czy zakres użytych środków językowych jest szeroki, zadowalający czy wąski, a następnie oceniali ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustalali na podstawie oceny obu tych aspektów.

Zdający, którzy w swojej wypowiedzi zaprezentowali szeroki zakres środków językowych, umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu, a w ich wypracowaniu znalazły się nie więcej niż 4 błędy językowe, otrzymali w kryterium *Język* maksymalną liczbę punktów (4 punkty). Wynik taki uzyskało ok. 10% uczniów. Wykazali się oni umiejętnością stosowania zróżnicowanej składni (stosowanie zdań pojedynczych rozwiniętych, zdań złożonych i wielokrotnie złożonych, równoważników zdania) oraz leksyki, w tym wykorzystywania związków frazeologicznych.

Uczniowie, którzy zastosowali szeroki zakres środków językowych, ale popełnili 5–7 błędów językowych, w tym kryterium otrzymali 3 punkty. Wynik taki uzyskało ok. 16% zdających.

Analiza wypracowań ósmoklasistów wykazała, że zdający nadal mają duże trudności w zakresie poprawności językowej, jednakże w porównaniu z rokiem ubiegłym tegoroczny wynik był nieznacznie wyższy. W 2024 r. w kryterium Język 0 punktów otrzymało 46% zdających, w tym roku – 42%.

Ósmoklasiści najczęściej popełniali błędy:

- **fleksyjne** – niepoprawnie odmieniali wyrazy lub ich nie odmieniali, np. *Ptāk, który wleciał w balona, którym leciałem; Tamtego wieczoru przyjechał księć; Stanęli się swymi przyjaciółmi; Mówiłam Małemu Księciowi; Szybko do niego podeszłem; Musisz pomagać innymi ludźmi;*
- **składniowe**
 - ✓ niepoprawnie stosowali konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania, np. *Widziałam, jak gasi kominek, zasiadając na fotelu; Mając inne charaktery, przyjaźń jest ciekawsza, ponieważ ma się inne poglądy na życie; Warto wspomnieć, że nawet przy odmiennych charakterach, przyjaciółmi można stać się dążąc do wspólnego celu;*
 - ✓ stosowali konstrukcje niepoprawne pod względem szyku, np. *Lis zaczął nas prowadzić gdzieś; Zostałem tylko ja i wysoki, szczupły, o blond włosach, starszy chłopiec; Na ucztę przyszedł ranny mężczyzna wczoraj; Okazało się, że był to mojego kolegi wujek Ebenezer Scrooge;*
 - ✓ popełniali błędy w zakresie związków zgody lub rzędu, np. *Zwiedził różne planety, na których mieszkali bardzo różne osoby; Przestraszyłam się, bo nie miałam jak wezwać pomoc; Zobaczyłem małego księcia siedzącego sam na kocyku; Poznajemy tam historię dwóch ludzi: Domejkę i Dowejkę; Przyjaźń to dar, którego ciężko zdobyć;*
 - ✓ nie potrafili umiejętnie wyznaczyć granicy zdania, np. *Nie będziesz patrzył na świat w ten sam sposób co kiedyś. Ponieważ ta osoba całkowicie zmieni spostrzeganie rzeczywistości; Nawet jeśli bardzo się różnicie oraz nie za często spotykacie. Nadal możecie tworzyć paczkę świetnych przyjaciół; Byłam bardzo wdzięczna Tadeuszowi, gdy wróciliśmy postanowiliśmy się przejść, aby pooglądać okolicę, wtedy spotkało nas kolejne niebezpieczeństwo ponieważ ujrzeliśmy stado dzików;*
 - ✓ błędnie używali przyimków, np. *zabrał mnie na podróż z nim, pomogła mu przemienić się na lepszego człowieka; złapał mnie i wciągnął na balon; postaram się Was w tym przekonać; był sceptyczny do chłopczyka;*
 - ✓ stosowali pleonazmy, np. *odwróciłam się do tyłu, zaczęły opadać w dół;*
- **leksykalne**
 - ✓ nieumiejętnie dobierali wyrazy, np. *Ich zapach był olśniewający; Chłopiec wybrał się w przygodę, aby znaleźć przyjaciół; Chłopiec był oswojony do róży, dlatego uważał ją za jedyną na świecie; W czasie panowania gestapo trójka przyjaciół postanowiła wstąpić do Szarych Szeregów; Podziwiałam go za to, jaką odwagą się prezentował; Powiedział totalnie nieprzejęty; Zmarł wskutek ran wyrządzonych przez Gestapo; Róża ma ostry charakter; Zachęcam Was do zaciśnięcia swoich więzi przyjacielskich; Zobaczyłam osobę z wściekłą twarzą;*

- ✓ naruszali łączliwość wyrazu, np. *dokonał dobrej decyzji* (zamiast: *podjął dobrą decyzję*); *utworzyli nowe przyjaźnie* (zamiast: *nawiązali nowe przyjaźnie*); *między bohaterami obudziła się przyjaźń* (zamiast: *między bohaterami narodziła się przyjaźń*), *jego miłość do Róży była ciężka* (zamiast: *jego miłość do Róży była skomplikowana*); *nie chciał przebywać czasu ze swoją koleżanką* (zamiast: *nie chciał tracić czasu ze swoją koleżanką*); *podczas długotrwałej rozmowy* (zamiast: *podczas długiej rozmowy*);
- **frazeologiczne** – przekształcali stałe związki frazeologiczne, np. *upadły na ziemię z porządnym hukiem* (zamiast: *upadły na ziemię z wielkim hukiem*); *nadzieja dodała mi sił* (zamiast: *nadzieja dodała mi skrzydeł*); *sposób spoglądania na świat* (zamiast: *sposób patrzenia na świat*); *nie mogłam wziąć oddechu* (zamiast: *nie mogłam złapać tchu*);
- **stylistyczne**
 - ✓ używali tego samego wyrazu w bliskim sąsiedztwie z nieuzasadnionego powodu, np. *Bardzo mi to imponowało, to jaki był zawzięty*; *Spotkali się oni przypadkiem, przez ten przypadek stali się dobrymi przyjaciółmi*; *Odwiedziłam małe miasteczko. W tym miasteczku nie było dużo do zrobienia*; *Poszliśmy razem do miejsca, gdzie przebywała grupa harcerska. Poszliśmy, aby mnie zapisać*.

Ortografia

Za poprawne stosowanie reguł ortograficznych w kryterium *Ortografia* uczniowie mogli uzyskać maksymalnie 2 punkty. Aby osiągnąć taki wynik, uczeń musiał napisać wypracowanie niezawierające żadnego błędu ortograficznego albo popełnić tylko jeden taki błąd. Maksymalną liczbę punktów w tym kryterium uzyskało 21% zdających. Jeśli w pracy pojawiły się 2 lub 3 błędy ortograficzne, ósmoklasiści otrzymywali 1 punkt. Wynik taki uzyskało ok. 17% zdających.

Uczniowie najczęściej popełniali błędy w pisowni:

- **partykuły *nie* z różnymi częściami mowy**, np. *niewiesz*, *niebyło*, *nie jednokrotnie*, *nie zręczna cisza*, *niechciałby*, *nietylko*;
- **wyrazów z *u – ó*, *ż – rz*, *h – ch***, np. *powrucić*, *szczegulną*, *cherbatę*, *orzeził się*, *rozejzał się*, *przyjżjymy się*, *pujdę*, *klucic się*, *opóścił*, *bez wachania*, *żucił się*, *w charmonii*, *na wzgurzu*, *ważywa*, *kojażysz*;
- **wyrazów wielką i małą literą, szczególnie w zapisie tytułów książek czy nazw własnych**, np. *niemców*, *Quo Vadis*, *Kamienie na Szaniec*, *szare szeregi*, *akcja pod arsenałem*, *gandalf*, *na pawiak*;
- **samogłosek nosowych *ą*, *ę* w końcówkach fleksyjnych rzeczowników**, np. *mieć osobę*, *czuł harmonie*, *historyjke*, *moją decyzję*, *ojczyzne*, *w strone*, *Mały Książę*, *mam nadzieje*, *na planecie*, *wojne*; **w formach czasu przeszłego czasowników**, np. *wziołem*, *zaczółem*, *stańelam*, *zasneliśmy*, *natkneliśmy się*, *rozpoczęli* **oraz w 1 os. czasowników w czasie teraźniejszym**, np. *dziękuje za wysłuchanie mnie*, *sądze*, *ja nie potrzebuje*, *ja proponuje*;

- **partykuły *by* z różnymi częściami mowy, np.** *chciała bym, oddało by, chciał by;*
- **przyimków z różnymi częściami mowy, np.** *odrazu, nashczęście, przedemną, zpiśał, po krótcie, na codzień, napewno, ssuwały się, wogóle, między czasie, na prawdę, poprostu, podrógie, po woli, na około, zpanikowałem, narazie, zschwytyany, wkońcu, nazłość.*

Interpunkcja

Tegorocznym ósmoklasistom interpunkcja w wypracowaniu nadal sprawiła dużo trudności. Aby otrzymać 1 punkt, zdający mógł w swojej pracy popełnić nie więcej niż 9 błędów interpunkcyjnych. Wynik taki uzyskało ok. 32% ósmoklasistów.

Z analizy wypracowań wynika, że uczniowie najczęściej:

- **nie oddzielali przecinkiem imiesłowowego równoważnika zdania od zdań składowych, np.** *Czułam się naprawdę niepewnie będąc sama w takim miejscu; Podsumowując dzisiejsze spotkanie uważam, że przyjaźń to rodzaj harmonii między dwiema osobami; Postaram się Was do tego przekonać odwołując się do losów bohaterów literackich; Gdy mnie zauważył, podszedł do mnie wyciągając rękę na powitanie;*
- **nie rozdzielali przecinkiem zdań składowych w zdaniu złożonym, np.** *Chyba się zgubiłem – powiedziałem sam do siebie gdy uświadomiłem sobie, że nie wiem gdzie mam iść; Chciałam wrócić do domu ale się zgubiłam i nie wiem w którą stronę mam iść; Nadchodził dzień wycieczki więc zaczęłam się pakować; Czy wiecie kim byli?;*
- **nie wydzielali przecinkami wtrąceń, np.** *Chłopcy, mimo że mieli inne cechy charakteru zaprzyjaźnili się; Pewnego razu, gdy odwiedzałem okoliczne wioski spotkałem pewnego chłopaka; Jedną z planet jakie odwiedził Mały Książę była planeta króla;*
- **nadużywali przecinków w zdaniach pojedynczych i złożonych albo wstawiali przecinki w niewłaściwych miejscach, np.** *Tydzień temu, wyszłam na spacer w Londynie; Wstałam z pnia, wypatrując osoby do, której te rzeczy należały; Pewnego pochmurnego dnia, przechadzałem się po zniszczonej Warszawie; Jest jedno w okolicy do, którego się właśnie wybieram; Jako, że jeszcze nie odwiedziłem tej wioski, zapytałem się, czy mogę mu towarzyszyć; Po kilku godzinach wędrówki, wreszcie dotarliśmy na miejsce;*
- **pomijali kropki, przecinki, myślniki lub ich nadużywali w zapisie dialogów, np.**
Co tutaj robisz? – spytałem
Wleciałem w drzewa balonem – odpowiedział lekko dysząc
Może pomóc ci zejść? – ponownie zapytałem
– Więć co robimy? Szepnąłem
– Schowaj się zza drzewem a ja dam radę, nie takie rzeczy się robiło. Odpowiedział
- **pomijali znak zapytania w zapisie pytań, np.**
– Może go odciągnę, a ty weźmiesz sznur – zapytałem.

Podsumowanie

W tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym uczniowie mieli do wyboru dwie formy dłuższej wypowiedzi pisemnej: przemówienie i opowiadanie. Poziom wykonania tego zadania to 60%.

Podobnie jak w latach ubiegłych na tegorocznym egzaminie pojawiła się forma opowiadania. Wybrało ją około 56% piszących spośród tych, którzy podjęli się rozwiązania zadania 19. Natomiast przemówienie (temat 1.) wybrało 42% uczniów.

W zakresie kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* poziom wykonania zadania 19. wyniósł około 82%. Spełnienie wymagań określonych w tym kryterium okazało się dla uczniów łatwe. Natomiast umiarkowanie trudne było spełnienie wymagań w kryterium *Elementy retoryczne / Elementy twórcze*. Współczynnik łatwości wyniósł 66%.

W kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* współczynnik łatwości wyniósł 74%. Oznacza to, że spełnienie wymagań w tym zakresie okazało się dla ósmoklasistów łatwe.

Poziom wykonania zadania w kryterium *Kompozycja tekstu* to 79%. Świadczy on o tym, że spełnienie wymagań w tym zakresie okazało się dla ósmoklasistów również łatwe.

Ósmoklasiści z łatwością dopasowali styl swoich wypowiedzi do wybranej formy. Poziom wykonania zadania w kryterium *Styl* to 89%.

Podobnie jak w ubiegłych latach najwięcej trudności przysporzyło uczniom spełnienie wymagań określonych w kryteriach poprawności językowej (35%), ortograficznej (30%) oraz interpunkcyjnej (32%). Współczynnik łatwości w tych kryteriach wskazuje, że przestrzeganie poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej jest dla ósmoklasistów trudne.

Wnioski i rekomendacje

Na podstawie wyników tegorocznego egzaminu ósmoklasisty można stwierdzić, że uczniowie najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi umiejętności z zakresu czytania utworów literackich oraz odbioru tekstów kultury. Ósmoklasiści wykazali się umiejętnością wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji, zarówno wyrażonych wprost, jak i pośrednio, charakteryzowania bohaterów, odczytywania tekstu poprzez przekład intersemiotyczny oraz określania tematu i głównej myśli tekstu.

W obszarze kształcenia językowego sprawdzano znajomość zagadnień gramatycznych z zakresu fleksji, składni, frazeologii oraz umiejętność stosowania zasad ortograficznych i interpunkcyjnych. Te zadania okazały się trudne, podobnie jak w ubiegłych latach. Wskazuje to na niską świadomość językową ósmoklasistów oraz brak dbałości o staranność i precyzję wypowiedzi.

Ponad połowa uczniów wykazała się umiejętnością tworzenia tekstów argumentacyjnych, a także redagowania wypowiedzi w formie ogłoszenia, przemówienia oraz opowiadania. Ósmoklasiści posługiwali się stylem odpowiednim do wybranej formy wypowiedzi i ta umiejętność oceniona została najwyżej. Więcej trudności przysporzyło zdającym zachowanie

poprawności kompozycyjnej w redagowanych wypracowaniach oraz funkcjonalne wykorzystanie znajomości treści lektur i innych tekstów literackich.

Analiza wyników egzaminu z języka polskiego pokazuje, że szczególną uwagę w dalszym kształceniu należy zwrócić na:

- czytanie tekstów literackich, poznawanie ich problematyki oraz omawianie w szerszych kontekstach,
- doskonalenie umiejętności odbioru tekstów kultury oraz odczytywania ich poprzez przekład intersemiotyczny,
- tworzenie wypowiedzi z funkcjonalnym wykorzystaniem środków retorycznych lub twórczych,
- kształcenie umiejętności argumentowania – z użyciem przykładów z utworów literackich – oraz wnioskowania, w tym odróżniania przykładu od argumentu,
- doskonalenie umiejętności w zakresie posługiwania się wzorcową polszczyzną,
- rozwijanie kompetencji leksykalnych i frazeologicznych ucznia z uwzględnieniem różnych kontekstów w celu osiągnięcia precyzji wypowiedzi,
- kształcenie sprawności w zakresie posługiwania się zróżnicowaną składnią, imiesłowowymi równoważnikami zdania oraz składniowymi środkami stylistycznymi,
- kształcenie umiejętności stosowania w wypowiedziach zasad ortograficznych,
- doskonalenie umiejętności używania różnych znaków interpunkcyjnych, zwłaszcza w kontekście poprawności składniowej.

Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych

Opis arkusza dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Arkusz zadań z zakresu języka polskiego dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (OPOP-200-2505) zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Uczniowie otrzymali arkusz dostosowany pod względem merytorycznym: inne teksty niż w arkuszu standardowym, wyjaśnione słownictwo do tekstów źródłowych, uproszczone polecenia do zadań, oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, zwiększono odstępy między wierszami w tekstach i zastosowano pionowy układ odpowiedzi. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

WYKRES 5. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

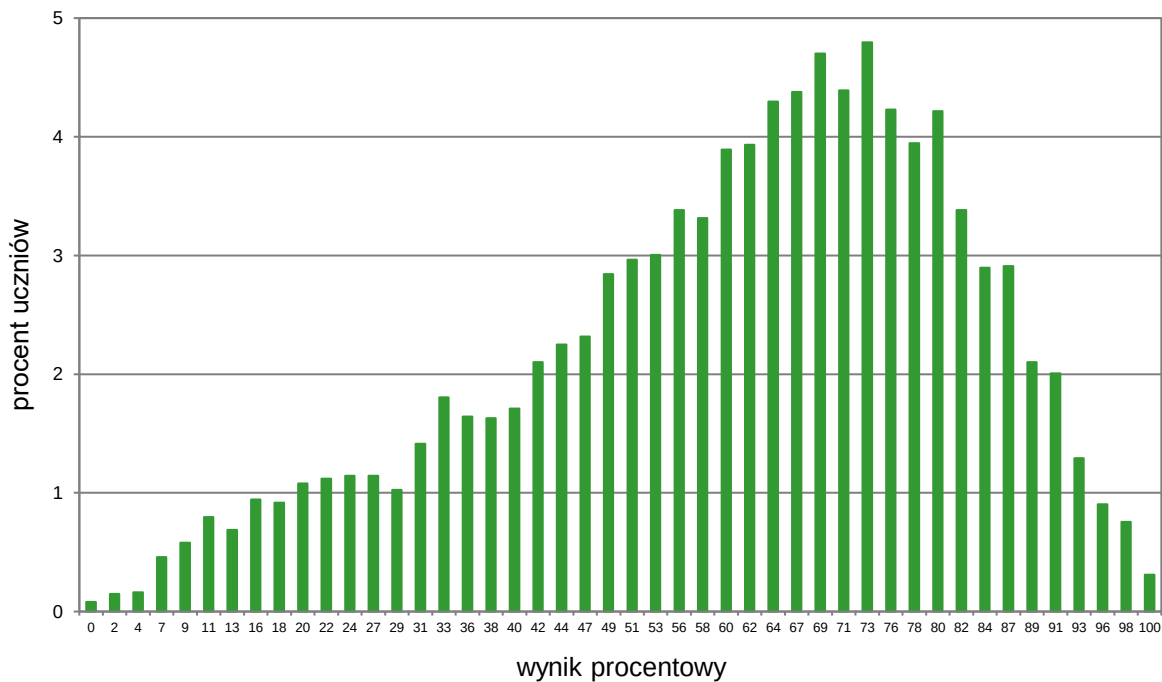

TABELA 12. WYNIKI UCZNIÓW Z AUTYZMEM, W TYM Z ZESPOŁEM ASPERGERA – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
7423	0	100	64	73	61	21

Opis arkusza dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

Arkusze z zakresu języka polskiego dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych (OPOP-400-2505, OPOP-500-2505, OPOP-600-2505) zostały przygotowane na podstawie arkusza standardowego. Uczniowie słabowidzący otrzymali arkusze, w których dostosowano wielkość czcionki: OPOP-400-2505 – Arial 16 pkt, OPOP-500-2505 – Arial 24 pkt. Dla uczniów niewidomych przygotowano arkusz w brajlu.

Wyniki uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

WYKRES 6. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

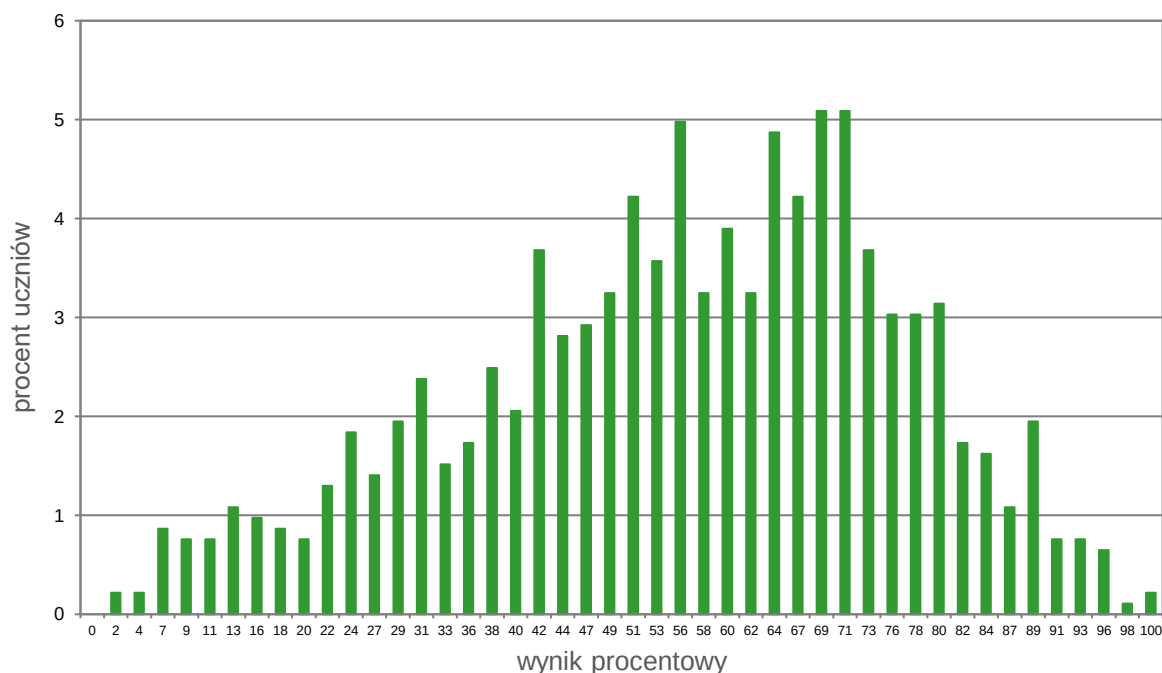

TABELA 13. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOWIDZĄCYCH I UCZNIÓW NIEWIDOMYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
924	2	100	58	69	56	21

Opis arkusza dla uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

Uczniowie słabosłyszący i niesłyszący rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-700-2505. Arkusz zawierał 19 zadań. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferencza Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Książki* Przemysław Burcharda i Eugeniusza Gołowina). W obu tekstach dodano przypisy. Zadanie 19. wymagało od ucznia napisania wypracowania (przemówienie albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Wyniki uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

WYKRES 7. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

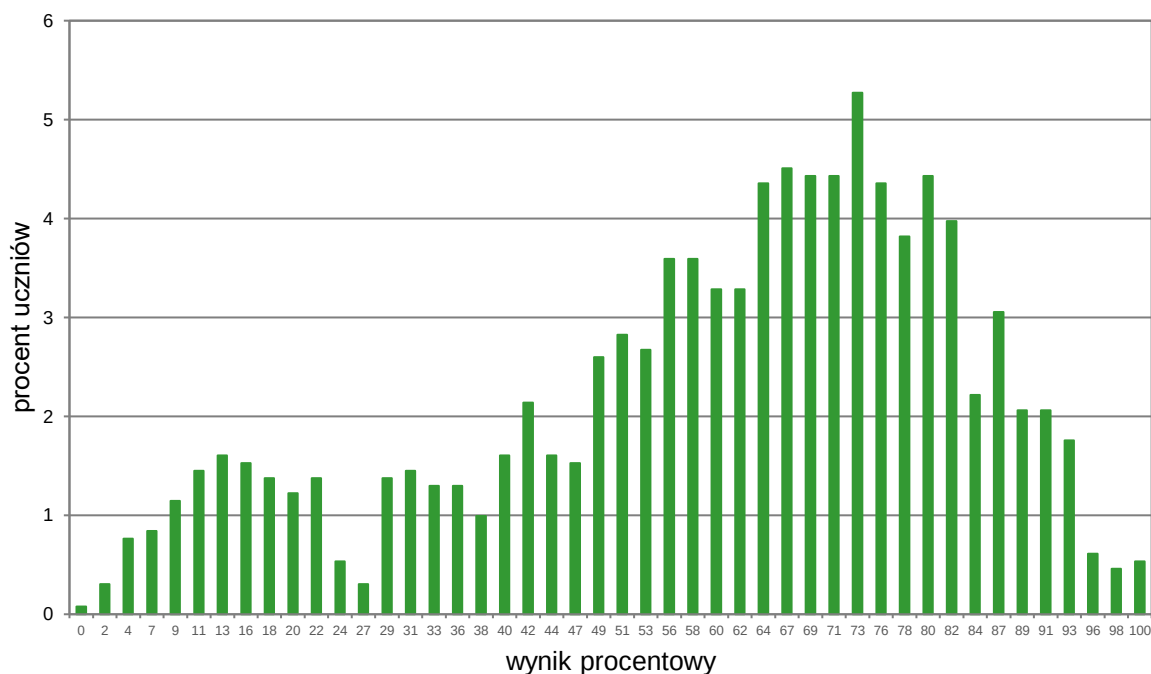

TABELA 14. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOSŁYSZĄCYCH I UCZNIÓW NIESŁYSZĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1309	0	100	64	73	60	23

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-800-2505. Arkusz zawierał 20 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 19 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa* Clive’a Staplesa Lewisa) oraz tekstu nieliterackiego (*Co najbardziej lubisz w przyjaźni?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność napisania ogłoszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawkę albo wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

WYKRES 8. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

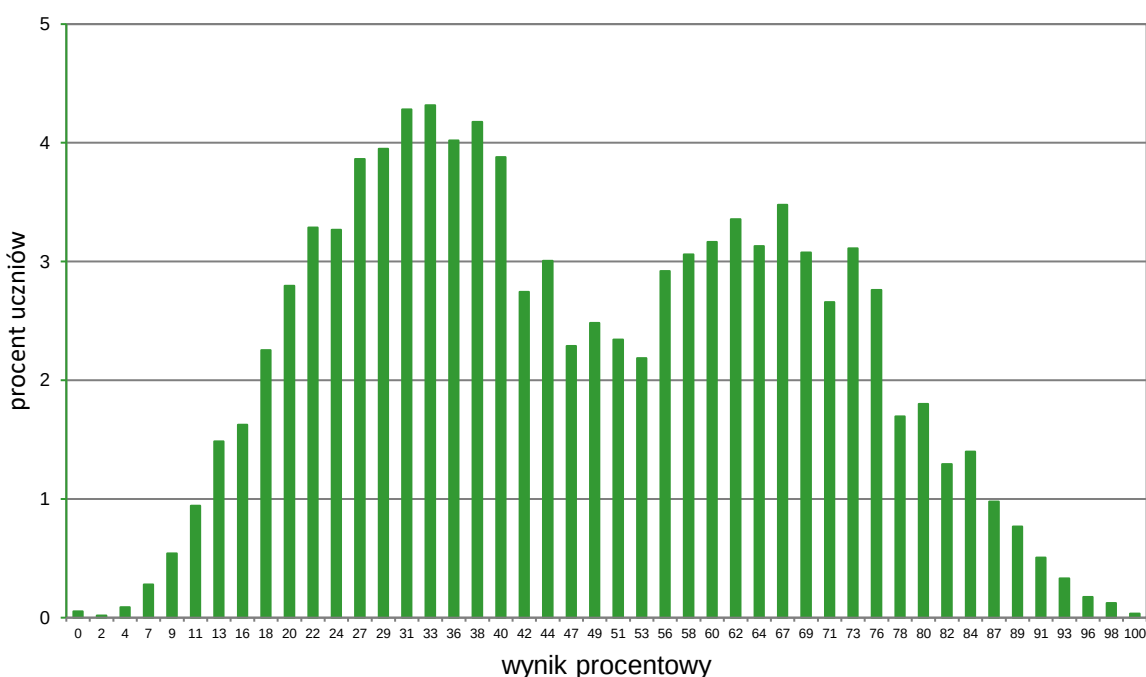

TABELA 15. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU LEKKIM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
5721	0	100	44	33	47	21

Opis arkusza dla uczniów z afazją

Uczniowie z afazją rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-900-2505. Arkusz zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferenc Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Książki* Przemysław Burcharda i Eugeniusz Gołowina). W obu tekstach dodano przypisy. Zadanie 19. wymagało od ucznia napisania wypracowania (przemówienie albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru.

Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: przemówienie albo opowiadanie. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, uproszczono polecenia do zadań, wyróżniono graficznie treść niektórych zadań zamkniętych. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z afazją

WYKRES 9. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

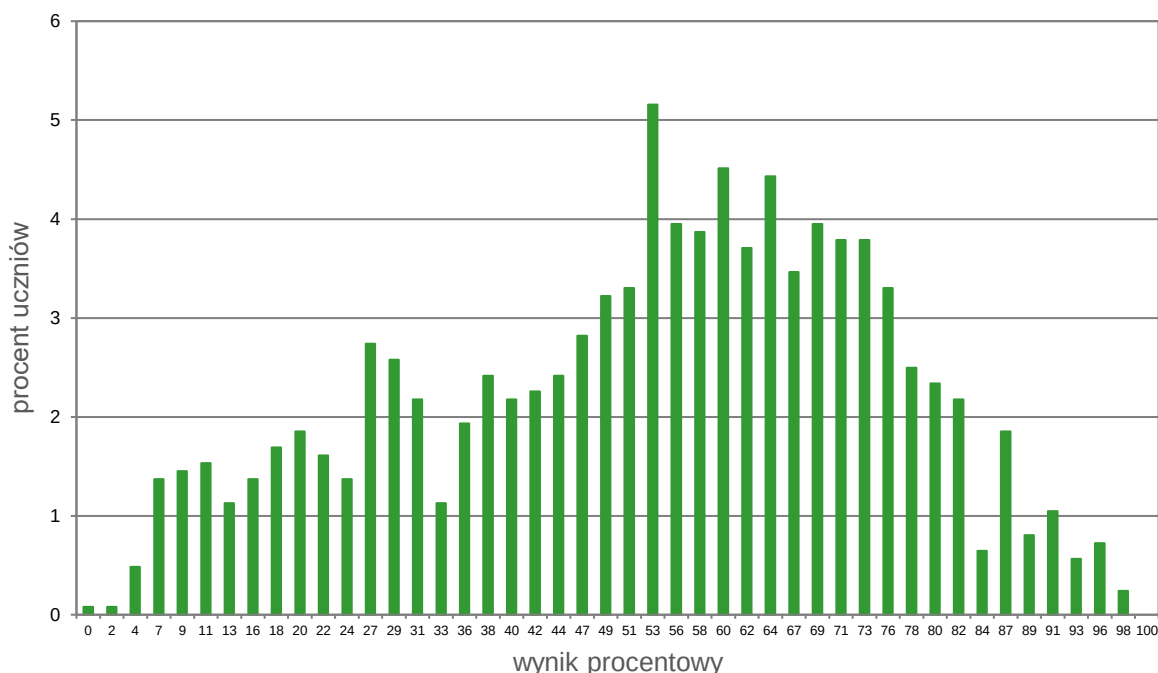

TABELA 16. WYNIKI UCZNIÓW Z AFAZJĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1241	0	98	56	53	53	22

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-Q00-2505. Arkusz zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferencza Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Książki* Przemysława Burcharda i Eugeniusza Gołowina). W obu tekstach dodano przypisy. Zadanie 19. wymagało od ucznia napisania wypracowania (przemówienie albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

WYKRES 10. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

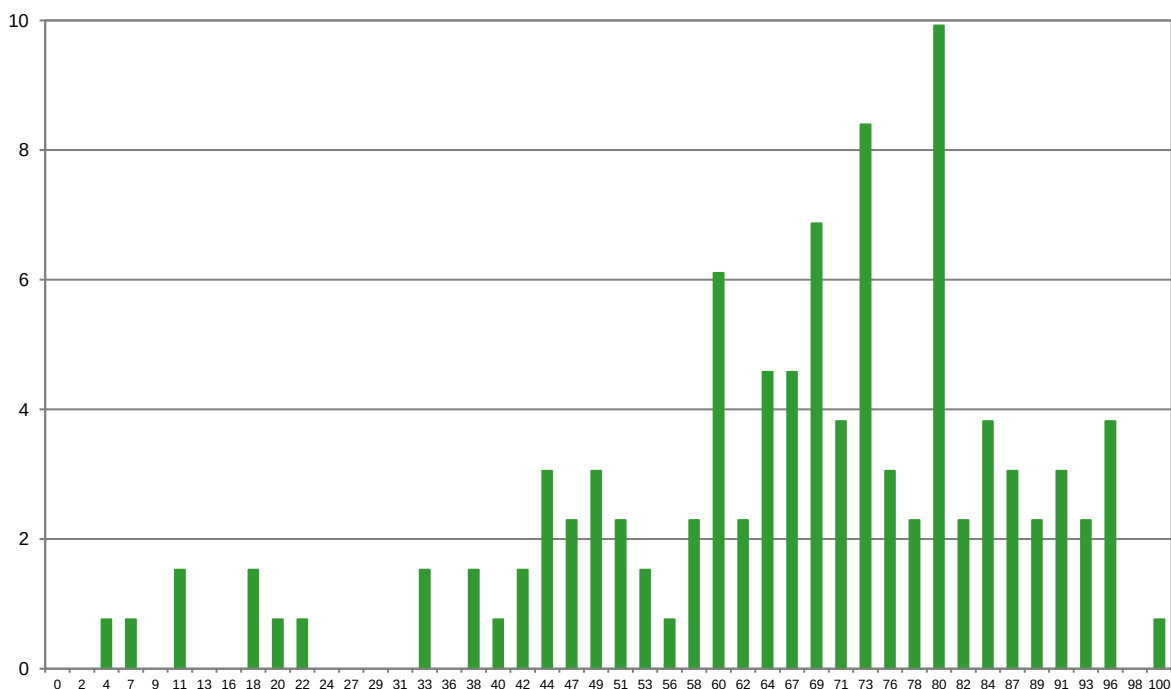

TABELA 17. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ SPOWODOWANĄ MÓZGOWYM PORAZENIEM DZIECIĘCYM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
131	4	100	69	80	66	20

Opis arkusza dla uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

Uczniowie, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy), rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-C00-2505. Arkusz zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferencza Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Książki* Przemysław Burcharda i Eugeniusza Gołowina). Zadanie 19. wymagało od ucznia napisania wypracowania (przemówienie albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru.

Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła im zrozumieć czytany tekst (teksty źródłowe oraz polecenia zadań). W obu tekstach źródłowych dodano przypisy. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz leksykalnym.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

WYKRES 11. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

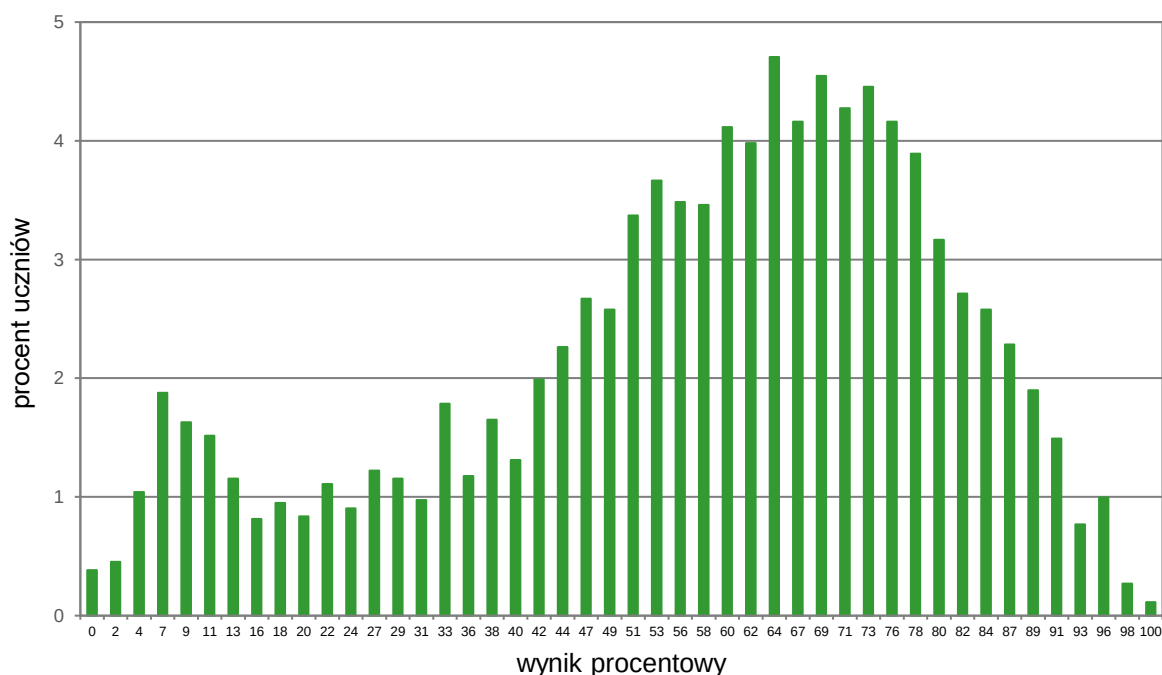

TABELA 18. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 94A UST. 1 USTAWY (CUDZOZIEMCY) – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
4421	0	100	62	64	57	23

Opis arkusza dla uczniów obywateli Ukrainy

Uczniowie obywatele Ukrainy rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOU-C00-2505. Arkusz zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferencza Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Książki* Przemysław Burcharda i Eugeniusza Gołowina). Zadanie 19. wymagało od ucznia napisania wypracowania (przemówienie albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru.

Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła im zrozumieć czytany tekst (teksty źródłowe oraz polecenia zadań). W obu tekstach źródłowych dodano przypisy. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz leksykalnym. Polecenia do zadań zostały zapisane w języku polskim oraz w języku ukraińskim.

Wyniki uczniów obywateli Ukrainy

WYKRES 13.

ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

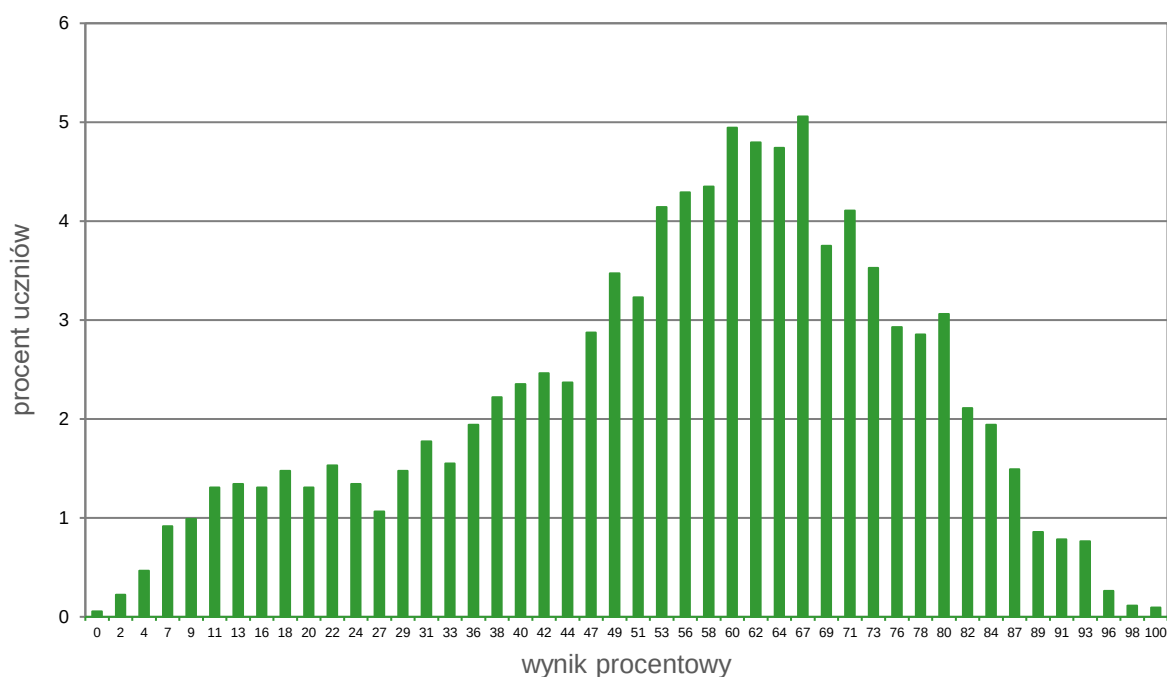

TABELA 20.

WYNIKI UCZNIÓW OBYWATELI UKRAINY – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
5359	0	100	58	67	55	21

Opis arkusza dla uczniów z zaburzeniem widzenia barw

Uczniowie z zaburzeniem widzenia barw rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-K00-2505. Arkusz zawierał 18 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 17 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Chłopców z Placu Broni* Ferenc Molnára) oraz tekstu nieliterackiego (*Czym jesteś przyjacielem?* Anny Vivarelli). Wszystkie teksty ikoniczne były w odcieniach szarości. Część druga arkusza wymagała natomiast od ucznia napisania wypracowania zgodnego z zaproponowaną formą (przemówienie albo opowiadanie). Grafika dołączona do tematu opowiadania również była w odcieniach szarości.

Wyniki uczniów z zaburzeniem widzenia barw

WYKRES 12. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

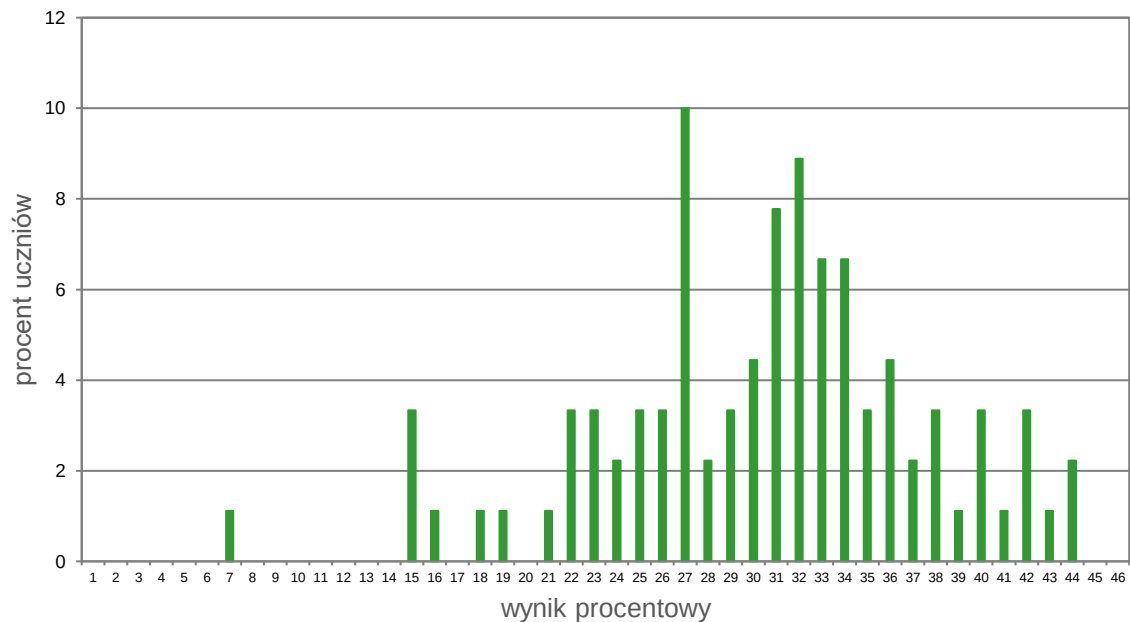

TABELA 19. WYNIKI UCZNIÓW Z ZABURZENIEM WIDZENIA BARW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
90	13	96	67	58	65	16